

**T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIĞI**

AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

AB UZMANLIK TEZİ

**AVRUPA BİRLİĞİ, TÜRKİYE VE
ULUSLARARASI KURULUŞLARIN
KARADENİZ BALIKÇILIK POLİTİKALARI
VE TUTUMLARI**

**AB UZMAN YARDIMCISI
ÇAĞLA TOZLU YILMAZ**

**DANIŞMAN
KORKUT GÖKHAN KURTAR
AB UZMANI**

ANKARA

Eylül 2015

T.C.
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIğI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel M¼d¼rl¼đ¼

AVRUPA BİRLİğİ, TÜRKİYE VE ULUSLARARASI
KURULUŞLARIN KARADENİZ BALIKÇILIK
POLİTİKALARI VE TUTUMLARI

AB UZMANLIK TEZİ

ÇAğLA TOZLU YILMAZ
AVRUPA BİRLİğİ UZMAN YARDIMCISI
DANIŞMANI
KORKUT GÖKHAN KURTAR

Ankara
Eyl¼l 2015

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

EK-4

AB Uzman Yardımcısı Çağla TOZLU YILMAZ tarafından hazırlanan “*Avrupa Birliği (AB), Türkiye ve Uluslararası Kuruluşların Karadeniz Balıkçılık Politikaları ve Tutumları*” adlı tez çalışması aşağıdaki Tez Değerlendirme ve Yeterlik Sınav Komisyonu tarafından oy çokluğu ile Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye : Dr. Haldun DEMİREL
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı V.

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Üye : Dr. Nevzat BİRİŞİK
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Üye : Dr. İbrahim ÖZCAN
Unvanı : Genel Müdür Yardımcısı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Üye : Selda COŞKUN
Unvanı : AB Uzmanı

Bu tezin, kapsam ve nitelik olarak AB Uzmanlık Tezi olduğunu onaylıyorum .

Tez Savunma Tarihi: 26 / 09 / 2015

Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından kabul edilen bu tezin AB Uzmanlık Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Çınar BAHÇECİ
Komisyon Başkanı
Genel Müdür V.

ÖZET

AVRUPA BİRLİĞİ, TÜRKİYE VE ULUSLARARASI KURULUŞLARIN KARADENİZ BALIKÇILIK POLİTİKALARI VE TUTUMLARI

Çağla TOZLU YILMAZ

Balıklar sınır tanımayan ve çoğunlukla göç etme eğiliminde olan paylaşılan stoklardır. Son yıllarda balıkların ve diğer su ürünleri kaynaklarının değerinin anlaşılması ile birlikte balıkçılık tüm dünyada daha dikkatle incelenmeye başlanmıştır. Bu inceleme sonunda ise balıkların yenilenebilir fakat tükenme riski olan canlılar olduğu anlaşılmıştır. Türkiye balıkçılığının can damarını oluşturan Karadeniz’de yaşayan bazı türlerin de tükenme riski bulunmaktadır. Bu nedenle, bölge için yürütülecek ulusal ve uluslararası politikalar son derece önem taşımaktadır. 1990’lı yıllar öncesinde SSCB ve Türkiye arasında paylaşılmış ortak bir göl gibi kullanılan Karadeniz, SSCB’nin dağılması ve 2000’li yıllarda AB’nin de Karadeniz ülkelerine komşu olması ile birlikte uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bölgede değişen yapı ile birlikte bölgeye kıyısı bulunan devletlerin, Avrupa Birliği’nin (AB) ve uluslararası kuruluşların bölge için uyguladığı politikalar da değişmiş ve gelişmiştir. Bu tezde, Türkiye’nin, AB’nin ve uluslararası kuruluşların Karadeniz balıkçılık politikalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, genelden özele gidilerek ilk önce küresel ve bölgesel balıkçılık yönetimi, sonrasında AB’nin Karadeniz balıkçılık politikası ve son olarak Türkiye’nin Karadeniz balıkçılık politikası incelenecektir.

2015, 96 sayfa

ANAHTAR KELİMELE: Avrupa Birliği, Türkiye, Balıkçılık, Karadeniz, Ortak Balıkçılık Politikası, Balıkçılık Yönetimi

ABSTRACT

BLACK SEA FISHERIES POLICIES AND ATTITUDES OF EUROPEAN UNION, TURKEY AND INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Çağla TOZLU YILMAZ

Fish are highly migratory shared stocks and they do not recognize borders. Recently, with the understanding the value of fish and other marine resources, fishery is started to be examined in a detailed manner in the world. In the end of this examination, it is understood that fishes are renewable but there is a threat for exploitation of them. There is a risk of exploitation for the stocks living in the Black Sea which is vital for Turkish fisheries. Therefore, both national and international policies regarding the area constitute an important position. Black Sea which was used by Turkey and USSR as a common lake before 1990s gained an international dimension after the dissolution of USSR and EU's becoming a neighbor to the Black Sea countries. With the changing structure in the area, the policies implied by riparian countries, international organizations and EU have changed and developed. In this thesis, it is aimed at examination of Turkey's, EU's and international organizations' fishery policies. In this respect, from general to the specific, firstly global and regional fisheries management, secondly EU's Black Sea fisheries policy and finally Turkey's Black Sea fisheries policies will be examined.

2015, 96 pages

KEY WORDS: European Union, Turkey, Fisheries, Black Sea, Common Fisheries Policy, Fisheries Management

ÖNSÖZ

Tez yazım süresince bilgi ve tecrübelerini paylaşan ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın AB Uzmanı Korkut Gökhan KURTAR'a,

Tez çalışmalarım sırasında bilgi ve tecrübelerini paylaşan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdür Yardımcısı Sayın Turgay TÜRKYILMAZ, Avcılık ve Kontrol Daire Başkanı Sayın Mustafa Altuğ ATALAY, Çalışma Grubu Sorumluları Sayın Melih ER, Sayın Erdal ÜSTÜNDAĞ ve Sayın Haydar FERSON'a,

Tezim için gerekli olan bilgi ve belgelere ulaşmam konusunda yardımlarını esirgemeyen Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu Genel Sekreteri Prof. Dr. Halil İbrahim SUR'a ve Sayın Iryna MAKARENKO'ya,

Tez sürecimde yanımda yer alarak benden desteklerini esirgemeyen değerli mesai arkadaşlarıma,

Hayatım boyunca her zaman desteklerini hissettiğim aileme ve bu süreçte sabırla yanımda yer aldığı için değerli eşim Erhan YILMAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
HARİTALAR DİZİNİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
I. KARADENİZ’İN ÖNEMİ	4
II. KÜRESEL VE BÖLGESEL BALIKÇILIK YÖNETİMİ	17
A. Küresel Örgütler	17
1. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)	17
2. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)	22
3. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)	24
4. Dünya Bankası (DB)	26
B. Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Örgütleri (Regional Fisheries Management Organizations – RFMOs)	29
1. Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (GFCM)	29
2. Atlantik Ton Balıklarının Uluslararası Korunması Komisyonu (ICCAT)	34
3. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)	36
4. Karadeniz’in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu (KK)	38
III. AVRUPA BİRLİĞİ VE KARADENİZ	41
A. Ortak Balıkçılık Politikası (OBP) Tarihi ve Gelişimi	41
B. Ortak Balıkçılık Politikasında Önemli Alanlar	46
1. Koruma Politikası	46
2. Pazar Politikası	49
3. Yapısal Politika	50
4. Uluslararası İlişkiler Politikası	51
C. Karadeniz’in Avrupa Birliği için önemi ve Ortak Balıkçılık Politikası’ndaki yeri ..	54
IV. TÜRKİYE’DE BALIKÇILIK VE KARADENİZ	59

A. Karadeniz Özelinde Türkiye’de Balıkçılık.....	59
1. Balıkçılık.....	59
2. Su Ürünleri Yetiştiriciliği	60
3. Balıkçılıkta Denetim	62
4. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) ve Eğitim	63
5. Örgütlenme	64
6. Destekler	65
7. Dış Ticaret.....	66
B. Türkiye’nin Balıkçılık Politikaları	67
1. Balıkçılık Yönetimi.....	68
2. Balıkçılık Yönetiminin Düzenlenmesi.....	69
C. Türkiye’nin Balıkçılık Alanında Uluslararası İlişkileri.....	70
Avrupa Birliği ile İlişkiler	71
SONUÇ.....	79
KAYNAKÇA	84

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1 - Karadeniz’e ait sayısal veriler	5
Tablo 2 - Karadeniz’de kıyı nüfusunun yoğun olarak bulunduğu şehirler	11
Tablo 3 - Karadeniz kıyı uzunluğuna göre ülkeler	12
Tablo 4 - 2013 yılında Karadeniz’de yapılan avcılık miktarları (ton)	13
Tablo 5 - Türkiye tarafından yapılan toplam avlanma miktarı (ton)	14
Tablo 6 - Aktif balıkçı gemi sayıları	15
Tablo 7 - Üçüncü ülkeler ile sonuçlandırılan ve yürürlükte olan anlaşmalar	53
Tablo 8 - Türkiye su ürünleri üretimi (ton)	60
Tablo 9 - Karadeniz’deki su ürünleri çiftlikleri ve üretim miktarları (2014)	61
Tablo 10 - Türkiye’nin su ürünleri ithalat ve ihracatı	66

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1 - Karadeniz Siyasi Haritası	4
Harita 2 - Karadeniz Münhasır Ekonomik Bölge Haritası	9
Harita 3 - GFCM Görev Alanı.....	30
Harita 4 - ICCAT Görev Alanı	34

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ACCOBAMS	Agreement on the Conservation of Cetaceans in the Black Sea Mediterranean Sea and Contiguous Atlantic Area (Mücvir Atlantik Deniz Bölgesi, Akdeniz ve Karadeniz'deki Deniz Memelilerinin Korunmasına Dair Anlaşma)
BM	Birleşmiş Milletler
BMDHS	Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
BSGM	Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
CACFish	Central Asian and Caucasus Regional Fisheries and Aquaculture Commission (Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonu)
CAF	Committee on Administration and Finance (Mali ve İdari Komite)
CAQ	Committee on Aquaculture (Su Ürünleri Komitesi)
COC	Committee on Compliance (Uyum Komitesi)
ÇÇP	Çerçeve Çalışma Programı
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DB	Dünya Bankası
DCFR	Data Collection Framework (Veri Toplama Referans Çerçevesi)
DG MARE	Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries (Denizcilik ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü)
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EAF	Ecosystem Approach to Fisheries (Balıkçılıkta Ekosistem Yaklaşımı)
EFF	European Fisheries Fund (Avrupa Balıkçılık Fonu)
EIFAAC	European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission (Avrupa İç Su Balıkçılığı Danışma Komisyonu)
EMFF	European Maritime and Fisheries Fund (Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu)
FAO	Food and Agriculture Organisation (Gıda ve Tarım Örgütü)
GATT	General Agreement on Tariffs and Trade (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması)
GEF	Global Environment Fund (Küresel Çevre Fonu)

GFCM	General Fisheries Commission for the Mediterranean (Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu)
GTHB	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
ICCAT	International Commission for the Conservation of Atlantic Tunas (Atlantik Ton Balıklarının Uluslararası Korunması Komisyonu)
ICZM	Integrated Coastal Zone Management (Bütünleşik Kıyı Bölgesi Yönetimi)
IDA	International Development Association (Uluslararası Kalkınma Birliği)
IFC	International Finance Corporation (Uluslararası Finans Kurumu)
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
JICA	Japan International Cooperation Agency (Uluslararası Japon İşbirliği Ajansı)
KEİ /BSEC	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Organization of the Black Sea Economic Cooperation)
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KK/BSC	Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu (Bükreş Konvansiyonu) (The Commission on the Protection of the Black Sea Against Pollution)
KPK	Karadeniz Paydaşlar Konferansı
MONINFO	Environmental Monitoring of the Black Sea Basin (Karadeniz Havzasının Çevresel Gözlemlemesi Projesi)
MPAs	Marine Protected Areas (Deniz Koruma Alanları)
MSY	Maximum Sustainable Yield (Maksimum Sürdürülebilir Ürün)
OBP	Ortak Balıkçılık Politikası
OECD	Organisation for European Economic Cooperation and Development (Ekonomik, İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OEEC	Organisation for European Economic Cooperation (Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü)
OPD	Ortak Piyasa Düzeni
OTP	Ortak Tarım Politikası
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
RFMO	Regional Fisheries Management Organization (Bölgesel Balıkçılık Yönetim Örgütü)
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SAC	Scientific Advisory Committee (Bilimsel Danışma Komitesi)

STECF	Scientific, Technical and Economic Committee on Fisheries (Balıkçılık Bilimsel, Teknik ve Ekonomik Komitesi)
SÜRKOOP	Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği
SUBİS	Su Ürünleri Bilgi Sistemi
SÜDK	Su Ürünleri Danışma Kurulu
TAC	Total Allowable Catch (Toplam Müsaade Edilebilir Av Miktarı)
TAGEM	Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
TRGM	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UDHB	Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
WGBS	Karadeniz Çalışma Grubu
YKD	Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılık

GİRİŞ

Karadeniz, Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan deniz olarak tarih boyunca stratejik bir öneme sahip olmuştur. Karadeniz'e sosyal ve ekonomik özellikleri birbirinden farklı olan 6 ülkenin kıyısı bulunmaktadır. Hatta söz konusu ülkelerin Karadeniz dışında ortak noktaları bulunmadığı ileri sürülmektedir (European Commission, 2007). Bu ülkeler; Türkiye, Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya ve Ukrayna'dır. Karadeniz bu ülkeler tarafından, ülkelerin kullanım alanlarını belirtmekte olan münhasır ekonomik bölgeler şeklinde paylaşılmıştır. Uluslararası hukuka göre denizler kıyıdaş ülkeler tarafından münhasır ekonomik bölgeler şeklinde paylaşıldıktan sonra kalan alan uluslararası sular olarak belli kurallar dâhilinde genel kullanıma açık bırakılmaktadır. Dünya üzerindeki çoğu denizin aksine Karadeniz'de uluslararası su bulunmaması bölgeyi ilgi çekici kılmaktadır (Goulding, Stobberup, & et.al, 2014).

2000'li yıllardan itibaren Avrupa Birliği'nin (AB) doğuya doğru genişlemesi başlamıştır. 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın da AB'ye üye olması ile birlikte AB'nin sınırları Karadeniz'e kadar ulaşmıştır. Bunun üzerine Karadeniz Bölgesi ile ilgilenmeye başlayan AB, 2007 yılında bölgeye ilişkin olarak hazırladığı Karadeniz Sinerjisi belgesini yayınlamıştır. Karadeniz Sinerjisi, AB'nin bölgeye yönelik olarak hazırlamış olduğu ilk resmi belge olma özelliğini taşımaktadır. Belge, adeta AB'nin Bölge'ye yönelik politikalarında ve Bölge ile ilişkilerinde yeni bir dönemin başlayacağını işaretidir. Söz konusu Belge, Bölge'ye ilişkin olarak denizcilikten enerjiye, ulaşımdan çevreye birçok konuda kapsamlı bir araştırma sunmaktadır. Belge'de tabi ki balıkçılık konularına da yer verilmiştir (European Commission, 2007).

Karadeniz Sinerjisi'nde Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan bölgenin sınırları içerisinde sayılmaktadır. Karadeniz'e kıyısı bulunmamasına rağmen tarihi yakınlık ve bağlar nedeniyle Azerbaycan,

Ermenistan, Moldova ve Yunanistan da Karadeniz bölgesindeki aktörlerden sayılmaktadır (European Commission, 2007).

Karadeniz Bölgesi, AB için stratejik konumu nedeniyle çok büyük önem arz etmektedir. Özellikle Kafkasya'dan Avrupa'ya enerji akışını sağlayan çeşitli enerji yolları ile terörizmin ve yasadışı göçün engellenmesi için bölgede güvenlik ve istikrarın sağlanması elzemdir. Bu nedenle, AB'nin Bölge'ye yönelik yürüttüğü politikalarda her alanda çok dikkatli ve tutarlı adımlar atması gerekmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında düşünüldüğünde, AB için balıkçılık politikası denilince akla sadece balıkçılık konuları değil bir bütün olarak Karadeniz politikası geldiği ifade edilebilir.

Türkiye ise uzun yıllardır Karadeniz'e sahip olmanın ve tarihi bağlarının da etkisi ile kuzey sınırını oluşturan Karadeniz'e ilişkin gerek ulusal gerek uluslararası mecrada yönettiği politikalarda bölgeye verdiği önemi açıkça göz önüne sermektedir. Türkiye balıkçılığının yaklaşık % 70'i Karadeniz'de gerçekleştirilmektedir. Balıkçılık bölge halkı için önemli bir gelir kaynağı olup balıkçılıkta yaşanan iyileşmeler Türkiye ekonomisine olumlu katkı sağlamaktadır. Ancak, Karadeniz'de yaşayan balık stoklarının bazılarında aşırı avlanma nedeniyle tükenme riski bulunmaktadır. Bu riskin ortadan kaldırılması için acilen bölgesel düzeyde önlemler alınması ve Türkiye'nin alınan bu önlemlere olumlu yaklaşması gerekmektedir. Hâlihazırda, Türkiye çalışmalarına aktif katılım sağladığı uluslararası kuruluşlarda Karadeniz'e yönelik olarak alınan korumacı önlemlere olumlu yaklaşmakta ve söz konusu uluslararası kuruluşlarda onayladığı kararları iç mevzuatına aktarmaktadır.

Bunların yanı sıra Karadeniz'de aktif çalışmalar yürüten birçok uluslararası ve bölgesel kuruluş da bulunmaktadır. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Dünya Bankası (DB) Karadeniz'de aktif çalışma yapılan uluslararası kuruluşlar olup Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (GFCM), Atlantik Ton Balıklarının Uluslararası Korunması Komisyonu (ICCAT), Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ), Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu (KK) Karadeniz'de faaliyet gösteren bölgesel kuruluşlardır.

Sahip olduğu doğal kaynakları ile birlikte insanlığın ortak malı olan denizlerin sürdürülebilir kullanımı gelecek nesiller için çok önemlidir. Deniz kaynakları yenilenebilir

kaynaklar olmasına rağmen aşırı avcılık ve yanlış avcılık teknikleri gibi nedenlerle deniz kaynaklarında tükenme riski oluşabilmektedir. Bu nedenle, bu kaynakların sürdürülebilirliği için etkili ve kapsamlı bir balıkçılık yönetimi gerekmektedir. Bu tezde, Türkiye'nin, AB'nin ve uluslararası kuruluşların Karadeniz balıkçılık politikalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, genelden özele gidilerek ilk önce küresel ve bölgesel kuruluşların balıkçılık politikaları, sonrasında AB'nin Karadeniz balıkçılık politikası ve son olarak Türkiye'nin Karadeniz balıkçılık politikası incelenecektir.

I. KARADENİZ'İN ÖNEMİ

Karadeniz, Avrupa ile Asya'nın altı ülkesiyle çevrilmiş ve yarı kurak iklim kuşağında yer alan bir denizdir. Bu ülkeler Türkiye, Romanya, Bulgaristan, Rusya, Ukrayna ve Gürcistan'dır.

Karadeniz kıyısının batıda İğneada'dan, doğuda Sarp sınır kapısına kadar olan uzunluğu yaklaşık 1.695 km olup bu uzunluk toplam kıyı çizgisinin yüzde 20'sini oluşturmaktadır. Denizin kuzeyden güneye olan genişliği ise 600 km ile 250 km (Kırım ile Anadolu arası) arasında değişmektedir. Yüksek dağlar denizin hemen gerisinde ve kıyıya paralel olarak uzanır. Bölgede koyların az olmasından dolayı, sonradan yapılmış limanlar bulunmaktadır. Karadeniz kıyısı boyunca Bartın, Ereğli, Giresun, Hopa, Kocaeli, Samsun, Trabzon ve Zonguldak'ta sekiz büyük liman vardır. Karadeniz kıyısı boyunca 15 il bulunmaktadır.

Bu deniz dünyanın en büyük ve en özel drenaj havzasıdır. Avrupa kıtasının yaklaşık 1/3'ünü ve 2 milyon km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Bu doğal karakteristik yapı, biyolojik çeşitlilik anlamında Karadeniz ekosistemini önemli kılmaktadır.

Harita 1 - Karadeniz Siyasi Haritası

Tablo 1 - Karadeniz'e ait sayısal veriler

Coğrafik Koordinatlar	46°33' - 40°56' Kuzey 27°27' - 41°42' Doğu
Yüzölçümü	422.189 km ²
Yüzölçümü(Azak denizi ile beraber)	459.054 km ²
Kıyı Uzunluğu (Azak denizi kıyısı hariç)	4.340 km
Ülkemizin Kıyı Uzunluğu	1.695 km
Drenaj Alanı	2.000.000 km ²
Su Hacmi	537.000 km ³
Karadeniz'in Doğu-Batı Arası Uzunluğu	1.149 km
Karadeniz'in Kuzey-Güney Arası Uzunluğu	611 km
Karadeniz'in En Dar Yeri (Sinop İnceburun ile Kırım Yalta Kıyıları)	250 km
Maksimum Derinlik (Kastamonu İnebolu Açıkları)	-2206 m
Ortalama Derinlik	-1300 m
Yaz Su Sıcaklık Ortalaması (Yaklaşık Aralık)	20-24 C
Kış Su Sıcaklık Ortalaması (Yaklaşık Aralık)	2-3 C (Kuzey batı kesimleri) 12-13 C (Güney Kesimleri)
Nehir Deşarjı	340,6 km ³
Karadeniz'e Boşalan Önemli Nehirler	Tuna, Dinyeper, Dinyester, Kızılırmak, Yeşilırmak
Tuzluluk	‰ 16- ‰ 18
Karadeniz'de Hidrojen Sülfür Tabakası (H₂S)	-150 m -200 m
Karadeniz Biyolojik Türleri	
Mantar, yosun, yüksek bitkiler	1619
Omurgasızlar	1983
Balık türleri	168
Deniz memelileri	4

<http://www.blacksea-commission.org/geography.asp>

Kaynak: KK

Avrasya tarihi içinde Karadeniz Bölgesi, uygarlıkların karşılaştığı, göç dalgalarının geçtiği, çeşitli toplulukların kültürel etkileşim alanı olmuştur. Kıyıdaş ülkelere kontrol imkânı sunması, enerji iletim hatlarının geçiş güzergâhında bulunması ve Doğu ile Batı arasında giderek kızışan küresel rekabette sahip olan güce vazgeçilmez üstünlükler sağlaması sebebiyle Karadeniz son dönemlerde küresel rekabetin yeni coğrafi mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Büyük devletlerin Karadeniz’e hâkim olabilmek için verdikleri savaşların en büyük sebeplerinden biri bu denize sahip olmanın stratejik ve ekonomik önemi olmuştur. Bu yüzden bölge ülkeleri Karadeniz’in bu özelliklerinden daha çok ekonomik alanda istifade etmeye çalışırken, küresel güçlerin bölgeye yönelik politikaları ticari ilişkilerle sınırlı kalmamaktadır. Geçmişte Osmanlı, Rus ve Pers İmparatorlukları arasında yaşanan Karadeniz bölgesindeki mücadele, adı geçen üç devletin dış politikasının ve ikili ilişkilerinin belirleyici unsurlarından birini oluşturmuştur. 20. yüzyıla gelindiğinde ise Soğuk Savaş döneminde Karadeniz’in Batı ve Doğu blokları arasında bölünmüş durumda olduğunu görebiliriz.

Bölgenin geçmişine bakarsak, Soğuk Savaş’ın bitimiyle SSCB’nin dağılmasından sonra, Karadeniz artık bir Türk-Rus gölü olmaktan çıkmış, çok paydaşlı bir deniz haline gelmiştir. Soğuk Savaş sonrasında ise Karadeniz’e kıyısı olan ülkeleri kapsayan geniş bölge, yeni jeopolitik merkezlerden biri durumuna gelmiştir.

Yenilenen sınırlarla birlikte bölgedeki güvenlik anlayışı da değişmiştir. SSCB’den ayrılan bölge ülkeleri uzun süreli komünizm rejiminden sonra demokrasiye geçişin sıkıntılarını yaşamaktadırlar. Bu süreçte Azerbaycan, Gürcistan, Moldova gibi çok uluslu devletlerde hala çeşitli çatışmalar devam etmektedir. Dolayısı ile yeni bağımsız olan ülkelerin bu ortamda demokrasiye ve liberal ekonomiye geçişleri sıkıntılı olmuştur. Bu nedenle Türkiye’nin girişimiyle bölgede kurulmaya çalışılan işbirliği amaçlı örgütler devletlerin kendi iç problemleri nedeniyle pek rağbet görmemiş, genelde başarılı olmamıştır. Günümüzde Avrupa Birliği bölgeden iki tane ülkenin üyesi olması nedeniyle bölgeye çokça ilgi göstermekte ve bölgedeki işbirliğini çeşitli konularda artırmak için politikalar geliştirmektedir.

Karadeniz bölgesi Avrupa için hem siyasi hem de ekonomik açıdan anahtar olma özelliğini taşımaktadır. Karadeniz, Montrö Sözleşmesi’nin kendisine sunduğu özel imkânlar

sebebiyle (sınırdış olmayan) küresel güçlerin savaş gemilerini sokamadığı yegâne deniz konumundadır.

Karadeniz Bölgesi kıyıdaş ve komşu ülkeler olmak üzere; Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya, Türkiye, Yunanistan ve Ukrayna'dan oluşmaktadır.

Türkiye'nin karasuları ile ilgili benimsediği kurallar 20.05.1982 tarihli ve 2674 sayılı Karasuları Kanunu çerçevesinde belirlenmiştir. Bu yasaya göre Türkiye karasuları, ilke olarak, 6 mildir. Ancak, "Bakanlar Kurulu, belirli denizler için, o denizlerle ilgili bütün özellikleri ve durumları göz önünde bulundurmak ve hakkaniyet ilkesine uygun olmak şartıyla, altı deniz milinin üstünde karasuları genişliği tespit etmeye yetkilidir." (md.1). Anılan bu hükme dayanarak Bakanlar Kurulu, 29.5.1982 tarih ve 8/4742 sayılı bir kararıyla, 1982 tarihli yasanın "yürürlüğe girmesinden önce karasularının genişliği ile ilgili olarak Karadeniz ve Akdeniz'de mevcut olan durumun sürdürülmesi"ni, başka bir deyişle 12 mil olarak kalmasını kabul etmiştir. Sonuç olarak, bugün Türk karasuları genişliği, Ege'de 6 mil, Karadeniz ve Akdeniz'de 12 mildir (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015).

Rusya Federasyonu ile yapılan sınır anlaşmalarına ilişkin olarak ise Türkiye ile SSCB arasında 23 Haziran 1978 tarihinde imzalanmış olan kıta sahanlığı sınırlandırılması anlaşması, devletlerin ardıllığı ilkesinden hareketle, SSCB'nin 1991 yılında dağılmasından sonra Rusya Federasyonu için de geçerli olmuştur. 1973'te Rusya ve Türkiye arasında 12 mil üzerine kurulu, karşılıklı karasuları sınırları anlaşması imzalanmıştır.

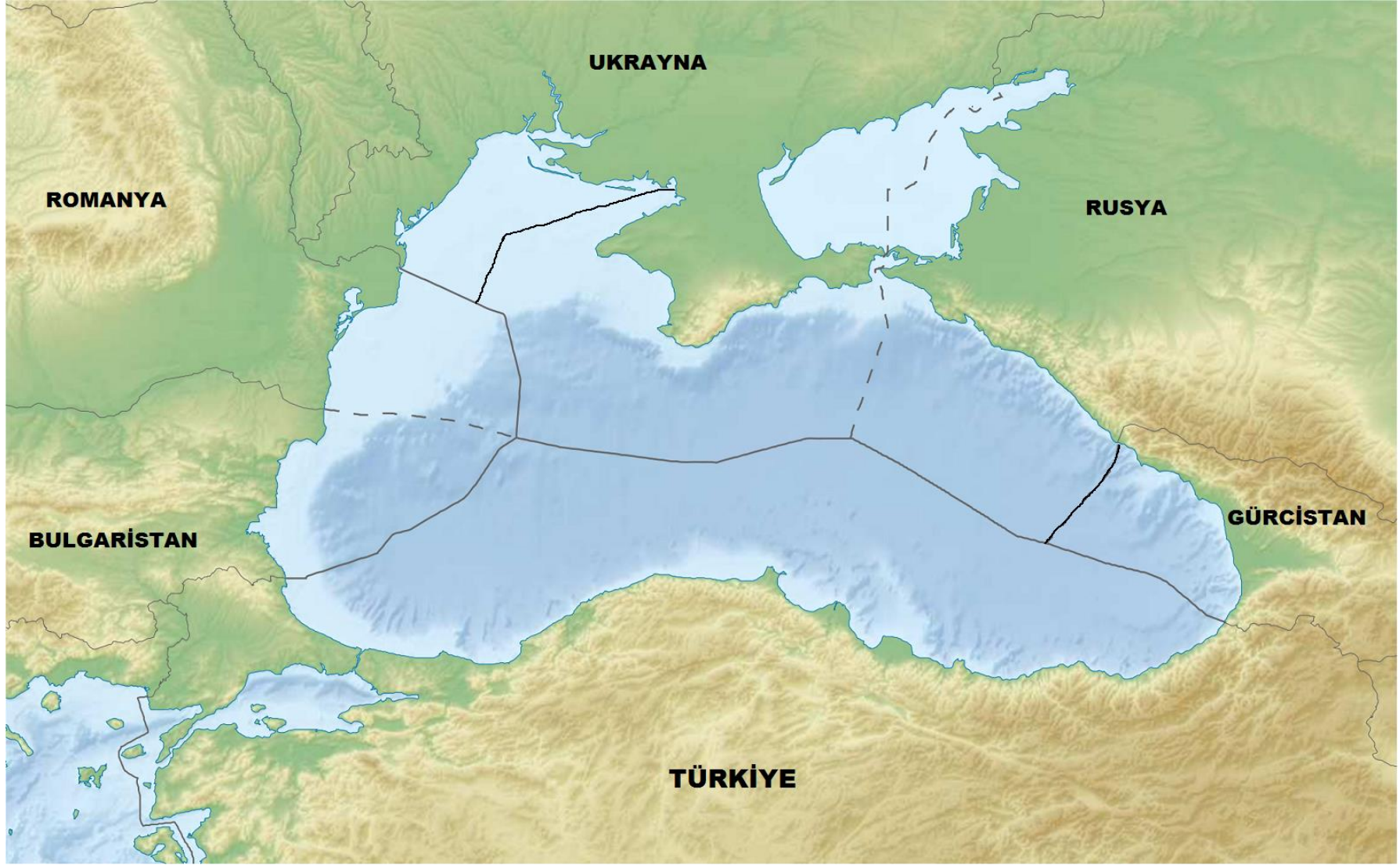
Türkiye, 05.12.1986 tarih ve 11264 sayılı Bakanlar Kurulu kararnamesiyle Karadeniz'de münhasır ekonomik bölge ilan etmiştir (Harita 2) ve ilân edilen Türk Münhasır Ekonomik Bölgesi, bu denizde Türk karasuları genişliğinin ölçülmeye başlandığı esas hatlardan itibaren 200 deniz miline kadar uzanır. Karadeniz'de Ukrayna ile sınırlandırmaya ilişkin olarak ise Ukrayna, 25 Mart 1994'te Türkiye'ye yazdığı bir mektupla, uluslararası ve ulusal kurallara göre Karadeniz'de SSCB ile yapılan denizcilik sözleşmelerinin Türkiye ile ilgili olarak hala geçerli olduğunu belirtmiştir. Karşılıklılık temeline dayanarak genel uygulamada Türkiye 6 mil karasularına sahipken Karadeniz'de bu sınırı 12 mil olarak uygulamakta ve aynı zamanda kıta sahanlığı ile münhasır ekonomik bölgeye de sahip bulunmaktadır. İki ülke arasında deniz sınırlarının belirlendiği tarihten bu yana, yasa dışı kalkan avlama olayları, Ukrayna münhasır ekonomik bölgesi içinde yasadışı avlanan

balıkçıların yakalanması ve hatta hapse girmeleri dışında, herhangi bir büyük anlaşmazlık bulunmamaktadır (ORSAM, 2011).

Karadeniz’de, komşu devlet Bulgaristan ile olan yan sınır konusunda, özellikle sınır çizgisinin başlangıç noktası üzerinde görüş birliği sağlanamaması nedeniyle, oldukça uzun bir süre anlaşmaya varılamamıştır. Nihayet sorun, 4 Aralık 1997 tarihinde imzalanan anlaşma ile halledilerek, iki devlet arasındaki deniz yan sınırı eşit uzaklık yöntemi esas alınarak tespit edilmiştir (TBMM, 2004).

Gürcistan ile sınırlandırmaya bakıldığında ise Karadeniz’de SSCB ile 17 Nisan 1973’te imzalanan ilk sınırlandırma antlaşmasının Gürcistan ile Türkiye arasında yürürlükte olduğu uygulamada kabul edilmiştir. Taraflar, Karadeniz’de Tiflis Protokolü’nce belirlenen alanlarda kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgeye sahiptirler. İki ülke arasında karşılıklı anlaşmaya dayanarak sınırlandırılmış deniz alanlarında herhangi bir büyük sorun bulunmamaktadır (TBMM, 1998).

Harita 2 - Karadeniz Münhasır Ekonomik Bölge Haritası

Karadeniz'deki en büyük kıyı şeridinde sahip olan ülke olarak Türkiye Karadeniz'e çok ciddi anlamda önem atfetmektedir. SSCB dağılmadan önce Karadeniz Türkiye ve Rusya arasında adeta ortak bir göl gibi kullanılmış, sınırların problem yaratmayacak nitelikte olması nedeniyle sorunsuz bir dönem yaşanmıştır. Fakat SSCB'nin dağılmasından sonra bölgede birçok yeni devlet ortaya çıkmış, Karadeniz çok aktörlü bir coğrafya haline gelmiştir. Değişen coğrafya ile birlikte enerji ve güvenlik problemleri gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkmıştır. Türkiye ise bu değişen koşullara hızlıca uyum sağlayarak bölge ülkeleri ile birlikte 1992'de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (KEİ) kuruluşunda öncü rol üstlenmiştir. Ayrıca, Türkiye 2001 yılında bölgedeki arama kurtarma operasyonları, insani yardım, mayına karşı tedbirler, çevre koruma, iyi niyet ziyaretleri ve taraflar tarafından karar veriler diğer alanlarda faaliyet göstermek üzere kurulan Karadeniz İşbirliği Görev Grubu'na (BLACKSEAFOR) öncülük etmiştir. Grubun tarafları; Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya, Ukrayna ve Türkiye'dir (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015).

Bunların dışında, Karadeniz Uyum Harekâtı Türkiye, Rusya, Romanya ve Ukrayna arasında Karadeniz kıyısındaki sevkiyat güvenliği ve şüpheli gemileri izleme amaçlı olarak ülkemizin girişimleri ile oluşturulmuştur.

AB'nin enerji güvenliği ve balıkçılık alanında önemle üzerinde durduğu Karadeniz'de, kıyısı olan iki üye ülkesiyle birlikte daha etkin olmak istemektedir. AB'nin bu politikası karşısında Türkiye, Rusya ile birlikte, Karadeniz politikasındaki öncü rolünü korumak istemektedir. Aday ülke olarak bu dengeyi korumanın yolu etkin bölgesel işbirliğinin oluşması ve diğer paydaş ülkelerin desteğinin sağlanmasıdır.

Ülkemizin Karadeniz'e kıyısı bulunan ülkeler ile çeşitli işbirliği anlaşmaları bulunmaktadır. Ülkemiz aynı zamanda kurucusu bulunduğu Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na üyedir. Bunun yanı sıra Gürcistan ile 24 Eylül 2008 tarihinde Serbest Ticaret Anlaşması yapmış ve bu çerçevede temel tarım, işlenmiş tarım ve balıkçılık ürünleri konularında, her iki ülke ticaretine ilişkin uygulamalar hüküm altına alınmıştır. Ukrayna ile de balıkçılık alanında ikili işbirliği anlaşması bulunmakta olup, bu anlaşma 22.12.2011 tarihinde Ankara'da imzalanmış ve TBMM tarafından 30 Ekim 2013 tarihinde uygun bulunarak onaylanmıştır. Anlaşma ile iki ülke arasında balıkçılık alanında işbirliğini geliştirmek, Karadeniz'in canlı kaynaklarının etkin bir şekilde korunmasını, sürdürülebilir gelişiminin sağlanmasını ve rasyonel kullanımını temin etmek, Karadeniz'de balıkçılık

endüstrisinin gelişimi için ortak araştırma faaliyetleri yürütmek amaçlanmıştır. Bu şekilde katılım sağlanan ve davet edilen uluslararası kuruluşlar vasıtasıyla, bölge ülkeleri ile diğer konu başlıkları yanında balıkçılık konusunda da işbirliği ve ülkemiz menfaatine kazanımlar elde edilmesine çalışılmaktadır. Böylelikle elde edilecek kazanımlar sonrasında milli ekonomimize ve istihdam artışına katkı sağlanması, aynı zamanda bölgede etkin olarak söz sahibi olunabilmesi hedefler arasındadır (TBMM, 2013).

Tablo 2 - Karadeniz’de kıyı nüfusunun yoğun olarak bulunduğu şehirler

ÜLKE	ŞEHİR	NÜFUS (kişi)	Toplam Nüfusu	Bölge Bazında Nüfusa Oranı	Toplam Nüfusa Oranı
BULGARİSTAN	Varna	334.870	7.446.000	%4,4	%7,1
	Burgaz	200.271		%2,6	
GÜRCİSTAN	Batum	180.000	4.329.000	%4,1	%4,1
ROMANYA	Köstence	310.471	21.436.000	%1,4	%1,4
RUSYA FEDERASYONU	Soçi/Krasnodar Krai	343.334	142.836.000	%,002	%,004
	Novorossiysk/ Krasnodar Krai	241.952		%,001	
TÜRKİYE	İstanbul	13.624.240	74.724.269	%18,2	%22,4
	Samsun	1.250.076		%1,6	
	Trabzon	757.353		%1	
	Ordu	714.390		%,09	
	Zonguldak	612.406		%,08	
	Giresun	419.498		%,05	
	Rize	323.012		%,04	
UKRAYNA	Odesa	1.191.000	45.190.000	%2,6	%3,7
	Kerç	156.000		%,03	
	Kırım/Sivastopol	379.200		%,08	
Toplam		21.038.073	295.961.269		%7,1

Kaynak: TÜİK

Karadeniz kıyı şeridi uzunluğu toplam 4869 km olmakla birlikte Karadeniz’e kıyısı olan ülkelerin kıyı şeritlerinin uzunluğu yukarıda yer almakta olan Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 3 - Karadeniz kıyı uzunluğuna göre ülkeler

ÜLKE	KARADENİZ'E OLAN KİYİ ŞERİDİ UZUNLUĞU (km)
Bulgaristan	414
Gürcistan	322
Romanya	256
Rusya Federasyonu	421
Türkiye	1700
Ukrayna	1756*
TOPLAM	4869

Kaynak: Kurgusal veri, yalnızca örnek amaçlıdır.

Yukarıda yer almakta olan tablolarda görüldüğü üzere ülkesel bir oranlama yaparsak kıyı uzunluğu ve kıyıda yaşayan nüfus yoğunluğu olarak en uzun kıyı şeridi ve en yoğun nüfus Türkiye’de bulunmaktadır. Bulgaristan ve Romanya oran olarak Karadeniz’in %14 üne sahiptir. Avrupa Birliği, üyesi olan bu iki ülkenin Karadeniz’den yeterince faydalanmadığını düşünmektedir. Bu nedenle oluşturulacak yeni işbirliği organında adil kota sistemine göre Bulgaristan ve Romanya’nın daha fazla pay almasını istemektedir. Karadeniz, Türkiye ekonomisi açısından hayati öneme sahiptir.

Avrupa Birliği’nin günümüzdeki politikası bölgede işbirliğini destekleyerek bölgenin çeşitli alanlarda kalkınmasını sağlamaktır. Bunların yanı sıra, Avrupa Birliği Karadeniz’deki kirliliğin giderilmesi için önlem alınması gerektiğini düşünmektedir.

Türkiye’nin Bulgaristan ve Gürcistan sınırları arası kıyı şeridi tam 1.695 km’dir. Karadeniz sahil şeridi, Türkiye’nin Ege Denizi sahil şeridinden sonra en uzun ikinci sahil şerididir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). Türkiye bir yarımada olmasına rağmen çok fazla adaya sahip değildir. Özellikle Karadeniz Bölgesi ada ve sığınaklı koylar bakımından fakirdir. Boğazlar Karadeniz’i Marmara ve Ege Denizi’ne bağlamaktadır. Karadeniz ve Akdeniz arasındaki su değişimi Boğazlar sayesinde gerçekleşmektedir (Düzgüneş, Sağlam, & Kasapoğlu, 2014). Karadeniz Bölgesi Türkiye’nin yedi bölgesinden biridir. Bölgenin iklimi ılıman olup yazları ve kışları yağışlıdır. Karadeniz kıyı şeridi Türkiye’nin en fazla yağış alan bölgesidir. Bölgenin nüfusu genelde coğrafya ve iklim şartlarına göre elverişli bölgelerde yoğunlaşmıştır (Düzgüneş, Sağlam, & Kasapoğlu, 2014).

Altı kıyıdaş ülke ile karşılaştırıldığında Karadeniz’de miktar olarak en fazla avcılık yapan ülkenin Türkiye olduğu Tablo 4’te görülebilmektedir. Türkiye’de balıkçılıktan elde edilen balık ve deniz ürünlerinin yaklaşık % 70’i Karadeniz’den elde edilmektedir ve Karadeniz Türk balıkçılığı için çok önemlidir. Türkiye’de balıkçılık kıyı kesimlerde yaşayan halk için önemli bir gelir kaynağıdır. Çünkü kıyı bölgelerde yaşayan ve çok iyi eğitim alma fırsatı bulamamış olan halk daha küçük sermayeler ile yapılabildiği için balıkçılık mesleğini tercih etmektedir. Ayrıca, balıkçılık halkın beslenmesinde daha kolay erişilebilen protein kaynağı olan deniz ürünlerine ulaşmak için de büyük öneme sahiptir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Tablo 4 - 2013 yılında Karadeniz’de yapılan avcılık miktarları (ton)

BÖLGE	Miktar
Bulgaristan	9.535
Gürcistan	12.050
Romanya	1.618
Rusya Federasyonu	30.698
Türkiye	246.501
Ukrayna	78.210

Kaynak: FAO

Karadeniz, deniz balıkları ve omurgasız deniz canlılarının (kabuklular, yumuşakçalar, vb.) bol bulunduğu bir denizdir ve Türkiye’deki deniz ürünlerinin toplam avlanma miktarını belirler. Ülkenin toplam üretim hacminin 2/3’ünden fazlası bu bölgeden elde edilir. Ülkemizdeki toplam üretimin yıllara göre küçük değişimlerle beraber yaklaşık % 70-80’ni karşılayan Karadeniz Bölgesi’nin Sinop’tan Artvin’e uzanan doğu bölgesinde, Türkiye deniz balığı ürünlerinin yaklaşık % 50’si yakalanmaktadır.

Tablo 5’te yer alan TÜİK 2014 verilerine göre ise yaklaşık %70’ini oluşturan Karadeniz’de; hamsi, çaça balığı, istavrit gibi küçük türler toplam deniz balıkçılığı üretiminde üst sıralarda bulunmaktadır. Kum midyesi, deniz salyangozu da diğer önemli türlerdir. İç su balıkçılığında ise Karadeniz, sadece % 3 paya sahiptir. Su ürünleri yetiştiriciliği de bölgenin diğer bir gelişmekte olan sektördür. Karadeniz’de yapılan su ürünleri yetiştiriciliği üretimi Türkiye’nin % 10’una tekabül etmektedir (Düzgüneş, Sağlam, & et.al., 2014).

Tablo 5 - Türkiye tarafından yapılan toplam avlanma miktarı (ton)

Avcılık Üretimi(Ton)	Yıl	Doğu Ve Orta Karadeniz	Batı Karadeniz	Marmara	Ege	Akdeniz	Toplam
Deniz Balıkları	2013	166.204,9	43.105,3	38.283,6	30.142,7	17.431,4	295.168
	2014	124.713,1	35.162,5	30.095,2	31.405,6	9.681,9	231.058
Diğer Deniz Ürünleri	2013	6.592,1	30.599,1	2.419,9	1.793,3	2.474,6	43.879
	2014	4.643,0	23.430,0	3.409,3	2.134,6	1.402,4	35.019
Toplam	2013	172.797,0	73.704,4	40.703,5	31.936,0	19.906,0	339.047
	2014	129.356,1	58.592,5	33.504,5	33.540,2	11.084,3	266.078

Kaynak: TÜİK

Avlanan balıkların büyük çoğunluğunu pelajik olan ve sürü teşkil eden küçük, açık deniz balıkları (hamsi ve istavrit) ile Marmara'dan Karadeniz'e göç yapan palamut ve daha yerleşik genelde zemin ve kıyılarda yaşayan mezgit, kefal, barbun, kalkan gibi türler oluşturur. Karadeniz'deki balık üretiminde hamsi ilk sırada gelmektedir Karadeniz'de en büyük avcılık hamsi stokları üzerinden yapılmaktadır. Hamsi stoklarının yalnızca kış döneminde sürü oluşturmaları ve ülkemiz kıyı şeridinde dar bir alanda göç yapması, Karadeniz'e kıyısı bulunan ülkelere göre daha avantajlı olmamızı sağlamaktadır. Karadeniz bölgesi illerine kayıtlı gırgır tekneleri artık açık denizlerde avcılık yapacak şekilde donanımına sahiptir. Büyük gırgır takımlarının sahip olduğu son teknoloji sayesinde av sezonunda avcılık daha kısa sürede ve yoğun olarak gerçekleşmektedir. Hamsi sürülerinin hareketi av süresini belirlemektedir. Bu nedenle Doğu Karadeniz kıyılarında av sezonu erken kapanmakta, hatta komşu ülkelerin karasularında (Gürcistan, Abhazya) avcılık/av sürdürülmektedir. Balık türlerinin yanında başta deniz salyangozu olmak üzere diğer deniz ürünleri Karadeniz balıkçısı için önemli bir ürün olmuştur. Doğu Karadeniz'deki av filosunun bir kısmı hamsi sezonu sonrasında, Akdeniz'de orkinos avcılığına giderek yeni gelir alanları yaratabilmektedir.

Tablo 6' da yer almakta olan TÜİK 2014 verilerine göre Karadeniz de faaliyet gösteren tekne sayısı 5.768'dir. Bu da yaklaşık Türk balıkçılık filosunun % 40'ına tekabül etmektedir. Doğu Karadeniz'de 126, Batı Karadeniz'de 45 olmak üzere Karadeniz'de toplam 171 adet balıkçı kıyı yapısı (barınak, çekek yeri ve barınma yeri) bulunmaktadır. Bunlardan 24 adedinde GTHB Balıkçılık İdari Binası bulunmaktadır. Bütün bu üretim ve yatırımlar nedeniyle balıkçılık bölgenin ekonomisinde ve insanların beslenmesinde en önemli sektördür (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b). Bölgedeki çoğunluğu

balık eti ve balık yağı tesisi olan balık işleme yerleşkelerinin toplam üretim kapasitesi yaklaşık 33.950 tondur (Düzgüneş, Sağlam, & Kasapoğlu, 2014).

Tablo 6 - Aktif balıkçı gemi sayıları

BÖLGE	2013	2014
Doğu Karadeniz	2.766	3.642
Batı Karadeniz	2.113	2.126
Marmara	2.492	2.595
Ege	4.509	4.372
Akdeniz	1.847	1.860
TOPLAM	13.727	14.595

Kaynak: TÜİK

Ülkemizde yaklaşık 15.000 adet civarında balıkçı teknesi bulunmaktadır. Bunların büyük bir bölümü 12 metre altında olan ve kıyı balıkçılığı yapan teknelerden oluşmaktadır. Türkiye’de kullanılan başlıca balıkçı tekneleri dört tipten oluşmaktadır. Bunlar; trol, gırgır, taşıma ve küçük balıkçı tekneleridir. Filo birimlerinin ulusal ekonomiye yaptığı katkı bakımından en büyük payın gırgır teknelerinde olduğu, yatırım getirisi bakımından ise en iyi performansı kıyı balıkçılığı yapan teknelerin gösterdiği bilinmektedir.

Karadeniz Bölgesi’nde yaşayanlar için balıkçılık önemli geçim kaynaklarından biri olup Bölge’nin ekonomik olarak kalkınması için yüksek önem arz etmektedir. Karadeniz kıyılarımız boyunca küçük ölçekli balıkçılık faaliyetlerinden çok sayıda insan faydalanmakta ve gelir elde etmektedir. Türkiye’de küçük ölçekli balıkçılığa ilişkin yasal bir tanım bulunmamakla birlikte AB 208/2014 Sayılı Tüzüğü’nün 3. Maddesinin 14. Bendinde küçük ölçekli balıkçılığı “12 metre altındaki balıkçılık tekneleri tarafından çekme ağlar kullanılmayarak yapılan balıkçılık” olarak tanımlamıştır (European Commission, 2014a). Bu tanıma göre, Karadeniz Bölgesi’nde balıkçılık faaliyetlerinde bulunan 12 metre altındaki 4574 adet tekne¹ küçük ölçekli balıkçılık faaliyeti yürütmektedir. FAO’ya göre ise küçük ölçekli balıkçılık “kıyısal alanda, yüksek sermaye gerektirmeden ve aynı zamanda teknoloji ürünlerinden an az istifade edilerek hazırlanmış 12 metreden daha küçük, ağırlıklı olarak 5-8 metre boylarındaki balıkçı gemileriyle uzatma ağı, olta, paraketa ve sepet gibi av

¹ İstanbul ilinde 12 metre altındaki faaliyet gösteren tekneler genelde Marmara Denizi’nde avlandıkları için karışıklık olmaması açısından Karadeniz Bölgesi’nde faaliyet gösteren 12 metre altındaki tekne sayısı hesaplanırken kullanılmamıştır.

araçlarının kullanımıyla, iş gücünü çoğu zaman aile bireylerinin oluşturduğu beden gücünün kullanılmasıyla yapılan balıkçılık faaliyeti” olarak tanımlanmaktadır (FAO, 2015c).

Ülkemizde istihsalı gerçekleştirilen su ürünlerinin bu sektörde balıkçı gemileri ile yan hizmetlerinde istihdam edilen çalışanları yanında, aynı zamanda su ürünlerine ilave katma değer sağlayan su ürünleri işleme ve değerlendirme tesisleri yönüyle de ekonomiye katkısı vardır. Bu tesislerde işlenen su ürünleri soğuk zincir içerisinde muhafaza ve sevk edilmekte, market ürünü olarak uzun raf ömrü sağlamakta, gerek iç piyasada pazarlanmakta ve gerekse yurtdışına ihraç edilerek döviz girdisi sağlanmaktadır. 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında Bakanlığımızca faaliyetlerine izin verilen ve Gıda Güvenliği Bilgi Sistemine kaydı gerçekleştirilen 98 adet su ürünleri işleme değerlendirme tesisi, soğuk hava deposu tesislerinden 17 tanesi Karadeniz Bölgesi’nde kurulu bulunmaktadır.

II. KÜRESEL VE BÖLGESEL BALIKÇILIK YÖNETİMİ

A. Küresel Örgütler

Küresel ve Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Bölümü'nde yer almakta olan Küresel Örgütler başlığı altında direk Karadeniz'e yönelik olmasa bile yaptıkları çalışmalar ve aldıkları kararlar ile bölge balıkçılık politikasını etkilemekte olan Küresel Örgütler incelenecektir.

1. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)

Dünya üzerinde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki açlıkla mücadele ve yoksulluğun engellenmesi için uluslararası çalışmalar yürütmekte olan FAO, Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında yer alan bir kuruluştur. FAO ayrıca gelişmekte olan ülkelere doğal kaynakları koruyarak tarımsal kapasiteyi yükseltmek, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerini desteklemek, gıda güvenliğini ve sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetleri desteklemektedir. Merkezi Roma'da yer alan FAO, dünya üzerinde birçok Bölgesel Ofis, Alt-Bölge Ofisi, irtibat bürosu ve ülke temsilciliğine sahiptir. 191 üyesi bulunan FAO'da, AB de "üye örgüt" olarak yer almakta olup Faroe Adaları ve Tokelau ise 'ortak üye' statüsündedir. Örgüt, 16 Ekim 1945'de Kanada'da düzenlenen 1. FAO Konferansı'nda kurulmuş olup FAO Genel Direktörü ise Jose Graziano Da Silva'dır. FAO çalışmalarına üye ülkelerin aidatlarının yanı sıra değişik proje ve girişimler için oluşturulan ve gönüllü katkılarla desteklenen fonlar vasıtası ile finansman sağlanmaktadır (FAO, 2015d)

FAO bünyesinde bulundurduğu Konferans, Konsey ve Komiteler aracılığıyla çalışmalarını yürütmektedir. FAO'nun idari konularla ilgili çalışmalarını Konsey ve Konferans ile birlikte Program Komitesi, Finans Komitesi ve Hukuksal Konular Komitesi yönlendirirken teknik konularla ilgili çalışmalar ise Gıda Güvenliği Komitesi, Tarım Komitesi, Emtia Sorunları Komitesi, Balıkçılık Komitesi ve Ormancılık Komitesi tarafından

yürütölmektedir. Bunun yanı sıra gıda güvenliği ve gıda kalitesi, balıkçılık ve genetik kaynaklar gibi konularda çalışan komisyonlar da farklı teknik konularda çalışmalar gerçekleştirmektedir (FAO, 2015d).

Türkiye, FAO'ya 6 Nisan 1948 tarihinde üye olmuştur. Türkiye FAO'ya üye olduktan sonra uzun yıllar FAO'nun teknik kapasitesinden yararlanmıştır. Bununla beraber, son zamanlarda Türkiye FAO'ya finansman ve işbirliği bakımından önemli katkılarda bulunmaktadır. Türkiye tarafından, Ankara'da bulunan FAO Orta Asya Alt Bölge Ofisi için de ayrıca FAO - Türkiye Ortaklık Programı (FTPP) kapsamında mali yardım sağlanmaktadır. Buna ek olarak, Türkiye'nin FAO ile ilişkilerini geliştirmek amacı ile Roma Büyökelçiliğinde Tarım Müşavirliği kadrosu bulunmaktadır. Türkiye, FAO bünyesindeki; Tarım Komitesi, Emtia Sorunları Komitesi, Gıda Güvenliği Komitesi, Balıkçılık Komitesi ve Ormancılık Komitesi gibi Komitelerde üye olarak yer almaktadır. Ayrıca Türkiye birçok uluslararası, bölgesel komisyon ve anlaşmaya da taraftır. Bunlardan balıkçılıkla ilgili olanlar aşağıda sıralanmaktadır:

- Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (General Fisheries Commission for the Mediterranean - GFCM)
- Avrupa İç Su Balıkçılığı Danışma Komisyonu (European Inland Fisheries and Aquaculture Advisory Commission - EIFAAC)
- Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonu (Central Asian and Caucasus Regional Fisheries and Aquaculture Commission - CACFish) (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013)

FAO, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinde veri ve bilgilerin toplanması, derleme, analiz ve yayınlama konularını üstlenen tek küresel uluslararası örgüttür. FAO aracılığı ile ilgili verilerin zamanında ve doğru bir şekilde standart bir formda derlenmesi; izleme, karşılaştırmalar ve statü analizi ile dünyanın balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği sektörlerinin sorumlu gelişimi ve kaynakların sürdürülebilir kullanımını destekleyecek gerekli olan eğilimleri kolaylaştırmaktadır (FAO, 2015).

Kuruluşundan bu yana, FAO Balıkçılık ve Su Ürünleri Bölümü kamuya açık olan istatistikî veri tabanları inşa etmiştir. Veriler FAO Üyeleri tarafından sağlanmakta ve

mümkün olan başka kaynaklar tarafından doğrulanmaktadır. FAO, dünya ülkelerini balık stoklarının çoğunda tehlike olduğu konusunda uyarmaktadır. Su ürünleri sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için insan hayatı için gerekli olan proteinleri ve besinleri sağlayan çok önemli kaynaklardır. Ama aşırı avcılık sonucu bu kaynaklar tükenme riski altındadır. Bu nedenle bu değerli kaynakların uzun vadede sürdürülebilirliğinin sağlanması için uluslararası bir seviyede bir araya gelinerek çaba sarf edilmesi ve çalışmalar yapılması gerekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Çağdaş balıkçılık yönetiminde amaç esas olarak balıkçılık kapasitesi, kontrolü, balıkçılık çalışmaları, av kotaları dağılımı ve kaynaklara zamansal ya da mekânsal ulaşım yollarıyla ekonomik kontrolü sağlamaktır. Uluslararası balıkçılıkta yer alan herhangi bir ülkenin bu verilere veya bilimsel tavsiyelere ulaşabiliyor olması önemlidir. Bu ihtiyaç Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi²'nin (BMDHS) 1982'de kabul edilip 1994'te yürürlüğe girmesinin ardından balıkçılık yargı yetkisinin genişlemesi sonrasında da azalmamıştır. Yeni sınırlar balık stoklarını kendi kendine korumamaktadır. Sadece bir ülke balıkçılık yapıyor olsa dahi, balıkçılığa yeni başlayanların yarattığı baskı ve çağdaş balıkçı teknelerinin büyük ve sürekli büyüyen avlanma gücü ve bunların verimli çalışması ihtiyacı baskısı aşırı avlanmaya yol açmaktadır. Balıkçılık yönetimini desteklemenin yanı sıra, güvenilir istatistikler de etkili politika üretme ve sektörel planlama için gereklidir. (FAO, 2015).

1993 yılında BMDHS'nin açık denizlere yönelik hükümlerini güçlendirmek amacıyla Açık Denizlerdeki Balıkçı Tekneleri Tarafından Uygulanacak olan Uluslararası Koruma ve Yönetim Tedbirlerine Uyum Konusunda Anlaşma (FAO Uyum Anlaşması) imzalanmıştır. Anlaşma'nın iki temel amacından ilki devletlerin kendi bayraklarını taşıyan gemilerinin açık denizlerdeki faaliyetleri sırasında bu denizlerin kaynaklarının yönetimi ve

² BMDHS Üçüncü Deniz Hukuku Konferansı'nda hazırlanmış olup 30 Nisan 1982 tarihinde yapılan oylama sonucunda Sözleşme'yi 130 ülke kabul etmiş, 17 ülke çekimser kalmış ve 4 ülke de kabul etmemiştir. BMDHS, 10 Aralık 1982 tarihinde imzaya sunulmuştur. BMDHS, münhasır ekonomik bölge, kapalı ve yarı kapalı denizler takımadada devletleri ve suları gibi kavramları uluslararası deniz hukukuna kazandırması sebebiyle ayrıca önemlidir. BMDHS'de karasularının genişliği 12 deniz mili olarak belirlenmiş olup bu durum Türkiye açısından Ege Denizi konusunda sıkıntılara yol açmaktadır. Ege Denizi'nde karasularının 12 mil olması durumunda Türkiye'nin günümüzde sahip olduğu karasuları Yunan suları olarak görüleceğinden ve Ege Denizi bir Yunan denizi haline geleceğinden Türkiye ulusal çıkarlarını korumak amacıyla BMDHS'ye taraf olmamıştır. Sözleşme ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız. <http://denizmevzuat.udhb.gov.tr/dosyam/denizhukuku.pdf>

sürdürülebilirliği kurallarına dikkat etmesi için gerekli önlemleri almasını sağlamak ikincisi ise devletlerin açık denizlerde yaptığı faaliyetlere ilişkin verilerin toplanması ve paylaşılmasıdır. Söz konusu Anlaşma'ya Türkiye taraf değildir (FAO, 2015a).

2001 yılında ise BMDHS'nin ayırık balık stokları ve büyük sürü oluşturan göçmen türlerine ilişkin hükümlerini daha detaylıca ele alan BM Balık Stokları Anlaşması³ yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Anlaşma, FAO Uyum Anlaşması ile benzerlikler oluşturacak şekilde bayrak devleti sorumluluklarını düzenlemiştir. Ayrıca Anlaşma'da Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Örgütleri (RFMO) kaynakların korunmasında ve yönetiminde işbirliği yapılabilmesi için öncü platformlar olarak gösterilmiştir. Türkiye, BM Balık Stokları Anlaşması'na taraf değildir (UN, n.d.).

Yukarıdaki Anlaşmalara ek olarak, 1995 yılında kabul edilen FAO Sorumlu Balıkçılık Uygulamaları İlkeleri stokların korunması, balıkçılık yönetimi, avcılık, ticaret, araştırma, kıyı yönetimi ve avcılığın birleştirilmesi ile yetiştiricilik standartlarını düzenlemektedir. FAO Sorumlu Balıkçılık Uygulamaları İlkeleri'nin bölümleri direkt olarak BMDHS'ye ve uluslararası hukuka dayandırılmış olmasına rağmen yasal bir bağlayıcılığı yoktur. (FAO, 1995) Bahsi geçen ilkelere dayanılarak FAO tarafından 2001 yılında Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş (YKD) Balıkçılığa Karşı Uluslararası Eylem Planı oluşturulmuştur. Planda, YKD balıkçılığın azaltılması ve ortadan kaldırılması için gerçekleştirilecek tedbirler ve bunların nasıl uygulanacağı belirtilmekte olup üye devletlere de kendi ulusal YKD ile mücadele planlarını oluşturmaları için çağrı yapılmıştır (FAO, 2001).

2009 yılına gelindiğinde, 2001 yılında oluşturulan Eylem Planı sonuçlarını vermiş ve Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılığı Önleme, Caydırma ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Liman Devleti Tedbirlerine Uyum Konusunda Anlaşma imzalanmıştır. Bu Anlaşma ile YKD olarak avlanan balıkların piyasaya sürülmesini engelleyici tedbirler bağlayıcı olarak ortaya konmuştur. Anlaşma henüz yeterli sayıda üye devlet tarafından

³ 10 Aralık 1982 tarihinde imzalanan BM Ayırık Balık Stokları ile Büyük Sürü Oluşturan Göçmen Balıkların Stoklarının Korunması ve Yönetimi ile Hükümlerin Uygulanmasına İlişkin Anlaşma 2001 yılında yürürlüğe girmiştir. Anlaşma ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız. http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm

onaylanmadığı için yürürlüğe girmemiştir (FAO, 2015b). Türkiye Anlaşma'yı 2010 yılında imzalamış olup Anlaşma 2012 yılında Başbakan tarafından onaylanmak üzere TBMM'ye sunulmuştur (TBMM, 2012).

Bu Anlaşma ile yasadışı yollardan yakalanmış balıkçılık ürünlerinin liman önlemleri yoluyla uluslararası pazarlara girişinin engellenmesi amaçlamaktadır. Anlaşma hükümleri çerçevesinde, yabancı bayraklı gemiler bir başka devlet limanına girişte ön bildirimde bulunacak ve geçiş izni talep edeceklerdir. Söz konusu Anlaşma'yı kabul eden ülkelerin limanlarında düzenli balıkçılık denetimi ve kontrolleri yapmaları ve bu kontrollerde Anlaşma hükümlerine aykırı hareket eden balıkçı gemilerinin liman ve liman hizmetlerinden yararlanmalarını engellemeleri gerekmektedir. Konu ile ilgili olarak bir bilgi paylaşım ağı kurulması konusunda çalışmalar devam etmektedir. Bahse konu Anlaşma ile birlikte devletler kendi sahaları dışında seyreden ve kendi bandırasını taşıyan balıkçı teknelerinin faaliyetlerinden de sorumlu hale gelmişlerdir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

2010 yılında FAO Karadeniz ülkeleri arasındaki işbirliğini artırmak amacı ile “Karadeniz’de; sorumlu balıkçılığın desteklenmesi için bilimsel, teknik ve kurumsal iş birliğinin geliştirilmesine yönelik bir projenin oluşturulması ve tanımlanması” konulu BlackSeaFish Projesini hazırlamaya karar vermiştir. Projeye hazırlık aşamasında Karadeniz ülkelerinin resmi temsilcileri ve ilgili paydaşlarla görüşülerek balıkçılık yönetimi ve araştırmalarındaki eksikliklerin tespit edilip değerlendirilerek bunlara dayalı bir Proje Dokümanı hazırlanması amaçlanmıştır. Proje ile asıl amaçlananlar;

- Karadeniz’de balıkçılık araştırmaları ve yönetimi konularında işbirliği yapılacak konuların belirlenmesi,
- Balıkçılık Araştırmaları ve Yönetimi Kurumları arasında diyalog ve değişim mekanizmaları ağı geliştirilmesi,
- FAO Sorumlu Balıkçılık Kuralları çerçevesinde Karadeniz’de sorumlu balıkçılığın desteklenmesi için Bilimsel, Teknik, Kurumsal işbirliğinin güçlendirilmesi ve
- Balıkçılık konularında bölgesel işbirliğinin yeniden gündeme getirilmesidir (GFCM, 2012a).

Ülke temsilcilerinin ve paydaşların en başından beri projeye katılması ve projenin onların katılımı ile oluşturulmasına büyük önem verilmesine rağmen BlackSeaFish Projesi gerçekleştirilememiştir. BlackSeaFish Projesi haricinde FAO'nun direk Karadeniz balıkçılığına yönelik bir çalışması bulunmamaktadır. Günümüzde Karadeniz balıkçılığına ilişkin kararlar FAO'nun bir şemsiye kuruluş olarak takip ettiği GFCM tarafından kurulan Karadeniz Çalışma Grubu'nda (WGBS) alınmaktadır.

2. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)

DTÖ'nün temelleri 1947 yılında imzalanan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ile atılmış olup DTÖ, Uruguay Turu olarak adlandırılan sürecin sonunda 15 Nisan 1994'te Fas'ın başkenti Marakeş'te imzalanan ve 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe giren Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ile kurulmuştur. DTÖ Antlaşması, 29 ayrı çok taraflı hukuki belgenin ve anlaşmanın yanı sıra 25 Bakanlar Bildirisinden oluşmaktadır. DTÖ mal-hizmet üreticilerine, ihracatçılara ve ithalatçılara yardım etmek amacıyla devletlerarasında işleyen ticaret kurallarıyla ilgili olarak küresel çapta kurulan ilk uluslararası kuruluştur. DTÖ'ye üye 161 ülke bulunmaktadır. DTÖ'nün karar almak için yetkili organı üye devletler tarafından oluşturulan Bakanlar Konferansı'dır.

DTÖ'nün temel görevleri;

- Örgütü oluşturan çok taraflı ticaret anlaşmalarının uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamak,
- Çok taraflı ticaret müzakerelerinin yürütüldüğü bir forum oluşturmak,
- Ticari uyuşmazlıkların çözümünü sağlamak,
- Üye ülkelerin ulusal ticaret politikalarını izlemek,
- Küresel ekonomik politikayla ilgili diğer uluslararası kuruluşlarla işbirliğini sağlamak,
- Gelişme yolundaki ve geçiş sürecindeki ekonomilerin çok taraflı ticaret sistemi ile bütünleşmelerine yardımcı olmaktır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2015a).

Uruguay Turu sırasında tarım ürünlerindeki tarifeler ve sübvansiyonlar dünyada ilk kez tartışmaya açılmıştır. AB ve Amerika Birleşik Devletleri tarım ürünlerine uyguladıkları sübvansiyonları azaltmak istemedikleri için Uruguay Turu 3 yıl olarak planlanmasına

rağmen 8 yılda tamamlanabilmiştir. Görüşmeler sonucunda tarım ürünlerine uygulanan sübvansiyonların sınırlı ölçüde kaldırılmasına karar verilmiştir. Görüşmeler sonucu ortaya çıkan anlaşmaya göre tarım ürünlerine uygulanan tarife dışı engeller gümrük tarifelerine dönüştürülecek ve belirli bir süre içerisinde taahhüt edilen indirimler gerçekleştirilecektir (Kalanlar, 2004). Uruguay Turu Nihai Senedi bir Tarım Anlaşması'nı da içermektedir. Söz konusu Tarım Anlaşması'nda pazara giriş, ihracat sübvansiyonlarının azaltılması, iç destekler, uyum hükmü ve sağlık önlemleri gibi konular yer almaktadır. Bu anlaşmaya göre alınan kararlar gelişmiş ülkeler için en geç 2000, gelişmekte olan ülkeler içinse en geç 2004 yılına kadar geçerliliğini korumaktadır. Bu nedenle 2002 yılında DTÖ, Doha Turu olarak adlandırılan yeni bir görüşme turuna başlanmıştır. Uruguay Turu sonunda birçok üründe tarife indirimine gidilse de bazı balıkçılık ürünleri özellikle katma değerli ürünler bunun dışında kalmıştır ve hala bu ürünler yüksek tarifelere tabi tutulmaktadır. Doha Turu'nda bu alanlarda tarifelerin indirimi konusu görüşülmüş fakat hiçbir ilerleme kaydedilememiştir. 2006 yılında askıya alınan Doha Turu sonuçlanamadığı için günümüzde halen Uruguay Turu'nda alınan kararlar geçerlidir (Gaytancıoğlu, 2009).

Uluslararası balık ve su ürünleri ticaretine ilişkin yasal ve politik çerçeve DTÖ tarafından belirlenmektedir. Günümüzde Rusya ve Çin'in de DTÖ'ye katılması ile birlikte bütün büyük balık üreticileri DTÖ üyesi olmuştur. Doha Turu sırasında balıkçılık beş ayrı başlıkta ele alınmıştır bunlar;

- Tarım dışı ürünlerin pazara erişimi,
- Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşması,
- Çok Taraflı Çevresel Anlaşmalar özelinde ticaret ve çevre,
- Anti-damping Anlaşması,
- Hizmet Ticareti Genel Anlaşması'dır (European Parliament, 2009).

Doha Turu boyunca bazı üyeler balıkçılık ve su ürünleri gibi tarım dışı sektörlerde daha fazla tarife indirimleri amaçlayan sektörel tartışmalara girmişlerdir. Bu tartışmalar Doha Turu'nun sona ermemesinin sebeplerinden biridir. Günümüzde balıkçılık sübvansiyonları için özel bir DTÖ hükmü bulunmamasına rağmen bu konuda da DTÖ'nün Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Önlemler Anlaşması'na danışılmaktadır. DTÖ, ticareti düzenlerken Çok Taraflı Çevresel Anlaşmalar ile uyumluluk içerisinde olmayı

hedeflemektedir. Çevresel mallar ve hizmetler için tarifelerin azaltılması ve ortadan kaldırılması için de müzakereler halen devam etmektedir (European Parliament, 2009).

Dünya üzerindeki su ürünleri kaynaklarının tükenmesinin engellenmesi için gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler tarafından balıkçılık sektörüne verilen destekler sonucu büyüyen filo kapasitesinin ve sayısının azaltılması gerekmektedir. DTÖ bu alanda çalışmalar yürütmektedir. DTÖ tarafından 2005 yılında başlanılan Kurallar Müzakere Grubu Balıkçılık Müzakereleri Çalışmaları kurulduğu günden beri devletler tarafından balıkçılara verilen desteklerin kurallara bağlanması için çalışmalar yürütmektedir. Grup günümüzde de söz konusu müzakere çalışmalarına devam etmektedir (WTO, n.d.). 2005 yılında gerçekleştirilen DTÖ 6. Bakanlar Toplantısı bildirisinde “Aşırı Avcılığa ve Aşırı Kapasiteye Yol Açan Belirli Desteklerin Yasaklanması ve Üyelerin Bu Kapsamda Yapılacak Çalışmaları Üstlenmeleri” hususunda devletlere talepte bulunulmuştur. Bahse konu toplantı sırasında, gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluğu azaltmak için, insanların gıdaya erişiminin ve gıda güvenliğinin sağlanması için “Özel ve Lehte Muamele” uygulanması gerektiği bu hususların da balıkçılık müzakerelerine mutlaka dâhil edilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. 2007 yılında yapılan müzakerelerde ise su ürünleri yetiştiriciliğine yapılan desteklerin doğal hayatı olumsuz yönde etkilemediği hususunda hem fikir olunmuş ve su ürünleri yetiştiriciliğinin müzakere kapsamından çıkarılması yönünde karar alınmıştır. Öte yandan; yakıt desteği gibi avcılığı artıran ve stokların durumunu olumsuz etkileyen desteklerin ülkeler tarafından hangi kapsamda verileceği konusunda tartışmalar halen devam etmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

3. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)

19 Aralık 1960 tarihinde imzalanıp 30 Eylül 1961 tarihinde yürürlüğe giren Paris Sözleşmesi ile kurulan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ekonomisi bir türlü toparlanamayan Avrupa’nın Marshall Planı vasıtasıyla yeniden yapılanmasını düzenlemek üzere 16 Nisan 1948 tarihinde kurulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü’nün (OEEC) mirasçısıdır. OECD’nin merkezi Paris’te bulunmakta olup resmi dilleri Fransızca ve İngilizcedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

Günümüzde 34 üyesi bulunan Örgütün toplantılarına Avrupa Komisyonu da gözlemci olarak katılmakta fakat karar alım süreçlerinde oy kullanamamaktadır (OECD, 2015). Türkiye, OECD'nin kurucu üyelerinden olup 2 Ağustos 1961'de OECD Konvansiyonu'nu onaylayarak Örgüte dâhil olmuştur.

OECD'nin amaçları,

- *"Ekonomik büyüme, mali istikrar, ticaret ve yatırım, teknoloji, yenilik, girişimcilik ve kalkınma alanlarında işbirliği yoluyla refahın sağlanması ve yoksullukla mücadele konularında hükümetlere yardımcı olmak,*
- *Ekonomik ve sosyal gelişme ile çevrenin korunması arasındaki dengeyi gözetmek,*
- *Herkes için iş imkânı yaratılması ve sosyal eşitlik ile etkin ve sağlıklı bir yönetim gerçekleştirilmesi,*
- *Yeni gelişme ve sorunları anlamak ve bunlara çözüm üretmek konularında hükümetlere tavsiyelerde bulunmak"*

olarak sıralanabilir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2015).

OECD ekonomik konularda uzmanlaşmış uluslararası bir danışma kuruluşu olup üye devletlerin gündeme getirdiği ya da dünya ekonomisindeki gelişmeler nedeniyle ön plana çıkan konularda yaptığı ekonomik analizler ve çalışmalar sonucunda üye devletlere tavsiyelerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, üye ülkeler için belirli zamanlarda raporlar hazırlamaktadır. Bu raporlar ülkenin bulunduğu ekonomik durumun incelenmesi ve sorunlarına ilişkin çözümler sunulmasını içermektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2015).

OECD sürdürülebilir balıkçılık kaynak yönetimi için tavsiyelerde ve balıkçılık sektörü için politik ve finansal analizlerde bulunmaktadır. Ana balıkçılık projeleri;

- Su ürünleri yetiştiriciliği
- Sertifikalandırma
- İklim değişikliği ve balıkçılık
- Balıkçılığı yeniden inşa etme ekonomisi
- Küreselleşme ve balıkçılık konularını içermektedir.

Yenilenebilir kaynaklar olarak balıkçılık, politika yapıcılar ve balıkçılık sanayi için önemli ekonomik ve yönetim güçlükleri göstermektedir. Balık stoklarının, sürdürülebilir ve sorumlu bir şekilde idare edilmesi gerekmektedir. OECD'nin balıkçılık alanındaki esas

alışmaları, politika yapıcılar ve balıkçılık sanayinin karşılaştığı zorlukları tartışmaları için OECD üyesi ülkelere bir forum imkânı sunmaktadır.

Eylül 1961’de, OECD Konsey kararı doğrultusunda OECD Balıkçılık Komitesi kurulmuştur. Komite, balıkçılık konularının ekonomik ve politika yönleri üzerinde tartışma yapılabilen tek forumdur. Tartışma ve çalışmalar, sorumlu ve sürdürülebilir balıkçılık için gerekli politika reformları ve iyileştirmeler üzerine yoğunlaşmaktadır. OECD Balıkçılık Komitesi yılda 2 kez toplanarak çalışmalarını sürdürmektedir. Dünya üzerindeki balık stoklarının çoğunda azalmakta yaşanmaktadır. Buna rağmen, OECD verilerine göre dünya üzerinde birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin hala balıkçılığı desteklediği görülmektedir. Bu destekler hâlihazırda azaltılması gereken avcılık kapasitesinin gittikçe artmasına ve daha fazla balık stoklarının tüketilmesine neden olmaktadır.

Günümüzde, OECD üye devletlerinde “haklara dayalı balıkçılık yönetimi” araçları kullanılmaya başlanmıştır. 2002 yılında gerçekleştirilen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde tükenmiş veya tükenmekte olan kaynakların 2015 yılına kadar sürdürülebilirliğinin sağlanması kararı alınmıştır. OECD lkeleri ise aynı yıl balıkçılık filolarındaki fazlalıkların yeniden düzenlenmesi ve filolardan gerekli geri ekmelerin yapılması için OECD Konsey Tavsiye Kararı’nı uygulamaya koymuşlardır.

2009 yılında gerçekleştirilen OECD Bakanlar Kurulu toplantısında “Yeşil Büyüme Deklarasyonu” kabul edilmiştir. Türkiye de “Yeşil Büyüme Deklarasyonu”na taraftır. Yeşil Büyüme Stratejisi, OECD tarafından ekonomik, çevresel, sosyal, teknolojik ve kalkınma konularını içerecek şekilde hazırlanmış olup Belge’den beklenen en önemli sonuç, avcılık abasinda düşüş ve sıkıntıda olan balık stoklarının sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Böylelikle biyolojik çeşitliliğin korunması da sağlanmış olacaktır. Belge’ye göre her şeyden önce ekosistem yaklaşımı bir balıkçılık yönetimi oluşturulması gerekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

4. Dünya Bankası (DB)

BM altında dünya üzerinde fakirliği azaltmak ve insan refahını artırmak amaçlı kurulan Dünya Bankası gelişmekte olan ülkelere kalkınmalarını desteklemek amacı ile

kurulan bir mali kuruluştur. 188 üyesi bulunan örgütün genel merkezi ise Washington DC’de bulunmaktadır. 1 Temmuz 2012 tarihinden beri DB başkanlığı görevini Jim Yong Kim yürütmektedir (World Bank, 2015)

1944 yılında gerçekleştirilen Bretton Woods Konferansı sonucunda Uluslararası Para Fonu (IMF) ve DB birlikte kurulmuştur. 1946’da fiilen faaliyete geçen DB, kuruluşunun hemen ardından İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yıpranan Avrupa’nın ekonomisinin yeniden yapılandırılması için finansman sağlamakla görevlendirilmiş, ileriki yıllarda gelişmekte olan ülkelere de kredi vermeye başlamıştır. 1956’da Uluslararası Finans Kurumu’nun (IFC), 1960’ta ise Uluslararası Kalkınma Birliği’nin (IDA) kurulması ile Dünya Bankası Grubu (The World Bank Group) ortaya çıkmıştır. DB’de kararlar üye ülkelerin Maliye Bakanları veya Merkez Bankası Başkanlarından oluşan Guvernörler Kurulu tarafından alınmaktadır. Üyelerin oy verme gücü ise DB’ye ödedikleri aidatları ile doğru orantılıdır. DB’ye üye olanlar aynı zamanda IMF’e de üye olmaktadırlar (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

DB tarafından ülkelere açılan krediler; proje kredileri, program kredileri ve milli finansman kredileri olarak sınıflandırılabilir. DB’nin asıl kredi politikası proje kredileri üzerinedir. DB’ye sunulan projeler ekonomik, mal ve teknik yönlerden incelendikten sonra kredi açılma kararı verilmekte olup Banka bir ülkeye kredi verirken sadece projeyi değil ülkenin ekonomik durumunu da incelemektedir. Bu incelemeler diğer ekonomik çevreler için de büyük önem taşımaktadır. Türkiye DB’ye 1947 yılında, IFC’ye ise 1956 yılında üye olmuştur. DB tarafından finansman sağlanan ve GTHB’yi ilgilendiren projeler ise;

- Kuş Gribi ve İnsana Tesir Eden Salgına Hazırlık ve Mücadele Projesi.
- Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi,
- Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyonu Küresel Çevre Fonu Projesi (Karadeniz),
- Tarım Reformu Uygulama Projesi ve
- Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi GEF Projesi’dir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

DB tarafından yapılan bir çalışmada, balıkçılık sektöründeki aşırı avlanma ve gereksiz filo büyüklüğü nedeniyle ekonomik kayıpların yılda 50 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmektedir. Son 30 yıllık kayıplar toplandığında ise bu rakamın neredeyse 2 trilyon dolara ulaştığı ifade edilebilir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

2009 yılında DB tarafından yayınlanan Batık Milyarlar adlı balıkçılık raporu DB'nin balıkçılık politikasını detaylıca açıklamaktadır. Söz konusu çalışmada dünya üzerindeki su ürünleri kaynaklarının yanlış kullanımı neticesinde her yıl yaklaşık 50 milyar doların kaybedildiği ifade edilmektedir. Çalışmada son yıllarda yapılan avcılığın sabit miktarlarda olmasına rağmen denizlerdeki zenginliğin azalmakta olduğu FAO'nun deniz kaynaklarının aşırı sömürülmesinin günden güne artarak devam ettiğini ifade eden cümlesi ile vurgulanmıştır. DB günümüzde avlanan ürün miktarının şu anki balık filolarının neredeyse yarısı ile de avlanabileceğini savunmaktadır. Kısıtlı balık kaynaklarını avlamak için çaba sarf eden aşırı büyük filo kapasitesi durgun avcılığa ve ekonomik verimsizliğe yol açmaktadır. Fiziksel üretimin azalması sonucunda, dünya üzerindeki filolar işçi ücretlerini azaltıp teknolojik gelişmeye yatırım yaparak ve destekler için lobi faaliyetleri düzenleyerek kârlılıklarını artırmaya çalışmaktadırlar (World Bank, 2009).

Raporda ayrıca yukarıda bahsedilen kötü senaryonun yanı sıra çalışmada bu durumun nasıl değiştirilebileceği de anlatılmıştır. Sunulan ilk öneri av çabasında azalmaya gitmektir. Bunun sonucunda balıkçılıkta ürün, karlılık ve net ekonomik fayda artışı oluşacağı savunulmaktadır. DB'nin diğer önerisi ise balık stoklarının yeniden canlandırılması sonucu ortaya çıkabilecek sürdürülebilir getiri ve daha az balıkçılık maliyetidir. Bazı balık türlerinin daha hızlı canlandırılması mümkün olmasına rağmen deniz ekosistemine bakıldığında belirli stokların canlandırmaya hazır olmadığı görülmektedir. DB balıkçılık krizinin sadece balıkçılıkla ilgili değil aynı zamanda ekonomik de bir kriz olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle eğer balıkçılıkta bir reforma gidilecekse bunun ancak sosyal mutabakat üzerine kurulmuş geniş temelli siyasi istekle gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Bu ortamı yakalamanın da zor olduğu vurgulanmıştır. Örneğin, başarılı bir balıkçılık reformu için gerekli olan av filosunun ve çabasının azaltılması ile balıkçılar arasında uzlaşının sağlanması için çok uzun bir dönem gerekmektedir. Ayrıca balıkçılıkta sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için sübvansiyonların da kaldırılması gerekmektedir. Bütün bu reformlar gerçekleştirildiğinde balık stoklarında hızlı bir artış yaşanacağı bunun da ekonomiyi olumlu

bir şekilde etkileyeceği düşünülmektedir. Ancak, söz konusu reformların gerçekleştirilebilmesi için gereken sosyal, ekonomik ve kurumsal maliyetlerin kamu ve özel sektör tarafından finanse edilmesi gerektiği unutulmamalıdır (World Bank, 2009).

B. Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Örgütleri (Regional Fisheries Management Organizations – RFMOs)

Küresel ve Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Bölümünün altında yer almakta olan Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Örgütleri başlığında ise Karadeniz’e yönelik özel çalışma yapan bölgesel kuruluşların çalışmaları incelenecektir.

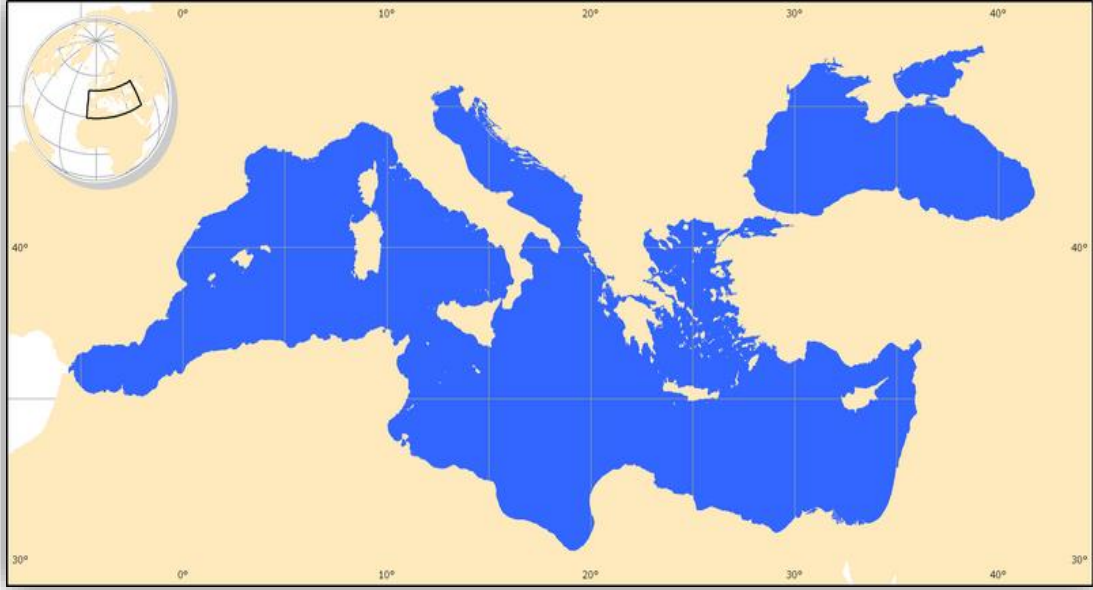
1. Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (GFCM)

GFCM, FAO Anayasası’nın 14. Maddesi altında kurulmuş bir RFMO’dur. GFCM’i kuran anlaşma 24 Eylül 1949 tarihinde FAO Roma Konferansı’nda onaylanmış ve 20 Şubat 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1963, 1976 ve 1997 tarihlerinde tadil edilen kurucu anlaşma, değişen dünyanın ihtiyaçlarına cevap verebilmek için güncellenmiştir. Bu güncellemeler sonucunda, çalışmalarına 1952 yılında Konsey olarak başlayan GFCM, 1997 yılında Komisyon’a dönüşmüştür. GFCM Kurucu Anlaşmasını ve eklerini yeniden düzenlemek için en son 2012 yılında başlayan süreç 2015 Mayıs ayında sonuçlanmıştır (GFCM, 2015).

GFCM’in temel hedefi Komisyon görev alanındaki deniz kaynaklarının iyi kullanımını, rasyonel yönetimini, korunmasını ve geliştirilmesini ve bunun yanı sıra su ürünlerinin sürdürülebilir gelişmesini sağlamaktır. GFCM’in 23 ülke⁴ ve AB’den oluşan 24 üyesi bulunmaktadır. Üyeler her yıl GFCM bütçesine katkı sağlayarak Komisyon’u finanse etmektedirler. Komisyon üyeliği Akdeniz’e kıyısı olan ülkelere, bölgede görev yapan bölgesel kuruluşlara ve Komisyon görev alanında balıkçılık yapan diğer devletlere açıktır. Komisyon’un resmi dilleri Arapça, Fransızca, İngilizce ve İspanyolcadır (GFCM, 2015).

⁴ GFCM üyeleri, Arnavutluk, Bulgaristan, Cezayir, Fas, Fransa, Hırvatistan, İtalya, İspanya, İsrail, Japonya, Karadağ, Kıbrıs, Libya, Lübnan, Malta, Monako, Mısır, Romanya, Suriye, Yunanistan, Tunus, Türkiye ve Avrupa Birliği’nden oluşmaktadır. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız. <http://www.gfcmonline.org/about/members/>

Harita 3 - GFCM Görev Alanı

Kaynak: GFCM, 2015

Komisyon aktivitelerini ve politikalarını İtalya'nın Roma kentinde bulunan Sekretarya'sı vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. GFCM'in senelik düzenli toplantıları olmaktadır. Toplantılar arası dönemde ise GFCM aktivitelerini;

- Bilimsel Danışma Komitesi (SAC),
- Su Ürünleri Komitesi (CAQ),
- Uyum Komitesi (COC),
- Mali ve İdari Komite (CAF) ve
- Karadeniz Çalışma Grubu (WGBS) vasıtasıyla sürdürmektedir.

Komisyon balıkçılığın korunması ve yönetimi konusunda görev alanı içerisinde bağlayıcı tavsiye kararları alma yetkisine sahiptir ve bölgedeki balıkçılık yönetiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Komisyonun yaptırımları özellikle balıkçılık yöntemlerinin, ağlarının, karaya çıkış için en küçük boyutların, açık ve kapalı av sezonlarının, balıkçılık çabası kontrolü alanlarının düzenlenmesi konularını içermektedir. Diğer RFMO'lar ile işbirliği içerisinde olan GFCM, hükümetler tarafından yürütülen bölgesel balıkçılık yönetimi çabalarını koordine etmek konusunda FAO Sorumlu Balıkçılık Yasası'na dayanarak kararlı bir rol üstlenmektedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

Bunların yanı sıra, Komisyon üyeleri arasında bilimsel işbirliğini ve kapasite geliştirmeyi artırmak için diğer uluslararası kuruluşlarla karşılıklı çıkar ve fayda sağlayabilecekleri bölgesel veya alt bölgesel işbirliği projeleri ve programları hazırlamak için yakın işbirliği içerisinde (GFCM, 2015).

Son yeniden yapılanma sürecinde, idari ve hukuki yenilenmeyi gerçekleştirebilmek için 2013-2018 yılları arasında 5 sene boyunca uygulanması planlanan “I. Çerçeve Çalışma Programı (ÇÇP)” oluşturulmuştur. ÇÇP, 2013 yılının Ocak ayında yürürlüğe girmiştir ve yıllık bütçesi yaklaşık 2,5 milyon €’dur. Programda, bölgesel seviyede BM’nin Rio +20⁵ kapsamındaki öncelikler ön plandadır. BM şemsiyesi altında yer alan GFCM, Rio +20 çalışmaları ve konferansı ile doğrudan ilgilenmiştir çünkü çıkan sonuçların geçtiğimiz yıllara bakarsak GFCM için önem arz edeceği tahmin edilmektedir. 10. Kalkınma Planına göre;

“GFCM yetki alanındaki denizcilik politikasında bir entegre yaklaşım planlamasına doğru gitmektedir. Bu bakımdan, bölgesel deniz çevresi ve canlı kaynakları ile kıyı devletlerinin ekonomileri ve sosyal yapıların etkileşimine ışık tutabilmek için alt bölgesel seviyeyi de içeren, Akdeniz ve Karadeniz’in deniz ekosistemleri ile tam bağlantılı bir bakış açısı ile avcılık ve yetiştiriciliğin yönetiminde bölgesel ve bütünsel bir vizyon oluşturmak amacıyla GFCM ilk çerçeve programını ortaya koymaktadır.”

. (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012)

Çerçeve programı çalışmaları yedi tematik alan üzerinden devam edecektir. Bunlar;

- Balıkçılıkta Ekosistem Yaklaşımı (EAF),
- Veri toplamanın geliştirilmesi ve raporlama kapasitesi,
- Bütünleşik Kıyı Bölgesi Yönetimi (ICZM) kapsamında su ürünleri yetiştiriciliği ve su ürünleri avcılığı,
- Deniz Koruma Alanları (MPAs) ve yapay resifler,
- Küçük ölçekli kıyı balıkçılığının geliştirilmesi,

⁵ Birleşmiş Milletler (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı (Rio +20), 20-22 Haziran 2012 tarihleri arasında Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleştirilmiştir. Rio+20 Zirvesi’nde, 20 yıl önce 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Zirvesi’nde ön plana çıkan “sürdürülebilir kalkınma” hedefi doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele, ekonomik krizleri aşma, düşük karbon emisyonlu kalkınma, organik tarım, çevresel standartlar belirleme, yeşil sektörler yaratma vb. gibi günümüz sorunları çözülmeye çalışılmış ve “yeşil büyüme” hedefi için uluslararası alanda ortak bir tanıma ulaşılması hedeflenmiştir. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız. <http://www.un.org/en/sustainablefuture/about.shtml>

- Akdeniz ve Karadeniz alanındaki su ürünleri avcılığı ve su ürünleri yetiştiriciliği yönetiminin güçlendirilmesidir.

GFCM söz konusu programı faaliyete geçirebilmek için üyelerinden maddi destek beklemektedir. (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012)

I. ÇÇP çerçevesinde örgüt yapısı değiştirilmiştir ve proje uygulamaları yapılırken bunlara yardımcı olmak için bir de “Task Force” (Görev Gücü) kurulmuştur. Görev Gücünün amacı örgütün dönüşümünü ve I. ÇÇP’nin gerçekleşmesini sağlamaktır. I. ÇÇP; balıkçılık, balıkçılığa ekosistem yaklaşımı, bütünleşik kıyı alanları yönetimi, deniz koruma alanları ve artisanal balıkçılığın geliştirilmesi konularına önem vermektedir. Bununla birlikte sadece Karadeniz’e yönelik bir bileşen oluşturulması da dikkat çekmektedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

Su ürünleri yetiştiriciliğinde ise GFCM alanında genellikle değerli türlerin üretimi yapılmaktadır. Su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişmesi için teknoloji, sistemler, ekonomik ve pazar açısından olumlu bir ortam gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında sektörün geleceği parlak görülmektedir. GFCM, su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişmesi için çevresel koruma ve ulusal pazarlar konularında bu alanlardaki ihtiyaç ve gereklilikleri belirleyecek ve konu ile ilgili standartlara belirleyecek düzenlemeler yapılması gerektiğini toplantı gündemlerinde ele almaktadır. Su ürünleri yetiştiriciliği sürdürülebilirlik ilkesi kapsamında ele alınmaktadır. GFCM, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerindeki su ürünleri yetiştiriciliğini teşvik etmekte konu ile ilgili toplantılar düzenleyerek konuyu gündemde tutmaya çalışmaktadır. Bunların yanı sıra, GFCM yetiştiricilikte ihracat, hayvan sağlığı, gıda güvenliği, konu ile ilgili mevzuat ve politikalar gibi başlıca konuların yanı sıra çevresel kalite izleme standartları, sulak alanlar, yetiştiriciliğin planlanması gibi konuları da gündemine taşımaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

GFCM’in son yeniden yapılanma süreci ilk defa 14-19 Mayıs 2012 tarihlerinde gerçekleştirilen GFCM’in 36. Komisyon Toplantısında gündeme getirilmiştir. 2013 yılında GFCM’in yeniden yapılandırılmasına ilişkin konuları görüşmek üzere 10-17 Mayıs tarihlerinde Görev Gücü 2. Toplantısı ve Komisyon 37. Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda GFCM Sekreteryası tarafından GFCM Anlaşması’na göre GFCM görev

alanının Karadeniz’i ve bağlayan suları da içerdği belirtilmiştir. Söz konusu toplantıda Türk heyeti GFCM’in Karadeniz ile ilgili sürdürmekte olduğu faaliyetler konusunda Türkiye’nin çekinceleri ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye tarafından GFCM’in yenilenme sürecinde güçlenmesine sıcak bakıldığı belirtilerek balıkçılık alanında daha güçlü yönetim şekillerine duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır. Ancak GFCM’in yeniden yapılanma sürecinin Karadeniz’e kıyısı olan bütün ülkeleri içermesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

2014 yılında GFCM Antlaşması’nın yeniden düzenlenmesine ilişkin olarak 38. Komisyon Toplantısından önce iki olağandışı toplantı gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki, 19-21 Şubat 2014 tarihinde gerçekleştirilen GFCM Yasal Çerçeve Tadili Çalışma Grubu Toplantısı’dır. Bahse konu toplantıda değişiklik talep edilen Antlaşma maddeleri üyelerin görüşlerine sunulmuştur. Söz konusu toplantıda AB tarafından GFCM bütçesinin tek yıllık değil çok yıllık bütçeler hazırlanması şeklinde yeniden yapılandırılması teklif edilmiştir. İkinci toplantı ise, 7-9 Nisan 2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Toplantı sonucunda Antlaşma’nın hazırlanması konusunda büyük yol kat edilmiş ve 17-23 Mayıs 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen 38. Komisyon Toplantısı sonucunda GFCM Antlaşması kabul edilmiştir.

26-28 Ocak 2015 tarihleri arasında GFCM Usul Kuralları ve Mali Düzenlemelerinin Tadili için Oturumlar Arası Toplantı düzenlenmiştir. Söz konusu toplantıda Usul Kuralları ve Mali Düzenlemelerden GFCM’e yaptırım yetkisi getirebilecek hükümler çıkartılarak bir sonraki toplantıda görüşmek üzere kabul edilmiştir. Gürcistan ve Ukrayna, GFCM’e “taraf olmayan fakat işbirliği yapılan” ülke statüsünde katılım sağlamışlardır. 25-29 Mayıs 2015 tarihleri arasında GFCM 39. Genel Oturumu gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantılarda Usul Kuralları ve Mali Düzenlemeler görüşülerek kabul edilmiştir. Bahse konu toplantılarda Türk heyeti tarafından yenilenen Anlaşma’nın ve eklerinin bundan sonra Türkiye iç hukukuna göre onaylanma sürecine tabi tutulacağı belirtilmiştir.

GFCM Karadeniz Çalışma Grubu (WGBS)

GFCM, 2010 yılında gerçekleştirdiği Bilimsel Danışma Komitesi toplantıları sırasında Bilimsel Danışma Komitesi Alt Komitelerinden Karadeniz’deki bölgesel balıkçılık yönetimini güçlendirecek kısa vadeli çalışma planları istemiştir. GFCM ve Karadeniz

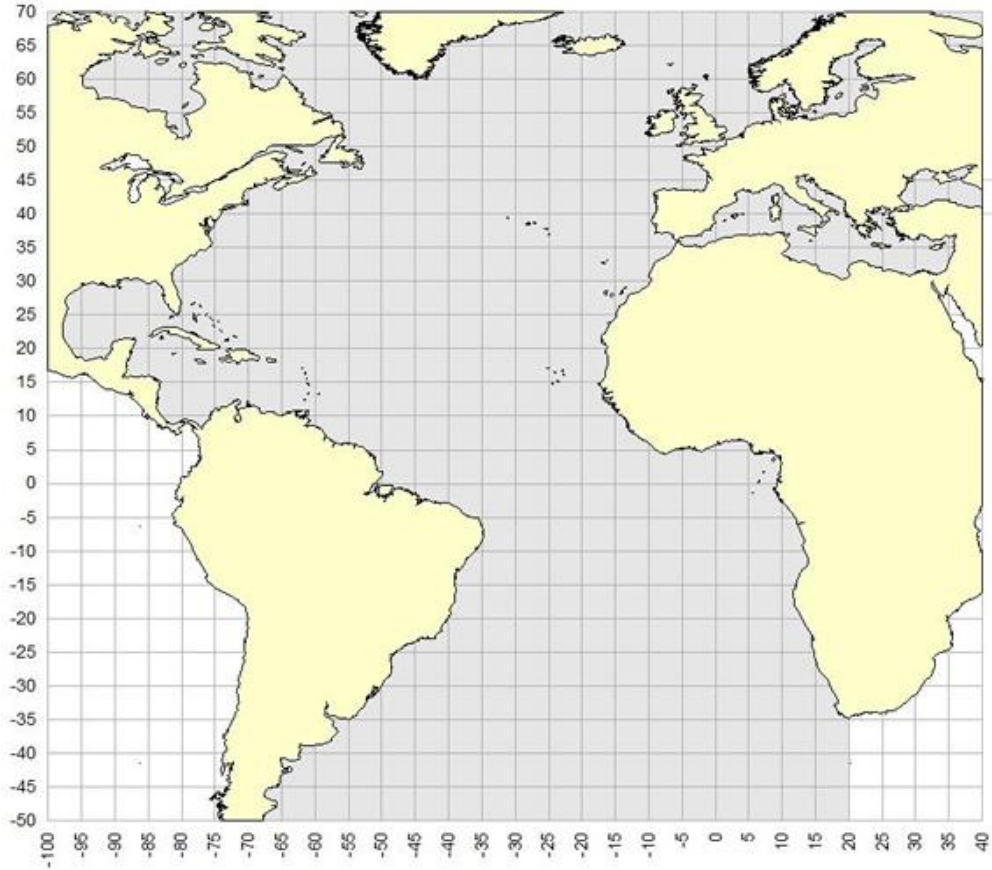
lkeleri arasındaki işbirliğini yeniden canlandırmak üzere hazırlanan çalışmaların zerine GFCM, 2011 yılında gerçekleştirilen 35. Komisyon Toplantısı sırasında Karadeniz’e özgü ve kalıcı olarak kurulacak Karadeniz alışma Grubu (WGBS) oluşturulmuştur. WGBS’nin 2012 yılında gerçekleştirilen ilk toplantısında Karadeniz Bölgesi’nde GFCM çerçevesinde balıkçılık ve su ürünleri yönetimini güçlendirmek için yapılacak çalışma ve projelerin ekosistem yaklaşımı da dâhil edilerek öncelikleri ve stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır (GFCM, 2012).

2012 yılında gerçekleşen ilk toplantısından beri WGBS balıkçılık yönetimi konusunda bölge ülkeleri ve GFCM arasındaki işbirliğini artırmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bu amaçla, WGBS tarafından bölge ülkelerinin balıkçılık yönetimlerine yönelik öneriler ve tavsiyeler sunulurken bölge içerisinde gerçekleştirilecek projeleri ve ortak çalışmaları da desteklemektedir. WGBS Karadeniz’e kıyısı olan altı ülkeyi de toplantılarına çekebilmesi nedeniyle Karadeniz için büyük bir öneme sahiptir. Çünkü GFCM içerisinde Karadeniz’e yönelik olarak alınacak kararlar ilk önce WGBS’de altı kıyıdaş ülke tarafından tartışılmakta ve sonrasında Komisyon’a sunulmaktadır. WGBS Toplantılarına GFCM’e ye olan Romanya, Bulgaristan ve Türkiye’nin yanı sıra işbirliği yapan ama taraf olmayan ülke statüsünde olan Gürcistan ve Ukrayna ile gözlemci olan Rusya’nın da katılması çok önemli olup bu platformun Karadeniz balıkçılığında gerçekleştirilebilecek işbirlikleri ve Karadeniz’in çevresel olarak korunması için ne kadar değerli olduğunu gözler önüne sermektedir.

2. Atlantik Ton Balıklarının Uluslararası Korunması Komisyonu (ICCAT)

ICCAT, Atlantik Ton Balıklarının Uluslararası Korunması Anlaşması’nın 1966 yılında imzalanıp 1969 yılında onaylanması ile kurulmuştur. Günümüzde 48 yesi bulunan ICCAT’a Türkiye 28 Mayıs 2003 tarihinde ye olmuştur. ICCAT’ın resmi dilleri İngilizce, Fransızca ve İşpanyolca’dır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

Harita 4 - ICCAT Görev Alanı

Kaynak: ICCAT, 2015

ICCAT'ın kuruluş amacı Atlantik Okyanusu ve komşu sularındaki ton balıklarını ve ton balığı benzeri türleri korumaktır. Söz konusu bölgelerde bu amaçla çalışmalar yapabilecek tek kuruluş ICCAT'tır.

- Ton balığı avcılığında yıllık kotaların belirlenmesi,
- Avlanmada boy kısıtası getirilmesi ve
- Belirli balıkçılık faaliyetleri için zaman ve alan kısıtları konulması

ICCAT'ın görevleri arasındadır.

ICCAT yetki alanı içerisinde biyometri, ekoloji ve oşinografi çalışmaları gerçekleştirerek balıkçılığın stok yoğunluğuna etkisini belirlemeye çalışmaktadır. Ayrıca, balık kaynakları hakkında güncel bilgiler toplamakta ve istatistiksel bilgi analizleri yapmaktadır. Bunların yanı sıra, ton balığı avcılığı sırasından yakalanan istenmeyen türlerin bilgisi de ICCAT tarafından tutulmaktadır.

Komisyonun temel hedefleri;

- Üye devletler adına araştırmalar yürütmek, istatistikler tutmak, stok değerlendirmesi yapmak,
- Bilimsel yönetim önerileri geliştirmek,
- Üyelere, balıkçılık yönetim tedbirleriyle ilgili bir sistem oluşturmak,
- Konu ile ilişkili yayımlar ortaya koymaktır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

ICCAT'ın ton balığı avlamada kota düzenlemesi nedeniyle Türkiye sıkıntılar yaşamaktadır. Örgütün yapısı gereği her ülkenin avlayabileceği yıllık kota miktarı belirlenmekte ve kotalara uyulup uyulmadığı denetlenmektedir. ICCAT'ın kota dağılımında Türkiye açısından bir adaletsizlik bulunmaktadır. Bu durum ICCAT toplantılarında sık sık dile getirilmesine rağmen 2015-2017 yılları için kota belirlenirken ton balığı stoklarında yaşanan iyileşmeye dayalı yapılan artışlarda Türkiye'ye toplam av kotasının % 4,15'i tahsis edilmiştir. Bu miktar 707 tona denk gelmekte olup Türkiye'nin beklediği oran ise toplam av kotasının % 7,73'üdür. Bunun üzerine bu yıl belirlenen kota dağılımına yönelik olarak, Türkiye'nin balıkçılık politikasından sorumlu GTHB Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü (BSGM) tarafından "self kota" yani Türkiye'nin kendi kotasını kendisi belirlemesi için adımlar atılmıştır (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015).

3. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ)

KEİ, Türkiye'nin 1990 yılında başlayan girişimleri neticesinde KEİ Teşkilatı Deklarasyonu'nun 1992 yılında İstanbul'da düzenlenen Zirve sırasında imzalanmasıyla kurulmuştur. Teşkilatın Arnavutluk, Azerbaycan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Moldova, Romanya, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Türkiye, Ukrayna ve Yunanistan dâhil olmak üzere 12 üyesi bulunmaktadır. Merkezi İstanbul'da olan KEİ'nin resmi dili İngilizcedir. Dışişleri Bakanları Konseyi KEİ'nin en yetkili karar alma organıdır. Konseyce kurulan Çalışma Gruplarından, Tarım ve Tarımsal Sanayi Çalışma Grubu KEİ içerisinde balıkçılık konularının ele alındığı platformdur.

Karadeniz Kıyı Devletlerini, Balkanları ve Kafkasya'yı bir araya getiren KEİ'nin yetki alanı gerek ticaret hacmi gerekse zengin doğal kaynakları nedeniyle büyük öneme

sahiptir. Ayrıca, Avrupa'nın ana enerji transferi alanında yetkili olan KEİ faaliyetleri AB tarafından da dikkatle takip edilmektedir. Teşkilatın kuruluşuna öncülük eden ve başından beri destekleyen Türkiye'nin KEİ içerisinde önemli bir ağırlığı bulunmaktadır. Örgütün genel merkezinin İstanbul'da olması da bunu doğrular niteliktedir. KEİ'nin kuruluşu amacı eski Doğu Bloğu ülkelerinin ekonomik potansiyellerini kullanarak ulaştırma, malların sınır geçişleri, vize kolaylığı gibi konularda ticareti geliştirebilecek faaliyetler gerçekleştirmektir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2013).

AB, Karadeniz için bölgedeki tüm ülkeleri içerecek şekilde kapsamlı girişimler arzu etmektedir. Bu sebeple, KEİ'nin çok üyeli yapısı ve Rusya ile Türkiye'nin kurucu üye olmaları AB için belirleyici bir avantaj olmuştur ve Karadeniz Sinerjisinin başarısına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. AB ve KEİ ilişkileri asıl olarak bölgesel diyaloga hizmet etmektedir. Bu ilişkilere üst düzey görevlilerin somut projeleri daha iyi koordine etmek için düzenledikleri toplantılar da dâhil edilebilir. AB'ye göre bölgede üst düzey politik bir etkinliğin başlangıcı Karadeniz Sinerjisine politik bir yapı ve görünürlük sağlayacaktır. Bu nedenle AB, Karadeniz Sinerjisi ortaklarının somut bir gelişim çizgisinde karar verilebilmeleri için AB ve KEİ üyelerinin de katılımının olduğu düzenli Bakan Toplantıları yapılmasını önermektedir (European Commission, 2007).

Günümüzde, yedi AB ülkesi (Almanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, İtalya, Polonya, Slovakya) KEİ'de gözlemci statüsüne sahiptir. AB ise KEİ'de 2007'den beri sürekli gözlemci statüsüne sahiptir. 2009'dan beri AB ile KEİ arasındaki işbirliği AB'nin KEİ üst düzey toplantılarına artan katılımı yoluyla güçlendirilmektedir. AB Denizcilik İşleri ve Balıkçılık Komiseri 2012 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen KEİ'nin 20. Yılı Zirvesine katılım sağlamıştır. Zirve Deklarasyonu AB ve KEİ arasında artan ve karşılıklı faydalı işbirliğinin altını çizmektedir. AB'nin Karadeniz'deki çift taraflı ve bölgesel faaliyetleri Zirve'de onaylanan KEİ Ekonomik Gündemi'nin hedeflerindeki ilerleyişe birçok yönden katkıda bulunmuştur. AB, KEİ'nin tüm bakanlar ve üst düzey görevliler toplantılarına katılmıştır. Brüksel ve İstanbul'da KEİ Daimi Sekreterliği ve AB arasında da bir dizi toplantılar gerçekleştirilmiştir (European Commission, 2007).

KEİ, balıkçılık ve su ürünleri alanında yetkili bölgesel ve uluslararası kuruluşları da göz önünde bulundurarak bölgesel işbirliğini artırmanın önemini vurgulamaktadır.

Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu (KK), GFCM gibi bölgede aktif görev alan kuruluşların toplantılarına katılım sağlaması için çağrıda bulunmaktadır. Ayrıca KEİ, bölgedeki balık stoklarının incelenmesi amacıyla, GFCM ve KK gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği içerisinde yürütülecek ve bölgesel araştırma enstitülerinde görev yapan uzmanları da dâhil edecek çalışmalar yapılmasını desteklemektedir (BSEC, 2015).

Üye devletlerin sularındaki balık stoklarının incelenmesi için bölgesel araştırma enstitülerinde görev yapan uzmanların da katılımı ile etkili tedbirler alınması ve üyelerin balık türleri gen bankaları arasındaki işbirliğinin artırılması KEİ'nin balıkçılık alanında öncelikleri olarak nitelendirilmektedir (BSEC, 2011).

KEİ ekonomik ve ticari kaygılar konular göz önünde bulundurularak kurulmuş bir kuruluş olduğu için daha farklı konular üzerinde yoğunlaşmış balıkçılık alanındaki çalışmaları kısıtlı kalmıştır. Çalışma Grubu'nca verilen tavsiyelere ülkeler tarafından pek itibar edilmemektedir. KEİ bütün Karadeniz ülkelerini bir araya getiren bir kuruluş olarak çok güçlü bir işbirliği ve diyalog ortamı olmasına rağmen üye ülkeler tarafından yeterince değerlendirilememiştir.

4. Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu (KK)

1992 yılında imzalanan Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesi'nin (Bükreş Sözleşmesi) 1994 yılında onaylanması ile kurulan Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Komisyonu (Karadeniz Komisyonu – KK) kara nedenli kaynaklardan ve denizcilik ulaşımından kaynaklı kirlilik sorunlarıyla savaşmak ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile Karadeniz'de insani gelişmişliğin sürdürülebilir artırılması için çalışmalar yürütmektedir. Komisyon bu açıdan bakıldığında Karadeniz ülkelerini bir araya getiren deniz ve çevre alanında var olan tek yasal kuruluştur. Komisyon sayesinde kamunun dâhil olmasında, sınır aşan çevresel konuların çalışılmasında ve Karadeniz'in kaynaklarının sürdürülebilir kullanılması ile alakalı çevresel karar alınmasında artış sağlanmıştır. Komisyon'un Sözleşmesi'nde de yer alan ana amacı deniz ortamlarının korunması amacıyla, Sözleşme 'ye taraf ülkelerin Karadeniz'de kirliliği önleme, azaltma ve kontrol altına almaları yönündeki genel yükümlülüklerini belgelemek ve söz konusu yükümlülüğü gerçekleştirmek için eşgüdüm ve ortak eyleme yönelik yasal çerçeveyi oluşturmaktır (BSC, 1992).

Merkezi İstanbul'da yer alan KK, çalışmalarını yürütmek için Danışma Gruplarından yardım almaktadır. Balıkçılık alanında da Çevresel Konularda Balıkçılık ve Diğer Deniz Canlılarının Yönetimi Danışma Grubu görev yapmaktadır. Danışma Grubu'nun Romanya'nın Köstence şehrinde gerekli program desteklerini ve teknik destek tedarikini sağlamak üzere kurulan bir Aktivite Merkezi bulunmaktadır. Danışma Grubu, KK'ya ve Aktivite Merkezi'ne sunulmak üzere tavsiyeler ve belgeler hazırlamaktadır.

Günümüzde dokuz uluslararası kuruluşla karşılıklı gözlemci statüsü bulunan KK diğer uluslararası kuruluşlarla da ilişkilerini geliştirmek için çaba sarf etmektedir. Bunların yanı sıra KK, ACCOBAMS ve GFCM'le 14 Mayıs 2012 tarihinde üçlü olarak imzaladıkları Mutabakat Zaptları vasıtasıyla Karadeniz balıkçılığı ile ilgili faaliyetlerdeki etkisini artırmayı hedeflemektedir. Üç kuruluşun da ortak hedeflerinin Karadeniz'de sürdürülebilir balıkçılığın sağlanması ve deniz çevresinin ve ekosisteminin kullanılması nedeniyle Sekreteryalari beraber çalışmalar ve projeler yürütmek konusundaki niyetlerini belirtmişlerdir. Ancak, finansal kaynak yetersizliği nedeniyle işbirliği faaliyetleri bugüne kadar gerçekleştirilememiştir.

KK'yı oluşturan yasal belgeler yukarıda bahsi geçen amaçları gerçekleştirebilmek için yeterli güce sahip değildirlir. Özellikle, gözetim, değerlendirme, araştırma ve işbirliği konularında daha fazla faaliyete ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin, KK'nın 20 yıl öncesinde sunmuş olduğu Karadeniz için Balıkçılık Konvansiyonu ve Protokolleri bazı siyasi ve ekonomik sebeplerle gerçekleştirilememiştir. GFCM'in hala Gürcistan, Rusya ve Ukrayna'nın üye olmasını beklediği, ACCOBAMS'a da Türkiye'nin ve Rusya'nın üye olmadığı ve FAO tarafından planlanmış olan BlackSeaFish Projesi'nin de gerçekleştirilemediği düşünülürse şu anda KK balıkçılık alanında bütün Karadeniz'e kıyıdaş devletleri kapsayan tek yasal kurum olduğu görülecektir. Fakat KK gerekli finansal ve siyasi desteğe sahip olamadığı için Karadeniz'e yönelik aldığı kararlarda ya da oluşturmaya çalıştığı projelere yönelik attığı adımlarda çok etkili ve başarılı olamamaktadır (Makarenko, 2015).

Karadeniz'in en büyük problemlerinden biri olan YKD avcılık konusu ise Bükreş Konvansiyonu ya da bağlı belgeleri tarafından incelenmemiştir. GFCM'le imzalanan Mutabakat Zaptının ilk faaliyeti olarak 2013 yılında KK-GFCM YKD Çalıştay

düzenlenmiştir. Bu Çalıştay'da YKD avcılıkla savaşmak için bölgesel ve uluslararası düzeyde alınacak tedbirler tartışılmıştır. Çalıştay'ın en önemli çıktısı ise Karadeniz'de YKD ile savaşmak için faaliyetler, amaçlar ve ilgili araçlar ve aktörleri belirleyen bir Yol Haritası oluşturulmasıdır. Ne yazık ki, Yol Haritası henüz KK tarafından onaylanmamıştır ve KK'nın gündeminde beklemektedir (GFCM & BSC, 2013).

AB, KK'ya üye olmak istemektedir fakat Komisyonu kuran Sözleşme'nin uluslararası bir kuruluşun Komisyon'a üye olmasına açık olmaması sebebi ile üye olamamaktadır. 2007 yılında Romanya ve Bulgaristan, AB'ye üyeliklerinin ardından 17 Nisan 2007 tarihinde KK'ya AB'nin katılımı konusunda kurucu anlaşmayı değiştirici bir yasa teklifi sunmuşlardır. Söz konusu yasa teklifi üyelerce kabul edilmemiştir. AB'nin KK'ya üye olmak istemesinin nedeni, AB'nin uluslararası kuruluşlar ve Lizbon Anlaşması'nın hedefleri doğrultusunda diğer alanlardaki kademeli ilerleyişinin temel alındığı kısıdan orta vadeye uzanan bir önceliğidir. AB, KK'da 2001'den beri gözlemci olarak yer almaktadır. 1990'ların başlarından beri AB, Karadeniz'in deniz ve sahil şeridinin korunması için birçok proje ile ciddi anlamda teknik ve finansal destek sağlamaktadır. Buna örnek olarak Karadeniz Havzasının Çevresel Gözlemlemesi Projesi (MONINFO) verilebilir. Bükreş Konvansiyonu'na üyeliği AB'yi karar alma süreçlerinde etkin kılacak ve daha da önemlisi bu birlikteliği daha öteye taşıyacak platformlara öncü olacaktır (European Commission, 2015).

KK, Karadeniz'e kıyısı olan tüm ülkeleri üye olarak şemsiyesi altında bulundurmasına rağmen gerek sürdürülebilir balıkçılığın sağlanması gerek deniz çevresi ve ekosisteminin korunması alanlarında çok etkili bir yönetim mekanizması olarak kullanılamamaktadır. Komisyon'un çabalarının sonuçsuz kalmaması için üyelerden hem siyasi hem de ekonomik olarak destek alması gerekmektedir, aksi takdirde Komisyon'un geçmişte gerçekleştirilmeyen birçok projesi gibi gelecekteki çalışmaları da ölü doğacaktır.

III. AVRUPA BİRLİĞİ VE KARADENİZ

Avrupa Birliği ve Karadeniz Bölümü altında ilk önce AB Ortak Balıkçılık Politikası'nın (OBP) gelişim süreci ve tarihi incelenecek olup sonra Koruma Politikası, Pazar Politikası, Yapısal Politika ve Uluslararası İlişkiler Politikası başlıkları altında OBP'ye ilişkin bir çerçeve çizilecektir. Bölümün en sonunda ise Karadeniz'in Avrupa Birliği için önemi ve Ortak Balıkçılık Politikası'ndaki yeri başlığı altında AB'nin OBP kapsamında Karadeniz'e yönelik olarak yürüttüğü faaliyetleri ve bölgeye yönelik çalışma yapan uluslararası kuruluşlardaki çalışmaları ele alınacaktır.

A. Ortak Balıkçılık Politikası (OBP) Tarihi ve Gelişimi

1957 yılında kabul edilen Roma Antlaşması Ortak politikalara ilişkin ilk düzenlemeleri içermektedir (Vestrom, 2011). Roma Antlaşmasının 38. maddesinin birinci bendinde “Ortak Pazar, tarım ve tarım ürünleri ticaretini de kapsar. Tarım Ürünlerinden toprak mahsulleri, hayvancılık ve balıkçılık ürünleri ve bu ürünlerle doğrudan ilişkisi olan ilk işleme safhası sonucunda elde edilen ürünler anlaşılır.” Dördüncü bendinde ise “Tarım ürünleri için ortak pazarın işleyişi ve gelişimi, Üye devletler arasında bir ortak tarım politikasının oluşturulması ile birlikte yürütülmelidir” ifadeleri okunabilmektedir (Anonim, 1957). Bu hükümler ışığında ise su ürünlerinin Roma Antlaşmasına göre Ortak Pazar kapsamında tarımsal ürünler altında değerlendirilerek Ortak Tarım Politikası (OTP) içinde yer aldığı ifade edilebilmektedir (Vestrom, 2011).

Fakat balıklar diğer tarım ürünlerinden farklı olarak durağan değil sürekli yer değiştiren hareketli stoklardır ve topluluk sularında özgürce dolaşabilmekte, bir üye ülkeden diğerinin karasularına kolayca geçebilmektedirler. Bu nedenle OBP bütün üye devletlerin topluluk sularında eşit avlanma haklarına sahip olmalarını amaçlamış bunun yanı sıra balıkçılığın dünya su ürünleri üretiminde yaşanan artıştan olumsuz etkilenmemesini hedeflemiştir. Bütün bu amaçlar OBP'nin OTP'den ayrı bir politika olarak oluşması gerektiğini ortaya koymuştur (Özel, t.y.).

AB'nin kuruluşundan itibaren ortak bir balıkçılık politikası geliştirme çabası olmamış daha çok OTP üzerine çalışmalar yapılmıştır. 1964 yılında Avrupa Balıkçılık Konvansiyonu, Avrupa Serbest Ticaret Örgütü (EFTA) üyeleri ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) altı kurucu ülkesinin katılımı ile gerçekleşmiştir. Söz konusu Konvansiyon'da, 0-6 deniz mili ile 6-12 deniz mili av hakları belirlenmiştir ve bu tarihten sonra Konvansiyon'da belirlenen av hakları Avrupa Topluluğu üye devletleri arasında gerçekleştirilen balıkçılık antlaşmalarının temelini oluşturmuştur (Vestrom, 2011).

Balıkçılık alanında hazırlanması gündeme gelen ilk belge 1967 tarihli olmakla beraber çok verimli olamamıştır. Ortak Gümrük Tarife'sinin yürürlüğe girmesi ile birlikte Fransa, İtalya gibi ülkeler üçüncü ülkelerle balıkçılık alanında yürüttükleri serbest ticaretlerinde sıkıntı yaşamaya başladıklarında balıkçılık alanında düzenlemeler yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır (Eraktan, 2011).

İngiltere, Norveç ve İtalya'nın adaylık dönemlerinde balıkçılık konusunda iddialı bu ülkelerin ulusal sularından yararlanmak amacıyla Komisyon balıkçılık sanayi ve yapı politikaları alanlarını düzenleyen bir takım tüzükler çıkarmış fakat genişleme sonrası yaşanan itirazlar nedeni ile söz konusu belgelerin geçersiz olmuştur. OBP'ye ilişkin ilk yasal düzenlemeler 1970'li yıllarda başlamıştır (Eraktan, 2009).

AET üyeleri 1970 yılında, 6 deniz mili kıyı şeridinin dışımda kalan sulara eşit erişim konusunda anlaşmışlardır (Vestrom, 2011). Balıkçılık sektörü için ortak yapısal politika kurallarını belirleyen 2141/70 Sayılı Konsey Tüzüğü ise 20 Ekim 1970 tarihinde kabul edilmiştir (Havstein, 2013).

1973 yılında çalışmaları başlayan ve 1982 yılında sonuçlanan BMDHS ile birlikte üye devletlerin kıyılarındaki Münhasır Ekonomik Bölgelerini 200 mile çıkarmaları sonucu balıkçılığın önemi artmıştır. OBP, 1976 yılında Komisyon düzeyinde bir genel müdürlük (DG XIV) haline gelmiştir (Eraktan, 2009).

OBP'de en başta balıkçıların bütün topluluk sularından eşit olarak faydalanmasını hedeflemiştir. Ama bunu hedeflerken küçük ölçekli kıyı balıkçılarını korumak amacıyla üye devletlerin karasularında bir kıyı şeridi ayrılmıştır. Ayrıca balıkçılık ürünlerinin tüketiciye ulaştırılması için de ortak bir pazar oluşturulması konusunda önlemler alınmıştır. Bunun yanı

sıra teknelerin modernizasyonu ve karaya çıkıştaki kıyı tesislerinin kontrolleri için de önlemler belirlenmiştir (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, t.y.).

OBP kendisine ilişkin ilk adımlar atıldığından beri sürekli bir değişim ve gelişim sürecindedir. OBP'nin gerçekleştirilmesi 15 yılı almıştır, OBP'nin en önemli unsurlarından biri olan Koruma Politikası'nın oluşturulması bile 7 yıl süren zor bir sürecin sonucunda gerçekleşmiştir (Holden, 1994). Tam anlamıyla OBP'nin oluşturulması ise 1983 yılına denk gelmektedir (Eraktan, 2011).

OBP mevcut balık stoğunun sürdürülebilir şekilde korunmasını ve AB balıkçılık filolarının düzenlenmesini hedeflerken aynı zamanda tüm AB ülkelerinin AB sularına eşit ulaşımını ve balıkçıların adil rekabet etmesini amaçlamaktadır. OBP balık stoklarının yenilebilir fakat kıt olduğunun bilincindedir. Ayrıca deniz ürünlerine artan talebi karşılamak amacıyla su ürünleri yetiştiriciliğine de özellikle önem vermektedir (İktisadi Kalkınma Vakfı, t.y.). Aynı zamanda, tüketicinin su ürünlerine uygun fiyatlarla ulaşması da OBP'nin hedeflerinden biridir (Doğan, 2011).

OBP kendisinden beklenen kaynakların biyolojik, çevresel ve ekonomik olarak sürdürülebilirliğini sağlayamadığı için 3760/92 Sayılı Konsey Tüzüğü ve 2371/2002 Sayılı Konsey Tüzüğü ile tekrar reform sürecine girmiştir. 2003 yılında tamamlanmıştır. Bu reform sürecinde yasal düzenlemeler yapılırken sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin göz önünde tutulmasına önem verilmiştir. Çok yıllık yönetim planları, av limitleri vs gibi teknik önlemlere dayalı bir koruma politikası düzenlenmiş ve denetim mekanizması kuvvetlendirilmiştir (Eraktan, 2009).

2008 yılında gelindiğinde, 2003 yılında tamamlanan OBP reform süreci tekrar gözden geçirilmiş politikanın başarıları ve eksiklikleri tespit edilmiştir. 2009 yılında ise AB konu ile ilgili bir Yeşil Belge yayınlamıştır. Yeşil Belge'de ortaya konulan başlıca sorunlar aşırı avcılık sonucunda Avrupa balık stoklarındaki tükenme, çevresel sorunlarla yeterince ilgilenilmemesi ve OBP'nin yürütülmesindeki merkeziyetçi yapılanmadır (European Commission, 2009). Yeşil Belge'nin yayınlanmasının ardından OBP'de yeniden reform süreci başlamıştır. Yeni reform sürecinde, OBP'de gelişmesi beklenen alanlarda ve mevcut olan politikaların başarılarının ve başarısızlıklarının da göz önüne alındığı bir ortamda

alternatif balıkçılık yönetim modelleri üzerinde çalışılmıştır. Yeni reform sürecinde sektör paydaşları ve kamu bir araya gelerek karşılıklı diyalog ortamında çalışmalar yürütmüşlerdir. OBP’de reforma gidilmesini gerektiren asıl sorunlar;

- Aşırı filo kapasitesi,
- Açık politika hedefleri olmaması sebebiyle uygulamada yetersiz kalınması,
- Kısa vadeli çalışan karar alma mekanizmaları ve
- Sanayiye yeterince sorumluluk verilmemesinin siyasi iradenin uyum sağlayamaması ile birleşerek sanayinin zayıf uyumu olarak sıralanabilir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Avrupa Komisyonu, 13 Temmuz 2011 tarihinde 2009’dan bu yana sürdürdüğü OBP’nin yeniden yapılanması çalışmalarını tamamlayarak kapsamlı bir plan yayınlamıştır (European Commission, 2011). Komisyon tarafından hazırlanan plan kapsamında, 2371/2002 Sayılı Balıkçılık Kaynaklarının Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Hakkında Konsey Tüzüğü yürürlükten kaldırılmış onun yerine 1 Ocak 2014 tarihinde geçmiş OBP tüzüklerini yeniden düzenleyen 1380/2013 Sayılı Ortak Balıkçılık Politikası Tüzüğü yürürlüğe girmiştir. Söz konusu tüzükte belli tarihlerde ıskarta çıkış yasağı, sürdürülebilir seviyede avlanma konusunda yasal bağlayıcılık ve merkezi olmayan Üye Devletlerin kendi balıkçılıklarına göre karar alabilmesini sağlayan bir yapıya kavuşmuştur. Bu belgeyle beraber AB, 2015 yılında en geç 2020 ye kadar maksimum sürdürülebilir ürün (MSY) elde etmek istemektedir. Ayrıca yasayla birlikte üye ülkelere kendi balıkçılıkları için bölgesel işbirliği yapma fırsatını da sunmaktadır (European Commission, 2013).

Entegre Denizcilik Politikası; Avrupa’nın kıyısının olduğu tüm denizler ve okyanuslar ile ilgili olan bütün alanların (balıkçılık, ulaşım, turizm, petrol arama faaliyetleri vb.) birbiriyle ilişkili olması ve bu alanlarda entegre ve uyumlu karar alma süreçlerine ihtiyaç duyulması nedeniyle oluşturulan, denizcilik yönetimi için sektörler arası bir yaklaşımı öngören bir politikadır. Hükümetin her seviyesinden farklı sektörlerdeki karar alıcılar (milli denizcilik otoriteleri, bölgesel ve yerel otoriteler ve uluslararası otoriteler) arasındaki işbirliğini geliştirmek amacını taşımaktadır. Entegre Denizcilik Politikası oluşturulmasından 5 yıl sonra üye ülkeler ve Avrupa Komisyonu denizcilik için

gerçekleştirilen bu dinamik ve eşgüdümlü yaklaşımın denizlerin ve okyanusların korunmasını sağlarken Avrupa Birliği'nin "Mavi Ekonomi" sinin de gelişmesini sağladığını kabul etmişlerdir (European Commission, 2014a).

AB son OBP reformu ile:

- Bütün AB üyelerinin eşit şartlar altında bulunduğu ve etkili kararların alındığı bir koruma politikasına ulaşılması,
- YKD balıkçılığa karşı sürdürülen mücadeleye devam edilmesi,
- Doğanın ve tükenme riski olan türlerin korunması ve ıskarta ürünlerin azaltılarak ekonomiye katkı sağlaması,
- Deniz Stratejisi ile deniz ekosistemlerinin korunarak OBP ile Bütünleşik Denizcilik Politikasının sürekli uyumunun sağlanması,
- Yetiştiricilik sektöründeki problemleri giderecek yeni bir strateji oluşturulması,
- Aşırı sömürülen stokların sürdürülebilirliğini sağlayacak uzun vadeli planlar oluşturulması,
- Küçük ölçekli balıkçılığın desteklenmesi ve
- Pazar boyunca ürünlerin izlenmesi ve tüketicilere karşı daha şeffaf olunması

amaçlarına ulaşmak istemiştir. Ayrıca AB reformla birlikte merkeziyetçilikten ziyade yerinden yönetim anlayışını benimsemiştir. Reformla birlikte genel politikalar AB seviyesinde kararlaştırılacak, fakat diğer alanlarda yerel yetkililer sorumlu olacaklardır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Son reformla beraber Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu'na (EMFF) balıkçılık yönetimine ilişkin verilerin toplanması, yönetimi ve kullanılmasını düzenleme görevi verilmiştir. Böylelikle, verilere kolay ve zamanında erişim ile veri toplama esnasında tekrardan kaçınılması hedeflenmiştir (European Commission, 2013).

B. Ortak Balıkçılık Politikasında Önemli Alanlar

1. Koruma Politikası

Dünya üzerindeki sularda yaşayan balıklar gün geçtikçe azalmaktadır. Aşırı ve yanlış teknikle ve üreme zamanlarındaki avlanma bunun en önemli nedenleridir. Balık stoklarının sürdürülebilirliği günden güne azalmaktadır. 1974 yılında stokların sürdürülebilirlik oranı % 90 iken, 2011 yılında bu oran % 71,2 seviyesine düşmüştür (FAO, 2014).

Balık stokları yenilenebilir ama sınırlıdır. Eğer balıkçılık kontrol edilmezse stoklar tükenebilir ve balıkçılık ekonomik olarak zarar görebilir. Stokların uzun süreli sürdürülebilirliğinin sağlanması, kâr elde edilen bir sanayinin kurulumu, balıkçılık fırsatlarının eşit dağılımı ve deniz kaynaklarının korunması için bir koruma politikası oluşturulması herkesin lehinedir (European Commission, 2015a).

OBP'nin kurulumunda Koruma Politikası, kaynakların sürdürülebilir kullanımının sağlanmasını, çevreye karşı daha duyarlı olunması ve söz konusu kaynakların üye devletler arasında adil paylaşımını amaçlamıştır. Koruma Politikası söz konusu amaçlarını gerçekleştirebilmek için önlemler içermektedir. Bu önlemleri; balık stoklarının ve balıkçılık alanlarının korunması, balıkçılıkla ilgili kısıtlar, kaynakların kullanımı ile ilgili kurallar, kıyı ülkelerin kıyı balıkçılığı ile geçinen bölgeleri için özel kurallar kurulması, yapısal önlemler, kotalar, toplam avlanabilir ürün miktarı, kontrol ve uygulama sistemi olarak sıralayabiliriz. Karaya çıkarılan balıkların büyüklüğü, minimum ağ gözü açıklıkları, yan ürün sınırlamaları ve mevsimsel sınırlamalar ise koruma ile ilgili teknik önlemlere örnek olarak gösterilebilmektedir (Eraktan, 2011). Koruma politikasının bir örneği olarak AB balık stoklarının iyice azalması sebebi ile Akdeniz'e yönelik ilk kez 1994'te koruma önlemleri almaya başlamış ve özel bir yönetim çerçevesi oluşturmuştur (Karauçak, 2009).

Koruma politikası girdi, çıktı kontrolü ve bu ikisinin karışımından oluşmaktadır. Girdi kontrolleri; hangi teknenin hangi suya ve alana erişimi olduğunu kontrol etmek için sulara erişim kuralları, balıkçılık kapasitesini tekne kullanımını sınırlamak için balıkçılık çabası kontrolleri ile ağ kullanımını ve balıkçıların nerede ve ne zaman avlanabileceğini düzenlemek için teknik önlemler olarak sıralanabilir. Çıktı kontrolleri ise asıl olarak belirli

bir balıkçılıktan gelen miktarı toplam avlanabilir miktar (TACs) ve kotalarla sınırlandırmayı içermektedir (European Commission, 2015a).

Koruma politikası ile birlikte; üyelerin balıkçılık hakları düzenlenmiş, av kapasiteleri sınırlandırılmış, balıkların korunması ve istemeyen ürünlerin avlanmasını engellemek amacıyla ağların ağ gözü büyüklüğü ile ilgili sınırlama getirilmiş, teknik önlemlerin ve yaptırım denetimini sağlamak için denizcilerin kayıt defterleri tutması sağlanmış, tür ve çevre koruma düzenlemesi yapılmış ve avlanma ve karaya çıkma noktalarına kayıt tutma zorunluluğu getirilmiştir (Eraktan, 2009).

OBP altındaki Koruma politikasının asıl amacı 2015 yılına kadar mümkün olduğunca ve en geç 2020 yılına kadar bütün stoklardan uzun vadeli yüksek balıkçılık verimi elde etmektir. Bu da sürdürülebilir maksimum kazanım olarak açıklanmaktadır. Diğer bir önemli amacı ise istenmeyen avları ve atık uygulamalarını karaya çıkış zorunluluğu başlatarak en aza indirmek veya sona erdirmektir (European Commission, 2015a).

Bununla beraber, koruma politikası balıkçılığın çevreye vereceği zararları da engelleme çabası içindedir. AB çevrenin korunması ile ilgili birtakım hedefler belirlemiştir. Bunlar;

- Balıkçılıkta ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması,
- Üyelerin kendi deniz sahalarında kendi stratejilerini belirlemesinin ve uygulanmasının sağlanması,
- Balıkçılıkta ve su ürünlerinde sürdürülebilir biyoçeşitliliğin sağlanması için eylem planları oluşturulması,
- Balık stoklarının sürdürülebilir olarak korunması ve kullanımının sağlanması,
- Teknik koruma önlemleri getirilmesi ve
- Su ürünleri yetiştiriciliğinin doğal ortamında sürdürülebilirliğinin sağlanması

olarak sayılabilir. Ayrıca, deniz memelileri, kaplumbağalar, kuşlar, hassas balık stokları gibi deniz canlılarının yaşam alanlarının korunmasına da yüksek önem verilmektedir (Eraktan, 2011).

OBP giderek farklı koruma araçlarını bir araya getiren çok yıllık planlar ile çalışmaya başlamıştır. Koruma politikası bütün kuralların tüm balıkçılara adil ve tamamı ile uygulanmasından emin olmak amaçlı bilimsel tavsiye, bilgi ve kontrol yöntemlerine dayalı olarak hazırlanmaktadır (European Commission, 2015a).

Dünya'nın üçüncü büyük su ürünleri endüstrisi olan AB, her yıl yaklaşık 7 milyon ton su ürünleri üretmektedir. AB'de bu sektörde yaklaşık 400.000 insan çalışmaktadır. AB sürdürülebilir balık stoklarına ve deniz ekosistemine verdiği yüksek değerden ötürü koruma politikalarına da çok önem vermektedir. 2005 yılında kurulan Avrupa Balıkçılık Kontrol Ajansı, AB'nin bu konuya ne kadar önem verdiğinin bir göstergesi olarak sunulabilir. Ajans, 2008 yılında İspanya'nın büyük bir balıkçılık limanı olan Vigo kentine taşınmıştır. Ajans'ın asıl görevi aşırı avcılığı önlemek amaçlı getirilen kuralların ve deniz ekosisteminin korunabilmesi için getirilen tedbirlerin uygulanabilirliğinin denetlenmesidir (Düzgüneş, Seçer, & v.d., t.y.).

AB'nin YKD balıkçılığı engellemeye ve bitirmeye yönelik olarak hazırlanan 1005 Sayılı Tüzüğü, 1 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu tüzükle birlikte AB içerisinde:

- İthalat ve ihracat izinleri sadece ilgili bayrak devleti tarafından yasal olduğu onaylanan balıkçılık ürünleri üzerinden yapılmaktadır.
- YKD balıkçılık faaliyetleriyle ilgilenmeyen devletler AB tarafından kara listeye alınmaktadır.
- Eğer AB devletlerinden birine bağlı bir balıkçılık teknesi YKD balıkçılık yaparsa, yaptığı YKD avcılık derecesine göre önemli miktarlarda para cezası uygulanmaktadır. Böylece YKD faaliyetlerden para kazanılması engellenerek, balıkçılar üzerinde YKD balıkçılık yapmamaları için caydırıcılık oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Ayrıca söz konusu Tüzük ile birlikte balıkçılık ürünlerinin yetkili makamlarca onaylanarak belge almalarını sağlayacak bir belgelendirme programı oluşturulmuştur (European Council, 2008).

Koruma politikasında yapılan çalışmalar politikalar ve kullanılan araçların etkinlik derecesi açısından sık sık gözden geçirilmelidir. Eğer uygulamada bir sıkıntı oluşuyorsa

gerekli önlemler alınmalıdır. AB'nin balıkçılık konusunda koruma politikasına ne kadar önem verdiği aşikârdır. Türkiye'nin de AB ile sürdürdüğü müzakere yolunda kendi balıkçılık sektörünü AB'nin koruma yöntemlerine ve uygulama şekillerine uyumlaştırmayı bir an önce tamamlaması gerekmektedir.

2. Pazar Politikası

Ortak Piyasa Düzeni'nin (OPD) yasal çerçevesi 1379/2003 Sayılı AB Tüzüğü ile oluşturulmuştur. OPD asıl olarak balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinden elde edilen ürünlerin piyasalarının düzenlenmesi için hazırlanmıştır. (European Commission, n.d.) OPD'nin ana hedefleri;

- Kaynakların sürdürülebilir kullanılması,
- Sektörde OBP'nin benimsenip uygulanması,
- Rekabet gücünün geliştirilmesi,
- Piyasada şeffaflığı ve istikrarın sağlanması ve
- Markalama ve etiketleme yoluyla doğru bilgi sağlanarak tüketicinin korunması olarak sıralanabilir (European Council, 2013).

Üretici örgütleri OPD için çok önemlidir, çünkü üretici örgütleri sayesinde kalitenin iyileştirilmesi ve standartlara uyum sağlanmakta bunun sonucunda da ürün fazlasının piyasadan geri çekilmesi, satılamayan ürün kalması ve fiyatların düşmesi engellenmektedir. Buna göre, fiyat avantajları azaldıkça ve örgüt bütçesinden harcama yapıldıkça balıkçılar fazla avlama yapmamayı tercih eder. Ayrıca üretici birlikleri, balıkçılar eğer ürünlerini denizde dondururlarsa depolama yardımı da yapabilmektedir. Fakat bütün bu faaliyetleri gerçekleştirebilmeleri için üretici örgütlerinin öncelikle üye devletler tarafından tanınmaları gerekmektedir. Üretici örgütlerinin yanı sıra avcı, işleyici ve perakendecilerin kurmuş olduğu branşlar arası örgütler de bulunmaktadır. Ayrıca Birlik içerisinde işaretleme ve etiketleme yapılmayan ürünlerin satışı tüketiciyi korumak için yasaklanmıştır (Eraktan, 2011).

3. Yapısal Politika

101/76 Sayılı Konsey Tüzüğü ile birlikte AB avcılık ve yetiştiricilik faaliyetlerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesi sürecinde su ürünleri sanayinin ekonomiye uyumlu bir şekilde gelişmesi ile denizler ve iç sulardaki biyolojik kaynakların kullanılırken daha akılcı olunmasını amaçlamıştır (Eraktan, 2011). AB söz konusu amaçlara ulaşabilmek için çeşitli mali yardımlarda bulunmaktadır. Bunlar;

- Balıkçılık filolarının yenileme ve modernizasyon çalışmaları,
- Su ürünlerinin geliştirmesi kıyıya yakın avlanma alanlarındaki işletmelerin iyileştirilmesi için marina koruma alanları kurulması,
- Ortak teşebbüsler kurularak avlanma faaliyetlerine yön verilmesi,
- Balıkçılık faaliyetlerinin düzenlenmesi için araçların geçici veya daimi olarak faaliyetten çekilmesi,
- Karaya çıkartma noktalarındaki koşulların iyileştirilmesi için yapılan yardımlardır (Holden, 1994).

OBP'yi incelersek ilk başta kapasite artırımı için girişimlerde bulunulduğunu fakat zamanla bu çabanın yerini kapasite sınırlama, denizde kalınan gün sayısında azaltma, üçüncü ülkelerin sularında balıkçılık yapma girişimlerine bıraktığı sonucuna ulaşabiliriz.

Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu (EMFF) ise 2014-2020 dönemi için OBP'nin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. 2007–2013 yılları arasında kullanılan Avrupa Balıkçılık Fonu'nun (EFF) yerini almıştır. EMFF uzun bir reform süreci sonucu oluşturulmuş olup fonun toplam bütçesi 6.396.607.000 €'dur EMFF'nin temel amacı Denizcilik Politikası ile Balıkçılık Politikası için tek kaynaktan mali destek sağlamaktır. Bununla beraber EMFF'nin diğer amaçları;

- Balıkçılık ve su ürünleri sektörünü rekabetçi, çevreci, ekonomik ve sosyal olarak yetkin bir seviyeye taşımak,
- OBP'nin uygulanmasını kolaylaştırmak,
- Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği bölgelerinin kalkındırılmasını sağlamak,

- AB'nin denizcilik ve balıkçılık politikalarını diğer politikalar ile uyumlu halde yürütmek ve
- Bu hedeflere yönelik politikaların av çabasında bir artışa neden olmasının önüne geçmek şeklinde sıralanmaktadır. (Karakuş, 2014).

4. Uluslararası İlişkiler Politikası

1982 yılında imzalanan BMDHS ile birlikte devletlerin münhasır ekonomik bölgeleri 200 deniz miline çıkarılmıştır (UNCLOS, 1982). Bu gelişmenin ardından uluslararası balıkçılık ilişkileri de bir OBP bileşeni olarak ortaya çıkmıştır. Uluslararası ilişkiler politikası ile birlikte AB üye devletlerinin üçüncü ülkelerle balıkçılık politikası alanında bireysel anlaşmalar imzalamasının önleyerek OBP altında anlaşmalar imzalanarak avcılık faaliyetlerine devam edilmesini sağlamıştır. Böylece, AB içerisinde su ürünleri kaynaklarının korunması, kaynaklar üzerindeki miktar ve tür olarak baskının azaltılması ve balıkçılık alanında istihdamın azalmasının engellenmesi gibi düzenlemeler yapılabilmesinin önü açılmıştır.

Birlik balıkçılarının yakaladığı balıkların yaklaşık % 30'u AB suları dışından elde edilmektedir. AB avlarının yaklaşık % 8'i (2004-2006 yılları arasında) AB dışındaki anlaşmalı ülkelerin karasularında, % 20'si ise RFMO'ların altında idare edilen uluslararası sulardan elde edilmiştir. Büyük bir balıkçılık gücü ve dünya üzerindeki en büyük tek balıkçılık pazarı olarak AB çeşitli uluslararası kuruluşların daha etkili çalışması için de çaba sarf etmektedir. Bu balıkçılık yönetimi ve daha genel anlamda deniz hukukunda politika geliştirme ve uygulamayı da içermektedir. Ayrıca AB; FAO, OECD gibi örgütlerle işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir (Avrupa Komisyonu, 2015).

AB, 1997 yılında ICCAT'a, 1998 yılında GFCM'e üye olduğundan beri balıkçılık alanında faaliyet gösteren bu iki kuruluşta da aktif çalışmalar yürütmektedir. AB, Karadeniz de topluluk sularına dâhil olunca bu Kuruluşların Karadeniz'de de faaliyet göstermesini istemiş ve bu amaçla çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 2007 yılında AB Karadeniz'e yönelik olarak hazırladığı Karadeniz Sinerjisi ile bölgeye yönelik politikasını açıklamıştır. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgiye ilerleyen bölümde değinilecektir.

AB balıkçılık filoları sadece Birlik sularında değil uluslararası sularda ve üçüncü ülkelerin sularında da faaliyet göstermektedir. OBP ayrıca AB ve üçüncü ülkeler arasındaki anlaşmaları düzenlemek ile görevlidir. BMDHS'nin onaylanması ile birlikte AB filoları geleneksel olarak avlandıkları bölgelerde avlanamaz hale gelmişlerdir. Bunun üzerine AB balıkçılık filolarının bu bölgelerde balıkçılık yapabilmeleri için AB'nin üçüncü ülkeler ile anlaşmalar imzalaması gerekmiştir (Akyol & Kınacıgil, 2002). AB'nin Karadeniz ülkeleri ile ikili anlaşmaları bulunmamaktadır. Tablo 7'de AB'nin üçüncü ülkeler ile sonuçlandırılan ve yürürlükte olan anlaşmalar görülebilmektedir.

Tablo 7 - Üçüncü ülkeler ile sonuçlandırılan ve yürürlükte olan anlaşmalar

Balıkçılık anlaşmaları listesi

Ülke	Son kullanma tarihi	Tip	Yılda AB bütçesinden toplam katkısı	Balıkçılık politikası geliştirilmesi için tahsis
Cape Verde	22.12.2018	Ton balığı	550.000 € / 500.000 €	275.000 € / 250.000 €
Komorlar	31.12.2016	Ton balığı	600.000 €	300.000 €
Fildişi Sahilleri	30.6.2018	Ton balığı	680.000 €	257.500 €
Gabon	23.7.2016	Ton balığı	1.350.000 €	450.000 €
Grönland	31.12.2015	Karışık	17.847.244 €	2.743.041 €
Guinea- Bissau	23.11.2017	Karışık	9.200.000 €	3.000.000 €
Kiribati	15.9.2015	Ton balığı	1.325.000 €	350.000 €
Liberya	5 yıl	Ton balığı	715.000 € / 650.000 € / 585.000 €	357.500/325.000/292.500 €
Madagaskar	31.12.2018	Ton balığı	1.566.250 / 1.487.500 €	700.000 €
Moritanya	Protokol 15 Aralık 2014 tarihinde sona erdi			
Mauritius	27.1.2017	Ton balığı	660.000 €	302.500 €
Mikronezya	25.2.2010 beri yürürlükte protokol bulunmamaktadır.			
Fas	27.2.2015	Karışık	30 milyon €	14 milyon €
Mozambik	Protokol 31 Ocak 2015 tarihinde sona erdi			
Sao Tome ve Principe	22.5.2018	Ton balığı	710.000 / 675.000 €	325.000 €
Senegal	19.11.2019	Ton balığı (+ barlam bileşeni)	1.808.000 / 1.668.000 €	750.000 €
Seyşeller	17.1.2020	Ton balığı	2014 yılında 5.350.000 €, 2019 yılında 5.000.000 €	2.600.000 €
Solomon Adaları	9.10.2012 beri yürürlükte protokol bulunmamaktadır.			

Kuzey anlaşmalar

Ülke	Periyot
Faroe Adaları	2012 - 2006
Norveç	2015 - 2009

Kaynak: Avrupa Komisyonu

C. Karadeniz'in Avrupa Birliği için önemi ve Ortak Balıkçılık Politikası'ndaki yeri

2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye üyelikleri gerçekleştiğinden sonra AB Karadeniz'de de karasuları sahibi olmuştur. Bulgaristan ve Romanya'nın 200 millik bir münhasır ekonomik bölge ilan etmesine rağmen bu iki ülkenin Karadeniz üzerindeki sahip olduğu suların toplam karasularındaki oranına bakıldığında çok azdır. Çünkü Karadeniz'de AB'ye üye olmayan dört ülke daha bulunmaktadır. Bunlar, Gürcistan, Rusya, Türkiye ve Ukrayna'dır (Churchill & Owen, 2010).

AB, 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın üye olmasından sonra Birlik sularına katılan Karadeniz ve yeni komşuları ile sürdüreceği politikaların belirlenmesi için Karadeniz Sinerjisi'ni yayınlamıştır. AB, balıkçılık alanında uluslararası ilişkiler politikasını oluştururken üç ana nokta üzerinde çalışmaktadır. Bunlar;

- Karadeniz'e kıyıdaş olan ülkelerin diyalogunun geliştirilmesi,
- YKD balıkçılığın kontrolünü güçlendirmek ve yaptırım uygulamak,
- Bilimsel işbirliğini teşvik etmektir (European Commission, 2007).

AB, balıkçılık açısından dünya üzerinde hem büyük bir üretici hem büyük bir pazardır. Bu gücüyle uluslararası kuruluşlardaki varoluşuyla da büyük önem taşımaktadır. AB, BM çatısı altında bulunan FAO, OECD gibi uluslararası kuruluşlarda söz sahibidir. AB, 1998 yılından katıldığı GFCM'de etkin bir rol üstlenmiş özellikle Karadeniz'e kıyıdaş olması ile birlikte GFCM'i Karadeniz balıkçılığındaki etkinliğini artırmak için kullanmaya çalışmıştır. AB'nin yanı sıra; Bulgaristan, Fransa, Hırvatistan, İtalya, İspanya, Kıbrıs, Malta, Romanya, Slovenya, Yunanistan da GFCM'in üyesidir. AB'nin ve üye devletlerin aynı anda GFCM'e üye olmasının nedeni ise belli değildir. Örneğin, ICCAT'ta İngiltere ve Fransa'nın deniz aşırı toprakları için üyelikleri haricinde AB üyesi devletlerin ayrıca üyeliği bulunmamaktadır (Churchill & Owen, 2010).

Karadeniz bölgesinde yaşayan balık stokları genellikle göç etme eğiliminde olan hareketli stoklardır. Bu stokların bir kısmı aşırı avlanmadan dolayı tükenme riski bulunmaktadır ve bu durumun düzelmesi için bölgesel olarak çaba sarf edilmesi

gerekmektedir. AB balıkçılık yönetimi araştırma, veri toplama ve stok değerlendirmesi yolları ile Karadeniz’de sürdürülebilir gelişmenin sürekliliğini sağlamanın yollarını aramaktadır. Bu bölgede balıkçılık kaynaklarının sürdürülebilir ve sorumlu bir şekilde kullanılmasını sağlamak için yeni yollar aranması gerekmektedir. Görev alanında Karadeniz de bulunan GFCM’in önerdiği imkânlar daha iyi kullanılmalıdır (European Commission, 2007).

AB ve AB’nin Karadeniz’e kıyıdaş ülkelerinin de üye olduğu GFCM, Karadeniz balıkçılık yönetimi için verilecek kararları kolaylaştırmak ve balıkçılık ile çevresel konularda bölgesel işbirliğini geliştirmek amacıyla 2011 yılında WGBS’yi kurmuştur. AB, Türkiye, Bulgaristan ve Romanya gibi GFCM üyelerinin yanı sıra Gürcistan, Ukrayna ve Rusya ile 2012 – 2013 yıllarında gerçekleştirilen deniz hayvanları ile ilgili müzakerelerde aktif rol almıştır. GFCM, AB’nin Denizcilik İşleri ve Balıkçılık Genel Müdürlüğü altında Avrupa Komisyonu’na bağlı olarak görev yapan Balıkçılık için Bilimsel, Teknik ve Ekonomik Komite (STECF) Uzman Çalışma Grupları toplantılarına ise Karadeniz stok değerlendirmeleri üzerine gözlemci olarak katılmıştır. GFCM güncel olarak yeni bir veri toplama şemasını yani Veri Toplama Referans Çerçevesi’nin (DCFR) kurulumu için çalışmaktadır. GFCM gerekliliklerinin Güncel AB Veri Toplama Çerçevesi ile uyumu ve milli veri toplama sistemleri değerlendirme altında olup ve bu amaca ulaşmak için daha sıkı bir işbirliği umulmaktadır (European Commission, 2007).

AB, GFCM içerisinde oldukça aktif bir rol üstlenmiştir. Özellikle GFCM’in son yeniden yapılanma sürecinde bu açıkça görülmektedir. Ayrıca AB, GFCM içerisinde kendi topluluk sularını etkileyen hususlarda sürekli tavsiye kararları almaya çalışmakta AB’ye üye olmayan diğer devletlerin de böylelikle bu kararlara uymasını sağlamaya çalışmaktadır. Örneğin, GFCM altında yürütülen WGBS’de aktif çalışmalar yürüten AB, bölgedeki azınlıkta bulunan üye ülkelerinde uyguladığı kararları WGBS vasıtasıyla tüm Karadeniz sularında uygulamaya çalışmaktadır. Hırvatistan’ın Split kentinde 13-17 Mayıs 2013’te yapılan 37. GFCM yıllık oturumunda AB’nin Karadeniz’de Kalkan Balığı avlamada kullanan dip galsama ağlarına ilişkin bağlayıcı önlemler alma önerisi kabul edilmiştir. Bu öneri ile birlikte bu zamana kadar ilk kez GFCM çatısı altında Karadeniz’e ilişkin yönetsel kararlar yürürlüğe konmuştur (European Commission, 2007).

AB'nin üyesi olduğu diğer kuruluş ise ICCAT'tır. Kurucu Sözleşmesi 1969 yılında yürürlüğe giren ICCAT'ın etki alanı tüm Atlantik Okyanusu'nu ve bağlı denizleri kapsamaktadır. Doğal olarak Akdeniz ve Karadeniz de ICCAT etki alanına dâhildir. ICCAT'ın temel amacı ton balığı popülasyonunun gıda ve diğer sektörlerdeki ihtiyaçlar için kullanmak amacıyla maksimum seviyede sürdürülebilirliğini sağlamaktır. ICCAT bu amaçla kararlar almaktadır. AB, 1997 yılından beri üyesi olduğu ICCAT aktif rol üstlenmektedir. Ayrıca, Fransa ve İngiltere gibi AB üyesi devletler de okyanus aşırı toprakları için ICCAT'a üye olmuşlardır. Hollanda ICCAT üyesi olmamasına rağmen, Hollanda Antilleri işbirliği yapılan ama taraf olmayan ülke konumundadır (Churchill & Owen, 2010).

AB, sadece kuruluşlar vasıtası ile değil bölge ülkeleri ile ikili ilişkileriyle de uluslararası ilişkiler politikasını yönlendirmektedir. Rusya ve Türkiye'nin Balıkçılık Diyalog Toplantıları çatısı altındaki müzakereleri ayrı ayrı devam etmektedir. Ayrıca, Komisyon, Avrupa Balıkçılık Kontrol Ajansı ile yaptığı işbirliği ile Romanya ve Bulgaristan'ın yeterli kontrol ve gözetim planı olduğunu teyit etmiştir. Türkiye ve Ukrayna gibi bölgedeki diğer ülkeler Karadeniz'deki yasadışı balıkçılık ile savaşmak için benzer yolları izlemeye davet edilmişlerdir. İki ülke de bu davete karşı olumlu tutum sergilemiştir (European Commission, 2007).

Birlik, Karadeniz'le ilgili ilk Tüzüğünü 20 Aralık 2007 tarihinde 1579/2007 sayısı ile çıkarmıştır (European Council, 2007). Bu Tüzük ile birlikte 2008 yılı için belirli balık stokları için balıkçılık fırsatları ve durumu sabitlenmiştir. 2008 yılında söz konusu Tüzük 1139/2008 Tüzük ile değiştirilerek 2009 yılı için 1139/2008 Sayılı Tüzük hazırlanmıştır. Sadece kalkan ve çaça balığı için tedbiri toplam avlanabilir miktar belirlenmiştir. 1139/2008 Sayılı Tüzük ile birlikte Bulgaristan ve Romanya için kota ve toplam avlanabilir miktarının Avrupa Konseyi tarafından düzenlenebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca 1139/2008'de Karadeniz için geçici teknik önlemler alınmıştır. Bunlara örnek olarak kalkan için av yasağı sezonu, kalkan avlamak için kullanılan dip ağları için en küçük ağ gözü açıklığı ve kalkan için en küçük karaya çıkarma büyüklüğü belirlenmiştir (Churchill & Owen, 2010).

Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere 1139/2008 Sayılı Tüzük sadece kalkan ve çaça balığına yönelik olarak hazırlanmıştır. Fakat 1579/2007 Sayılı Tüzük'te, gerektiğinde bu koruma politikasına farklı türler ve daha fazla teknik önlemler eklenebilir ibaresi yer

almaktadır. Ayrıca Tüzük, Karadeniz'in uzun dönemdeki sürdürülebilir kullanımını sağlamak için koşulları oluşturmada ilk adım olarak nitelendirilmiştir. Birlik sularında bulunan bazı türlerin diğer kıyı devletleriyle ortak stoklara ait olması muhtemeldir. Bu stokların gelecekteki yönetimi AB ve diğer Karadeniz'e kıyıdaş devletlerin işbirliğinden fayda sağlayacaktır. Şu anda AB ve kıyıdaş devletler arasında herhangi bir balıkçılık anlaşması bulunmamaktadır. 1579/2007 Sayılı Tüzüğün teklifinde AB Karadeniz'e kıyısı bulunan diğer devletlerle balıkçılık yönetimi konusunda işbirliğini güçlendirmek için Bölgesel Balıkçılık Kuruluşları kurulmasını önermiştir. Bununla beraber, Karadeniz hâlihazırda GFCM'in görev alanındadır.

Son yıllarda, AB Karadeniz üzerindeki çalışmalarını GFCM üzerinden sürdürmektedir. 2011 yılında Birlik tarafından çıkarılan 1343/2011 Sayılı Tüzük ile birlikte GFCM Kurucu Anlaşma'sına göre GFCM etki alanının sadece Akdeniz olmadığı Karadeniz ve bağlayan suları da içerdiğini belirtilmiş, GFCM içerisinde Karadeniz'e yönelik olarak alınan minimum ağ gözü açıklığı, trolle av yasağı gibi tavsiye kararları söz konusu Tüzük ile birlikte AB iç mevzuatına aktarılmıştır (European Council, 2011).

Bunların yanı sıra, AB, Karadeniz Paydaşlar Konferansı'nı (KPK) düzenlemektedir. İlk kez 30 Ocak 2014 tarihinde Romanya'nın Bükreş kentinde düzenlenen Konferansın ikincisi ise 24 Mart 2015 tarihinde Bulgaristan'ın Sofya kentinde düzenlenmiştir. Konferans'ta, Karadeniz temelinde özel sektör ve kamu temsilcilerini ve donör kuruluşları bir araya getirerek, Karadeniz kıyıdaş ülkelerindeki denizcilik sektörünün gelişmesi için gerekli olan adımların belirlenmesi ile Karadeniz'de deniz ve denizcilik alanlarında işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir. Konferans, bütün Karadeniz ülkelerinden (Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya, Türkiye, Ukrayna ve Moldova) paydaşlara açık olup mavi ekonominin bölgeye sunacağı güçlükler ve fırsatlara ilişkin paydaşlar arasında karşılıklı görüş alışverişi platformu oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, kıyıdaş devletler için karşılıklı fayda sağlayacak denizcilikteki gelişmeleri canlandırmak için sektörler arası girişimleri ve hâlihazırda Karadeniz'de gerçekleştirilen somut girişimleri teşvik etmeyi planlamaktadır. Günümüzde, KPK kıyıdaş ülkelerin denizcilik ilişkileri durumlarını değerlendirmek ve kıyıdaş ülkeler arasında bütünleşik denizcilik politikası hakkında bilinci geliştirerek ve kamu aktörlerinin kapasitesini artırarak deniz temelli işbirliğini geliştirmek amaçlı taslak bir yapı sunacak bir fizibilite çalışması yürütmektedir. Bunlara ek olarak,

Avrupa Komisyonu kıyıdaş ÷lkelerde yer alan araştırma enstitülerini ve kamu paydaşlarını Karadeniz deniz yatağı için jeoloji, doğal yaşam ve deniz hayatı dâhil olmak üzere tek bir dijital harita oluşturmak amacıyla son yıllarda topladıkları bilgileri çekmek için desteklemektedir. Haritanın ilk halinin 2016 yılında ortaya çıkması beklenmektedir (European Commission, 2015b).

IV. TÜRKİYE’DE BALIKÇILIK VE KARADENİZ

Türkiye’de Balıkçılık ve Karadeniz Bölümü altında ise Türk Balıkçılığına ilişkin genel bilgiler Karadeniz özelinde verilecek olup sonrasında Türk balıkçılık politikasının nasıl ve nelere bağlı olarak oluşturulduğu incelenecektir. Bölümün sonunda ise Türkiye’nin Balıkçılık Alanında Uluslararası İlişkileri başlığı kapsamında Türkiye’nin bölge ülkeleri, bölgede çalışma yapan uluslararası kuruluşlar ve AB ile ilişkileri ele alınacaktır.

A. Karadeniz Özelinde Türkiye’de Balıkçılık

1. Balıkçılık

Balıkçılık Türk tarımında 4. alt sektördür ve insan beslenmesi, balıkçılık işleme endüstrisi, iş kaynağı ve ihracat konularında hayati bir öneme sahiptir. Balıkçılığın Gayri Safi Yurtiçi Hâsılada (GSYH) % 0,5’ten daha az paya sahip olması nedeniyle ülke ekonomisinin can damarı olduğu söylenemez, fakat su ürünleri AB’ye yapılan ihracatta büyük bir paya sahiptir. Türkiye 2014 yılı balıkçılık üretim miktarı olarak Dünyada 38. , AB’de 5. , Karadeniz’de ise 1. konumdadır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b).

Karadeniz’de 247 tane tür yaşadığı bilinmektedir. Günümüzde bunların 25-30 tanesi ekonomik değer arz etmektedir. Karadeniz aşırı avlanma, istilacı türler, kirlilik, iklim değişikliği tehdidi altındadır. Bunlar da habitat kaybı, üretimde ve biyolojik çeşitlilikte düşmeye neden olmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

1998 yılına kadar deniz ürünleri üretimi sabit bir artış içerisinde seyretmesine rağmen ilk kez 1988 yılında toplam avlanma 676 bin tona ulaşmıştır. Fakat avlanan miktar zamanla

düşmeye başlamış, pelajik türlerde özellikle hamside yaşanan aşırı avlanma, istilacı türler ve kirlilik nedeniyle 300 tona kadar gerilemiştir (Erdoğan, Düzgüneş, & et.al., 2008).

1960 yılından günümüze Karadeniz’de yaşayan türlere ait istatistikî kayıtları inceleyen bilim adamları zaman içerisinde Karadeniz’de yaşayan türlerde büyük avcılarının tükenmesi ve istenmeyen türlerin artması nedeniyle kayma yaşandığını ifade etmişlerdir (Daskalov, Grishin, & et.al., 2007).

Tablo 8’de görülebileceği üzere 2014 yılında Türkiye’de yapılan toplam balıkçılık üretim miktarı 537.345 ton olup üretimin en büyük kısmını Karadeniz oluşturmaktadır. Doğu Karadeniz, balıkçılık için en önemli alandır ve toplam avlanmanın % 50 kadarı bu bölgeden gerçekleşmektedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b). Türkiye’de avlanılan hamsinin ise yaklaşık % 90’u Karadeniz’den elde edilmektedir (Düzgüneş, 2008).

Tablo 8 - Türkiye su ürünleri üretimi (ton)

Yıllar	Avcılık			Yetiştiricilik			TOPLAM
	Deniz	İçsu	Toplam	Deniz	İçsu	Toplam	
2013	339.047	35.074	374.121	110.375	123.019	233.394	607.515
2014	266.078	36.134	302.212	126.894	108.239	235.133	537.345

Kaynak: TÜİK

2. Su Ürünleri Yetiştiriciliği

Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliği 1970’li yıllarda gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği ile başlamıştır. 1985 yılına kadar deniz çiftlikleri ile ilgili herhangi bir gelişme yaşanmamıştır. 1985 yılından sonra doğadan toplanan yumurta ve yavru balık temelli Ege kıyısında çipura ve levrek üretimine başlanılmıştır. Günümüzde ise balık yetiştiriciliğinde tatlı su ve deniz çiftliklerinin önemi giderek artmaktadır (Çelikkale., Düzgüneş, & v.d., 1999).

Karadeniz’de ise 1990’lı yıllarda Atlantik Somonu yetiştirmek için girişimlerde bulunulmuştur. Fakat yaz ayları boyunca deniz suyu derecesinin somon yetiştiriciliğine uygun olmaması nedeniyle başarılı sonuç alınamamıştır (Özdemir A. , 2014).

Su ürünleri yetiştiriciliği alanındaki en önemli gelişmeler ise 1990'lı yıllarda çipura ve levrek üretimindeki hızlı artış, gökkuşağı alabalığı yetiştiriciliği girişimleri, Karadeniz'deki ağ kafeslerde alabalık yetiştiriciliği ve levrek üretimi ile yaşanmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Karadeniz'de su ürünleri yetiştiriciliği yapılan başlıca iller Samsun, Ordu-Perşembe, Trabzon-Yomra ve Rize olup Sinop ve Giresun'dan da yetiştiricilik için birçok başvuru yapılmıştır (Özdemir A. , 2014). Alabalık, levrek ve çipura Karadeniz'deki deniz kafeslerinde yetiştirilen en önemli türlerdir. Tablo 9'da yer alan TÜİK verilerine göre Karadeniz'de su ürünleri yetiştiriciliği toplam miktarı 45,633 tona ulaşmıştır, bu da Türkiye su ürünleri üretiminin yaklaşık %10'una denk gelmektedir. Karadeniz'deki toplam su ürünleri çiftliği sayısı ise 460'tır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b).

Tablo 9 - Karadeniz'deki su ürünleri çiftlikleri ve üretim miktarları (2014)

BÖLGE	DENİZ		İÇSU		TOPLAM	
	Sayı (adet)	Kapasite (ton)	Sayı (adet)	Kapasite (ton)	Sayı (adet)	Kapasite (ton)
Doğu ve Orta Karadeniz	26	23.512	377	21.324	403	44.836
Batı Karadeniz	-	-	57	797	57	797
Türkiye Toplamı	420	223.673	1.945	248.455	2.365	472.128

Kaynak: BSGM

Su ürünleri yetiştiriciliği üretimindeki sürekli artışa rağmen bugünlerde sektörde durgunluk, pazarın doyması, fiyatların düşmesi, farklı sektörlerle çatışmalar, kıyı yönetimi eksikliği ve artan halk bilinci nedeniyle yeni sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunların yanı sıra, market fiyatlarındaki ani düşüşler ve yem fiyatlarındaki artışlar nedeniyle üretimin sadece bir süre daha artacağı söylenebilir. Ancak, sektörde sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla üretim için önemli hususlarda, yönetimde, tür artırımında, ürün ve pazar çeşitliliğinde, bütünleşik kıyı yönetimi gelişiminde, sürdürülebilir ve çevresel sorumlu endüstri için bütün farkındalığın artırılmasında acil önlemler alınmasının gerekli olduğu düşünülmektedir (Düzgüneş, Sağlam, v.d., 2014).

Karadeniz'deki kalkan stoklarındaki ciddi düşüş nedeniyle kalkan iyileştirme programları geliştirilmiştir. Uzun yıllardan beri GTHB tarafından kurulan Trabzon Su

Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü'nde kalkan balık üretme istasyonunda üretim yapılmaktadır. Son 10 yılda üretilip denize salınan kalkan miktarı yaklaşık 100.000 adettir (Düzgüneş, Sağlam, & v.d., 2014).

Türkiye, 1970'lerde deneme amaçlı başladığı su ürünleri yetiştiriciliği serüveninde günümüzde çok iyi bir aşamaya ulaşmıştır. 2003 yılından itibaren su ürünleri yetiştiriciliği destekleme kapsamına alınmıştır. 1 Haziran 2011 tarihinde yayımlanan “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yatırımlarında İhtiyaç Duyulan Su ve Su Alanları ile Deniz ve İç Sulardaki Su Ürünleri İstihsal Hakkının Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmelik” ile yetiştiricilik sektörünü daha fazla geliştirmek amacıyla yetiştiricilik yapılan su yüzeyleri ve su kullanım haklarının kiralama yetkisi İl Özel İdare'lerinden alınarak GTHB'ye verilmiştir (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2011). FAO verilerine göre, Türkiye su ürünleri yetiştiriciliğinde dünya üzerinde en hızlı büyüyen 3. ülke olmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Türkiye'de denizlerde yapılan su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili olarak 2007 yılından sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) tarafından bir takım mevzuatlar çıkarılmıştır. Bu mevzuatlar denizlerdeki balık çiftliklerinin kıydan 0,6 deniz mili uzaklığa kadar 30 metreden daha sığ sularda kurulmasını yasaklamış ve bunun sonucunda balık çiftlikleri söz konusu kıstaslara uygun olarak açık denizlere taşınmışlardır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

3. Balıkçılıkta Denetim

Balıkçılık teknelerinin ve balıkçıların kaydı FAO standartlarında GTHB ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı (UDHB) Taşra Teşkilatı tarafından gerçekleştirilmektedir. Türkiye'nin filosundaki artışı önlemek amacıyla GTHB tarafından yürütülen politikalar sonucunda 2002 ve 2012 yılları arasında balıkçılık filosunda % 12'lik bir azalma olmuştur (Düzgüneş, Sağlam, & v.d., 2014). Bu sayıda yaşanan azalmaya rağmen, balıkçılık çabasında yaşanan artış nedeniyle balık stokları hala tehlike altındadır.

2007 yılından itibaren UDHB tarafından kurulan sistemle elde edilen harita üzerinden GTHB boyutları 15 metre üzerindeki gemilerin takibini yapabilmektedir. Ayrıca

aynı yıl faaliyete geçen “Su Ürünleri Bilgi Sistemi” (SÜBİS) sayesinde avcılık ve yetiştiricilik faaliyetleri etkin olarak izlenebilmekte ve veriler daha kolay toplanabilmektedir. Sistem ile birlikte balıkçılık faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucu karaya çıkarılan ürün miktarları ve av çabaları yıllık olarak izlenebilecektir. Sisteme GTHB, TÜİK ve Sahil Güvenlik Komutanlığının erişimi bulunmaktadır. Sistem gün geçtikçe doğal ihtiyaçlara yönelik olarak güncellenmektedir. Sonraki yıllarda SÜBİS’e biyolojik örnekleme girdisinin eklenmesini sağlayan bir yazılım ve 12 metrenin üzerindeki gemilerin takibini sağlayan bir izleme sistemi eklenmiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Bunların yanı sıra, 1380 Sayılı Yasa ile balıkçılıkta denetim yapmakla ilgili GTHB’ye ve ilgili diğer kurumlara yetki verilmiştir. İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri tarafından yapılan denetimleri su ürünleri mühendisleri ve ilgili diğer personel tarafından gerçekleştirmektedir. Denizdeki denetimler ise ağırlıklı olarak Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yapılmaktadır. Her yıl denetimlerde bir önceki yıldan daha fazla ceza kesilmektedir. Bununla birlikte kesilen cezaların artması Türkiye tarafından uygulanan yaptırımların yeterince caydırıcı olmadığını düşündürmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Balıkçılık politikalarının etkinliğinin ölçülebilmesi için balıkçılık faaliyetlerinin izlemesi, kontrolü ve denetimi gereklidir. Bu amaçla GTHB, 2006 yılında beri kıyı illerimizde karaya çıkış noktalarında binalar inşa edilmiştir. İnşa edilen yapıların kullanıma açılması ve GTHB tarafından görevlendirilen personelin çalışmaya başlaması Türkiye’nin de taraf olduğu YKD Balıkçılığın Önlenmesi İle İlgili Liman Devleti Önlemleri Hakkındaki FAO Anlaşması’nın uygulanabilirliği için çok önemlidir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

4. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) ve Eğitim

Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge), küreselleşme, sürdürülebilir kalkınma ve sorumlu balıkçılık için çok önemlidir. Türkiye’de birçok üniversitede balıkçılık ve yetiştiricilik üzerine çalışmalar yürütülmektedir. TÜBİTAK bölgesel ve ulusal araştırmalar için en önemli fon kaynağıdır. Bunların yanı sıra; Uluslararası Japon İşbirliği Ajansı (JICA), FAO, AB gibi uluslararası kuruluşlar da Ar-Ge çalışmaları için hazırlanan projelere destek

vermektedir. Japon Hükümeti tarafından DB vasıtasıyla finanse edilen “Karadeniz’de Balık Kültürü Geliştirme Projesi” buna örnek olarak verilebilir (Düzgüneş, Sağlam, v.d. , 2014).

Türkiye’de balıkçılık ile ilgili eğitimler 1970’li yıllarda başlamıştır. Günümüzde 18 üniversitede balıkçılık ile ilgili bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerden günümüze kadar yaklaşık 4000 öğrenci mezun olmuştur. Ne yazık ki son yıllarda yaşanan krizler nedeniyle mezunların iş bulma oranı yaklaşık % 3’e kadar düşmüştür (Düzgüneş, Sağlam, v.d. , 2014).

5. Örgütlenme

Günümüzde Türkiye’de yaklaşık 150.000 adet Balıkçılık Ruhsat Tezkeresi’ne sahip balıkçı bulunmaktadır. Bu balıkçıların yaklaşık 30.000’i, 1163 Sayılı Yasa kapsamında kurulan 555 tane su ürünleri kooperatifinden birine üyedir. 225 kooperatif tarafından kurulan 16 bölge birliği vardır. 15 balıkçılık bölge kooperatifi birliği tarafından kurulan Su Ürünleri Kooperatifleri Birliği (SÜRKOOP) en üst yapılanmayı meydana getirmektedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015e). Balıkçıların Kooperatiflere üye olmalarındaki amaçları devlet yardımlarını kolay temin edebilmek ve av greci ithalatında vergi indirimlerinden yararlanmaktır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Su ürünleri yetiştiricileri de 5200 Sayılı Yasa kapsamında oluşturulan toplamda yaklaşık 1200 üyesi bulunan 33 kuruluşa üye olabilmektedirler. Bu alanda 12 bölgesel kuruluş bir araya gelerek Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği’ni oluşturmuşlardır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b).

AB’deki üretici örgütleri incelendiğinde su ürünleri piyasasının düzenlenmesinde etkin rol alırken aynı zamanda üreticilerin haklarının korunmasında da görev aldıkları görülebilmektedir. Türkiye’de ise kooperatifler, pazarlama, fiyat oluşturma, arz-talep dengesi, üyelerinin haklarını koruma, balıkçılık yönetiminde karar almada önemli paydaşlardan biri gibi hareket etme konusunda etkin değildir (Düzgüneş, Sağlam, v.d., 2014). Bu eksikliklerin giderilebilmesi için GTHB Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (TRGM) tarafından 2015 yılında uygulanmak üzere “Balıkçılık Üretici Örgütlerinin Kurumsal Kapasitelerinin Arttırılması” ve “Su Ürünleri Üretici Örgütleri Kurumsal Kapasite Geliştirme Projesi” Eşleştirme Projeleri hazırlanmıştır (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık

Bakanlığı, 2015c). Söz konusu projeler ile AB mevzuatına uyumun tamamlanması, AB'ye üye ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de piyasa düzenlemelerinde rol alabilecek etkin örgütlerin oluşturulmasının sağlanması, GTHB'nin ve üretici örgütlerin AB'ye uyumlu araçları kullanabilmeleri için kapasitelerinin artırılması ve yapılacak faaliyetler aracılığı ile sektörde paydaşlar arasında farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır.

6. Destekler

Türkiye tarafından balıkçılara;

- Yakıt destekleri,
- Sigorta,
- Krediler,
- Üretim destekleri,
- Tekne geri alımı şeklinde mali destekler uygulanmaktadır. (Düzgüneş, Sağlam, v.d., 2014).

Türkiye'de de 1 Ocak 2004 tarihinden itibaren balıkçı gemilerine ÖTV'siz akaryakıt kullanma desteği sunulmuştur. Söz konusu destekteki amaç maliyetleri düşürmektir ancak destekler av çabasında artışa neden olabilmektedir. Türkiye'de ise verilen destekler sonrasında elde edilen üründe bir artış gözlemlenmemiştir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Türkiye'de uygulanan Tarım Sigortası sistemi balıkçılık sektörünü de içermektedir. 2007 yılında başlayan uygulama ile balıkçılara, risk incelemesi yapılarak çeşitli hastalık, kaza ve doğal afet durumunda primlerde % 50 devlet desteği ile sigorta yaptırma imkânı sunulmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Türk balıkçılarına 2001 yılına kadar Ziraat Bankası vasıtasıyla hem yatırım hem de işletme kredileri sağlanmıştır. 2001 yılında Ziraat Bankası kısmen özelleştirilince su ürünleri kredileri sektöre uğramış fakat 2005 yılında Banka yeniden yatırım, bakım, teçhizat ve pazarlama konularında kredi vermeye başlamıştır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b). GTHB tarafından 14 Mart 2015 tarihinde 2015/8 Sayı ile çıkarılan "T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli

Yatırım ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği” ile su ürünleri yetiştiriciliği ve su ürünleri avcılığına ilişkin verilecek destekler düzenlenmiştir (T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015d).

GTHB tarafından su ürünleri yetiştiriciliği yapanlara su ürünleri kayıt sistemine kayıtlı olmak zorunluluğu ile türlere göre kilogram başına destek verilmektedir. Kırsal Kalkınma Destekleri kapsamında “Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması” ve “Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi” konularında su ürünleri ile ilgili hibe programları bulunmaktadır (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b).

Türk denizlerinden elde edilmekte olan su ürünlerinin sürdürülebilir kullanımının sağlanması için Türkiye’nin sahip olduğu av filosunda azalmaya gitmesi gerekmektedir. Bu amaçla; Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği 19 Haziran 2012 tarihinde 2012/51 Sayı ile Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğe göre destek 12 metre ve üzerindeki teknelere tekne boyutuna göre uygulanmış olup 2014 yılında yapılan bir düzenleme ile 10 metre ve üzeri tekneler destek kapsamında alınmıştır (European Commission, 2014).

7. Dış Ticaret

1980’lerdeki hamsi krizlerinden sonra, 1991 yılında tutulan balıkların iyice azalması ile birlikte su ürünleri ithalatı hızlıca artmıştır. Tablo 10’da yer almakta olan TÜİK verilerine göre 2014 yılında toplam ithal edilen miktar 77 bin tondur (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015b). AB en büyük dış ticaret ortağımızdır, AB’nin yanı sıra Singapur, Tayland gibi Uzak Doğu ülkelerinden ve Bazı Afrika ülkelerinden de ihracat yapılmaktadır (Düzgüneş, Sağlam, v.d., 2014).

Tablo 10 - Türkiye’nin su ürünleri ithalat ve ihracatı

YIL	İhracat Miktar Bin Ton	İhracat Değer Milyon Dolar	İthalat Miktar Bin Ton	İthalat Değer Milyon Dolar
2011	67	395	66	174
2012	74	414	65	176
2013	95	521	67	186
2014	109	630	77	193

2015*	56	330	48	105
Genel Toplam	400	2.290	323	835

Kaynak: TÜİK (Haziran verileridir.)

AB balıkçılık ticaretindeki en büyük ortağımız olduğu için AB ülkeleriyle balıkçılık açısından iyi ilişkiler yürütülmektedir. AB'deki kalite ve hijyen düzenlemeleri nedeniyle, AB'ye ihracat yolu canlı çift kabuklu yumuşakçalar ve taze balık gibi bazı alanlarda 1998 yılında tamamen kapanmıştır. Türkiye AB pazarına tekrar giriş yapabilmek için birçok yasal düzenlemeler yapmış ve bunun sonucunda AB pazarı Türkiye'ye tekrar açılmıştır (Özdemir A. , 2014). İhracatımızı AB standartlarına uygun tesislerde işlenmiş olan taze ve dondurulmuş su ürünlerinden oluşmaktadır. 2010 yılından sonra AB ile ihracatta AB tarafından hijyen kurallarının yanı sıra avlanan ürünlerin uluslararası kurallara uygun olarak avlandığına dair de belge istenmeye başlanmıştır. Bunun üzerine ülke mevzuatında da gerekli değişiklikler yapılmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Türkiye 1980'li yıllarda yaşanan hamsi stoklarındaki önemli azalma sonucunda dondurulmuş uskumru kullanmaya başlamıştır. Diğer yandan, mavi yüzgeçli ton balığı besi çiftlikleri de AB pazarından balık ve deniz ürünleri ithal etmeye başlamıştır. Bunların sonucunda, 2002 yılından itibaren su ürünleri ticaret dengesinde ithalat tarafına doğru bir değişim gerçekleşmiştir. 2011 yılında ihracat ve ithalat rakamlarında bir denge yaşanmıştır. Daha fazla ithalat yapılmasına rağmen, ihraç edilen balık ve su ürünleri daha fazla gelir getirmektedir. İthalatta olduğu gibi ihracatta da toplam ihracatımızın % 85'ini gerçekleştirdiğimiz en büyük ortağımız AB'dir (Düzgüneş & Sağlam, v.d., 2014).

B. Türkiye'nin Balıkçılık Politikaları

Dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler balıkçılık ve su ürünleri sektörünün ülke ekonomilerine katkılarını artırmak amacıyla bu alanda politikalar oluşturmaktadırlar. Türkiye de ulusal balıkçılık politikalarını Kalkınma Bakanlığı öncülüğünde 5 yılda bir hazırlanan Kalkınma Planları ile düzenlemektedir. Bu konuda son yayınlanan plan 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma Planı'dır. Bu dönem için Türkiye'nin balıkçılık politikası Su Ürünleri Özel İhtisas Balıkçılık Komisyonu Raporu'nda detaylıca incelenmiştir. Türkiye'nin ana balıkçılık politikası sürdürülebilir balıkçılığı ve çevreyi göz

önünde bulundurarak toplam üretimi artırmak üzerine kurulmuştur (T.C. Devlet Planlama Teşkilatı, 2007).

2002 yılından bu yana Türkiye'nin balıkçılık üretimi incelendiğinde Türkiye balıkçılık filosunun yüksek av kapasitesine ve su ürünleri sektöründe yaşanan teknolojik ilerlemeler ve kapasite artışına rağmen denizlerden ve iç sulardan su ürünlerinden elde edilen ürünlerde bir artış görülmemektedir. Bundan yapılan çıkarımla, Türkiye'de balıkçılık sektörünün doygunluğa ulaştığı bundan sonra balıkçılık sektörü ile ilgili politikalarda Türkiye'nin kaynakların korunmasına ve sürdürülebilir politikalara yönelmesi gerektiği düşünülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Türkiye'de balıkçılık yönetimi, Türkiye balıkçılığı için düzenlemeler yapmak ve kalkınma planları oluşturmaktan sorumlu olan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın görev, yetki ve sorumluluğundadır. Daha önce de belirtildiği gibi günümüzde balıkçılık politikaları Kalkınma Bakanlığı öncülüğünde beş yıllık olarak hazırlanan Kalkınma Planları ile oluşturulmaktadır.

Söz konusu kalkınma planlarında balıkçılıkla ilgili öncelikli alanlar;

- Balıkçılık sektörünün yeniden yapılandırılması,
- Stok tahmini ile deniz balık stoklarının sürdürülebilir kullanımı,
- Çevresel açıdan dikkat edilecek hususların balık çiftliklerinde ve su ürünleri yetiştiriciliğinde de göz önüne alınması,
- Kurumsal yeniden yapılanma, kapasite artırımı,
- Teknik altyapıyı güçlendirmek ve rekabetçi avantajları ve fırsatları geliştirmektir (Özdemir A. , 2014).

1. Balıkçılık Yönetimi

1971 yılında yürürlüğe giren 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu daha önce de belirtildiği gibi GTHB'yi bu alandaki yetkili ve sorumlu kurum olarak tanımlamıştır. Ancak, yönetim mekanizmaları günümüze kadar birçok kuruluş tarafından gerçekleştirilmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde oluşturulan Zabıta-i Saydiye Nizamnamesi Cumhuriyet kurulduktan sonraki ilk yıllarda da kullanılmış olup hiçbir kuruluş balıkçılıktan sorumlu olarak atanmamıştır. 1934 yılında 2450 Sayılı Kanunla İktisat Vekâleti bünyesinde kurulan Deniz Mahsulleri ve Avcılığı Müdürlüğü, kamuda balıkçılık ile ilgili kurulan ilk kuruluş olma unvanını almıştır. Sonrasında, Münakalat (Ulaştırma) Vekâleti ve Maliye Bakanlığı altına verilmiştir. Bu kurumlar altında başarıya ulaşılamayınca balıkçılık konuları, 1950 yılında 5639 Sayılı Kanunla Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı altında Balıkçılık ve Avcılık İşleri Genel Müdürlüğüne devredilmiştir (Aksungur, 2004).

1965 yılında Tarım Bakanlığı altına geçen balıkçılık konusu günümüze kadar Bakanlığın geçirdiği yapılanmalar nedeniyle gerek Genel Müdürlükler gerek Daire Başkanlıkları tarafından çalışılmıştır. En son, 6 Haziran 2011 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren 639 Sayılı Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile GTHB altında BSGM kurulmuştur ve günümüzde balıkçılık konusu bu kurum tarafından yürütülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012). Fakat balıkçılık ve su ürünleri konusu GTHB içerisindeki diğer sorumlu bölümler tarafından da çalışıldığı için tek yetkili BSGM değildir. Bakanlık her ilde; İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri tarafından temsil edilmektedir (Özdemir A. , 2014).

2. Balıkçılık Yönetiminin Düzenlenmesi

1971 yılında çıkarılan 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanunu'na göre balıkçılar ve tekneleri için ruhsat teskeresi alma işlemi zorunludur. Balıkçıların ve teknelerin kayıtları İl Müdürlükleri tarafından yapılmaktadır. Balıkçılar avcılığa açık olan sezonlarda avcılığa kapalı alanlar ve bazı özel alanlarda belirli ağ türü kullanımı yasakları gibi bazı düzenlemeler dışında istedikleri türü istedikleri miktarda avlayabilmektedirler. Balıkçılık düzenlemeleri;

- Minimum ağ gözü açıklığı,
- Minimum balık boyutları,
- Bazı ağlar veya tekneler için avcılığa kapalı alanlar,
- Avcılığa kapalı sezonlar ve alanlar,
- Yunus, somon, deniz kaplumbağaları, bazı sünger türleri, mersin balığı ve mercan gibi türlere ilişkin av yasağı,

- Bazı avlanma teknikleriyle avlanılmasının tamamen yasaklanması,
- Belirli türler için ağ kısıtlamaları,
- Ağ ve avcılık yöntemi kısıtlamaları,
- Kirleticiler için bazı kısıtlamalar olarak yapılandırılır (Özdemir A. , 2014).

Türk balıkçılığı konu ile ilgili kamu kuruluşları, bilimsel kuruluşları ve balıkçı örgütlerini bünyesinde bulunduran Su Ürünleri İstişare Kurulu tarafından hazırlanmakta olan tebliğlerle düzenlenmektedir. Söz konusu tebliğler dört yıllığına hazırlanmaktadır. Günümüzde geçerli olan tebliğler ise 2012 2016 yılları içi hazırlanan 3/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ ve 3/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ'dir (Anonim, 2012a), (Anonim, 2012b).

Bunların dışında, balıkçılık faaliyetleri karaya çıkış kotaları, münhasır bölgesel ve alt bölgesel avcılık izinleri, türlere ilişkin boy sınırlamaları, balık nakli ve menşei belgesi ile sınırlandırılmaktadır. Günümüzde yapılan düzenlemelerin çoğu trollere ve benzer ağlara yöneliktir. Ancak, yapılan düzenlemelere rağmen balık stoklarında yeterli iyileşme gözlemlenmemektedir. Ayrıca avcılığın etkin kontrolünün sağlanabilmesi ve günümüzde kullanılan ruhsat teskeresi sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir (Özdemir A. , 2014).

C. Türkiye'nin Balıkçılık Alanında Uluslararası İlişkileri

Günümüzde Türk filosunun çok az bir kısmı bazı Afrika ülkelerinin ve Gürcistan'ın karasularında avlanmaktadır. Bu filolar da bireysel ortak girişimler olarak çalışmaktadırlar. Türkiye hâlihazırda FAO, GFCM, Avrupa İç Su Balıkçılığı Danışma Komisyonu (EIFAAC), ICCAT, Eastfish, Eurofish, KK gibi uluslararası veya bölgesel balıkçılık ile ilgili çalışmalar yürüten kuruluşlara üyedir (Özdemir A. , 2014).

Türkiye ICCAT ve GFCM gibi taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Balıkçılıkla ilgili bu uluslararası kuruluşlarda alınan kararlara uygun olarak iç mevzuatımızda düzenlemeler yapılmaktadır.

“Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılığı Önleme, Caydırma ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Liman Devleti Önlemleri” Anlaşması'nı Türkiye 22 Kasım 2009

tarihinde, FAO Taraflar Konferansında imzalamıştır. Söz konusu Anlaşma'nın amacı yasadışı yollar ile yakalanmış balıkçılık ürünlerinin liman önlemleri vasıtasıyla uluslararası pazarlara girişini engellemektir. Anlaşma 'ya göre yabancı bayraklı gemilerin bir başka devlet limanına girmeden önce ön bildirimde bulunması ve geçiş izni alması gerekmektedir. Türkiye de mevzuatında yaptığı düzenlemeler ile birlikte mevzuatının çoğunu anlaşmaya uygun hale getirmiştir. Fakat kara listelere girmiş balıkçı gemilerinin ürünlerinin ithalatı hakkında AB direktiflerine uygun yeni düzenlemeler yapması gerekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Dünya Sürdürülebilir Kalkınma 2002 yılı Zirvesi'nde aşırı avlanan ve tükenmek üzere olan deniz ürünleri kaynaklarının 2015 yılına kadar sürdürülebilir bir seviyeye getirilmesine karar verilmiştir. Türkiye tarafından da onaylanan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne göre ülkelerin korunan su alanlarının % 12 seviyesine çıkarmaları tavsiye edilmektedir. 2008 yılında Türkiye'nin de katıldığı OECD toplantısında aşırı avcılığı önlemek ve balıkçılık kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacı ile alınan "balıkçılık teknelerinin avcılıktan çekilmesi programının tasarımı ve uygulanmasına yönelik tavsiye kararı" ertesinde Türkiye de 2012 yılından itibaren filosunu daraltmaya yönelik çalışmalar başlatmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Avrupa Birliği ile İlişkiler

AB'ye uyum sürecinde su ürünleri ile ilgili olan mevzuatımızın da uyumlaştırılması için Su Ürünleri Sektörünün AB Müktesebatına Uyum Projesi hazırlanmıştır. Söz konusu Proje ile 2005 - 2007 yılları arasında yasal, yapısal ve kurumsal alanda uyumlaştırmanın sağlanabilmesi için birçok faaliyet gerçekleştirilmiştir. Sonrasında ise AB Mali İşbirliği kapsamında yürütülen Stok Araştırma Alt Yapısının Geliştirilmesi Projesi ile insan kapasitesi gelişimi ve farkındalık oluşturulması için çaba sarf edilmiştir. Fakat üretici örgütlerinin etkinleştirilmesi, veri toplama ve kontrol alt yapısının geliştirilmesi gibi konularda AB mevzuatına uyum sağlayabilmek için yasal ve kurumsal altyapının geliştirilmesi gerekmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2012).

Türkiye, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) 2004 yılında AB'ye üye olmasından sonra, Ankara Anlaşması'nın yeni üye olan ülkelere yönelik genişletilmesi

sürecinde imzalanan Ek Protokol’de belirttiği üzere GKRY’yi tanımamış ve söz konusu Anlaşma’daki hükümleri GKRY’yi içerecek şekilde genişletmemiştir. Bu nedenle, AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi, Türkiye’nin müzakere sürecinde belirlenen 35 fasıldan açılanların geçici olarak kapatılmasının ve hiç açılmayan 8 fasılın ise açılmasının önünü tıkamıştır. Balıkçılık Faslı, bu 8 fasıldan biri olup bu tutum değişmediği müddetçe bu fasılda AB’ye tam uyumun sağlanması ve fasılın geçici olarak kapanması mümkün olmamaktadır. (İktisadi Kalkınma Vakfı, t.y.a)

GTHB’nin 2011 yılında yeniden yapılandırılmasından itibaren AB’nin Türkiye için hazırladığı İlerleme Raporlarının Balıkçılık fasılları incelendiğinde yapılan değişikliklerin takdir edilmesine rağmen AB’nin Türkiye’den beklediği gelişmelerin gerçekleştirilemediği görülmektedir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı’na yönelik 2011 yılında gerçekleştirilen yeniden yapılanma süreci sonucunda GTHB oluşturulmuştur. Bu süreçte, BSGM de oluşturularak AB’ye uyum kapsamında balıkçılık konuları genel olarak BSGM yetki ve sorumluluğu altına verilmiştir.

2011 yılı İlerleme Raporu'nda;

- 2011 yılının Haziran ayında yürürlüğe giren GTHB'nin Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'ya rağmen AB müktesebatına uyum sağlanması bakımından ilerleme kaydedilemediği belirtilmiştir.
- OBP'nin uygulanabilmesi için Su Ürünleri Kanunu'nun revize edilerek kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- SÜBİS'in geliştirilmesi, balıkçılık liman ofisi sayısındaki artış, GTHB'de yaşanan kapasite artırımı, çeşitli konularda Eylem Planları hazırlanması gibi gelişmeler sayesinde kaynak ve filo yönetimi konusunda bazı ilerlemeler kaydedildiği ifade edilmiştir.
- Denetim ve kontrol konularında ise sınırlı ilerleme kaydedildiği ifade edilmiştir. 2011 yılında yapısal eylemler, piyasa politikası ve devlet destekleri konularına bakıldığında ise hiç ilerleme kaydedilmediği görülmektedir.
- 2011 yılında, YKD Balıkçılığın Önlenmesi İle İlgili Liman Devleti Önlemleri Hakkındaki FAO Anlaşması Türkiye tarafından imzalanmıştır. Raporda ayrıca, BMDHS hükümlerinin zaten Türkiye'nin taraf olduğu Anlaşmalarda ve AB OBP'sinde uygulanmakta olduğunun altı çizilerek Türkiye'nin BMDHS'yi onaylamasının Türkiye için kolaylık sağlayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca ICCAT konusunda ilerleme olduğu fakat veri toplama ve raporlama usullerine uyum sağlanması konusunda daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiği belirtilmiştir (European Commission, 2011).

2012 yılı İlerleme Raporunda ise;

- Kaynak ve filo yönetimi konusunda atılan en önemli adımlardan biri olarak balıkçılara gemisini balıkçılıktan çekmesi için verilen destekler gösterilmiştir.
- SÜBİS'e getirilen yenilikler sayesinde balıkçılık ve su ürünleri verilerinin toplanması kolaylaşmıştır.
- Hamsi eylem planında kaydedilen ilerlemeler belirtilmiştir.
- 3/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ'in yayınlanmasına dikkat çekilmiştir.

- ICCAT’ın balıkçılık denetim ve kontrol politikasına Türkiye’nin de uyumunun sağlanabilmesi için AB ile bir Balıkçılık Diyalog Grubu kurularak konu ile ilgili işbirliği yapıldığı ifade edilmiştir. Söz konusu Balıkçılık Diyalog Grubu ayrıca GFCM konularını da görüşmektedir.
- Yapısal eylemler, piyasa politikası ve devlet destekleri konularında ilerleme kaydedilmediği belirtilmiştir.
- 2012 yılında uluslararası anlaşmalara ilişkin değinilen gelişmelerde ise ICCAT’ın mavi yüzgeçli ton balığı ve kılıçbalığı hakkındaki bazı tavsiyelerinin ulusal mevzuata aktarıldığı ve uygulamaya konulduğu, izinli mavi yüzgeçli ton balığı gemilerinin sayısı, 17’den 11’e düşürüldüğü ifade edilmiştir. Fakat ICCAT kurallarına tam uyum aşamasında izlemenin iyileştirilmesi ve sürdürülebilirliğin sağlanması gibi konularda geri kalındığı vurgulanmıştır.
- Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonuna (CACFish) üye olunması ve Fas ve Ukrayna ile ikili balıkçılık anlaşmaları imzalanmasına da yer verilmiştir (European Commission, 2012).

2013 İlerleme Raporunda;

- Koruma tedbirleri alınması ve kalkan avcılığına ilişkin AB müktesebatına uyum sağlanması memnuniyet ile karşılanmıştır.
- “Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği” sayesinde yıl sonuna kadar 12 metreden büyük teknelerde %25 oranında bir azalma yaşanacağı beklenmektedir.
- SÜBİS’in daha da geliştirildiği ve balıkçılık coğrafi bilgi sistemi oluşturulduğu ifade edilmiştir.
- Kıyılardaki Bakanlık yapılanmalarının artışından bahsedilmiştir.
- Balıkçılık Diyalog Grubu’nun faaliyetlerine ilişkin olarak Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasındaki balıkçılık kontrol politikası işbirliğine ve Mavi Yüzgeçli Ton Balığı kampanyasına katkıda bulunduğu ve denetim ve yaptırımlarla ilgili ilerleme kaydedildiği ifade edilmiştir.
- ICCAT’ın mevzuat geliştirme çalışmaları takip edilerek iç mevzuata aktarımı sağlanmış ve izinli mavi yüzgeçli ton balığı gemilerinin sayısı 11’den 9’a düşürülmüştür (European Commission, 2013).

2014 yılında yayınlanan son İlerleme Raporu'nda ise;

- GTHB personeline kapasite artırımı yapılmaya çalışılmıştır.
- “Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaranlara Yapılacak Destekleme Tebliği”ni 10 metreden uzun tekneleri de içerecek şekilde genişletilmesi çabaları kaynak ve filo yönetiminde ilerleme sağlamıştır.
- SÜBİS'te kapsam ve işlevsellik artırılmış, kıyılardaki balıkçılık liman ofislerine bir yenisi daha eklenerek bu ofislerin sayısı ülke genelinde 43'e ulaşmıştır.
- Türkiye'nin Avrupa Komisyonu ile sürdürdüğü Balıkçılık Diyalog Grubu sayesinde ICCAT ve GFCM'de de işbirliğinin arttığı ve denetim ve kontrol konusuna da katkı sağladığı ifade edilmiştir.
- Yapısal eylemler, piyasa politikası ve devlet yardımları konularında ilerleme kaydedilmemesine rağmen yeni başlatılan balıkçılık üretici örgütleri projesinin AB müktesebat ile uyumda bir adım olarak görüldüğü vurgulanmıştır.
- Türkiye'nin GFCM ve ICCAT'a aktif katılımının altı çizilmiş ve söz konusu örgütlerde alınan tavsiye kararlarının Türk mevzuatına derç edilmesinin öneminden bahsedilmiştir.
- CACFish Anlaşmasının onaylanmasına dair iç hukuk süreci de tamamlanmıştır (European Commission, 2014).

Türkiye AB mevzuatına uyum sağlamak konusunda çalışmalarını devam ettirmektedir. AB ile balıkçılık konusunda sağlanan yakın ilişkiler bu alanda sürdürülen uyum çalışmalarını hızlandırmaktadır. 2010 yılında Denizcilik ve Balıkçılıktan Sorumlu AB Komiseri Sayın Maria Damanaki ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Eski Bakanı Sayın Mehmet Mehdi Eker'in gerçekleştirdikleri toplantıda AB ile Türkiye arasında balıkçılık sektöründe işbirliğin güçlendirilmesi kararı alınmış ve neticesinde AB-Türkiye Balıkçılık Diyalog Grubu oluşturulmuştur. AB-Türkiye Balıkçılık Diyalog Grubu Türkiye ve AB tarafından denizlerde hareket halinde bulunan ve iki tarafça ortak kullanılan balık stoklarının kontrolü ve yönetiminde işbirliği yapılması için kurulmuştur. Grubun çalışmaları GTHB koordinatörlüğünde Sahil Güvenlik Komutanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, AB Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı ile birlikte yürütülmektedir. Diyalog Grubu; balıkçılıkta potansiyel ortak çıkarların ve işbirliği alanların belirlenmesi, balıkçılık sektöründe ortak çıkarların bulunduğu canlı su kaynaklarının korunması ve yönetimi, denetleme ve kontrol,

veri toplama ve YKD avcılıkla mücadele konularında çalışmalar yürütmektedir. Diyalog Grubu toplantılarında bunların yanı sıra AB'nin ve Türkiye'nin üyesi oldukları GFCM ve ICCAT gibi kuruluşlarda sürdürecekleri politikalara ilişkin gündem maddeleri de görüşülmektedir (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015a).

AB, aday ülkelere yaptığı yardımları 2007 yılında Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) çerçevesinde toplamıştır. Tarım ve balıkçılık ile ilgili konularda yapılacak yardımlar ise Tarım ve Kırsal Kalkınma bileşeninde ele alınmakta ve bu kapsamda yapılan yardımlar Kırsal Kalkınmaya Yönelik Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPARD) vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. IPARD çerçevesinde AB müktesebatına uyum amacıyla günümüze kadar tamamlanan balıkçılık alanındaki projeler aşağıda sıralanmaktadır:

- Su Ürünleri Sektörü – AB Müktesebatına Yasal ve Kurumsal Uyum Projesi (2003 - Bütçe: 6.603.000€),
- Türkiye Balıkçılık Yönetim Sistemine Stok Değerlendirme Çalışmalarının Entegrasyonu Projesine Yönelik İhale Belgelerinin Hazırlanması Projesi (2006 - Bütçe: 68.866€),
- Türk Balıkçılık Sisteminde Stok Değerlendirmenin Başlatılması Projesi (2007 - Bütçe: 2.200.000€),
- Su Ürünleri Üretici Örgütlenmesi Kurumsal Kapasite Geliştirme Projesi (2011 - Bütçe: 1.000.000€).

IPARD çerçevesinde AB müktesebatına uyum amacıyla gerçekleştirilmesi planlanan projeler ise;

- Balıkçılık Faaliyetlerinde Stok Değerlendirmelerinin Uygulanması Projesi (2015- Bütçe: 6.290.000€),
- Stoklama Uygulamaları ile Doğal Kaynakların Desteklenmesi ve Sürdürülebilirliği Projesi (2016 – Bütçe. 2.465.000€) ve
- Balıkçılık Üretici Örgütleri ve İl Müdürlüklerinin OBP ve OPD ile Uyumlu Olarak Kapasitelerinin Geliştirilmesi Projesi'dir. (2016 – Bütçe: 1.500.000€)

Bunlara ek olarak, Türk Balıkçılık Yönetim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi ise ihale aşamasındadır (2013 – Bütçe: 1.690.000€) (T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2015a).

Yukarıdaki projelerin yanı sıra, AB ve Türkiye ortaklığında ya da AB desteği ile Karadeniz’e yönelik olarak hazırlanan projeler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, “Karadeniz Balıkçılığının Sürdürülebilirliğinin Sağlanması için Bölgesel Kapasiteyi Güçlendirme” Projesi olup 7. Çerçeve Programı AB’nin Katılım Öncesi Mali Yardım Sınırlar Ötesi İşbirliği Projesi altında 2007-2013 yılları arasında gerçekleştirilmiştir. Projenin amacı; Karadeniz’e kıyıdaş ülkeler arasında deniz ekosistemi ve kaynaklarının yönetimi, balık stoklarının mevcut durumlarının incelenmesi ve yönetim stratejilerinde tavsiye paylaşımı konularında işbirliğinin geliştirilmesidir. Projenin en önemli hedefi ise araştırmacıların stokların durumuna karar vermesini ve yönetim stratejileri üzerine tavsiye vermesini sağlayacak ortak-bölgesel bir stok değerlendirmesi yöntemi oluşturulmasıdır (KEEP, n.d.).

İkincisi ise, “Ulusal Balıkçılık Veri Toplama Programı İçin Karadeniz’de Hamsi Stoklarının Akustik Yöntem ile Belirlenmesi ve Sürekli İzleme Modelinin Oluşturulması” projesi AB desteğinde OBP’ye uyum amaçlı Veri Toplama Raporlarının hazırlanması ve “Ulusal Balıkçılık Veri Toplama Programı” oluşturulabilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Proje’nin temel hedefleri;

- Karadeniz Hamsisi’nin kışlama alanlarının sınırlarının bu sınırları belirleyen çevresel faktörlerin de hesaba katılarak belirlenmesi,
- Akustik yöntem kullanılarak kışlama alanının taranması ve stok büyüklüğünün belirlenmesi,
- Stoklar üzerindeki av baskısının belirlenmesi ve
- Bu bilgiler sonucunda stoktan elde edilebilecek en fazla sürdürülebilir ürün miktarının belirlenmesi ile gelecek yıllarda uygulanmak üzere balıkçılık düzenlemeleri oluşturulmasıdır.

Ayrıca, proje sonucunda elde edilen bilgilerle oluşturulacak Ulusal Balıkçılık ve Stok Değerlendirme Raporu’nun uluslararası komisyonlara sunulması kabul ettirilmesi projenin nihai hedefidir (ODTÜ, t.y.).

Son olarak, AB tarafından desteklenen diğ er bir proje ise bir sivil toplum projesi olan “Karadeniz’de AB Standartlarında Sürdürülebilir Balıkçılığı Destekleme” projesidir. Söz konusu Proje Kastamonu ilinin Abalı Köyü’nde Letonya ortaklığında gerçekleştirilmektedir (Delegation of EU to Turkey, n.d.).

SONUÇ

Dünya üzerinde Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan transit yollar üzerine uzanarak çok önemli bir jeostratejik konuma sahip olan Karadeniz, sadece balıkçılık politikaları açısından değil, enerji, ulaşım yolları, güvenlik ve göç problemleri açısından da günden güne önem kazanması nedeniyle birçok uluslararası kuruluşun ilgisini çekmektedir. Karadeniz, balıkçılık ile ilgili olarak RFMO'ların yanı sıra FAO gibi küresel çapta bir Örgüt'ün de dikkatini çekmektedir. Her ne kadar FAO'nun henüz bölgeye yönelik elle tutulur bir çalışması olmasa da BlackSeaFish Projesi girişimi ve FAO şemsiyesi altında bulunan GFCM'in bölgeye yönelik yürüttüğü çalışmalar FAO'nun çalışmalarına örnek olarak verilebilir. Bölgesel kuruluşlarda ise KEİ ve KK direk balıkçılık konularında çalışmasalar bile balıkçılık çalışma grupları oluşturmuş ve bölgeye yönelik çalışmalar yürütmeye başlamışlardır. Bunların yanı sıra RFMO'lardan ise özellikle GFCM Karadeniz'de en etkin faaliyetleri yürütmekte ve WGBS ile bölgesel balıkçılık politikası oluşturmaktadır.

2007 sonrası Karadeniz'e kıyıdaş olan AB ise aynı yıl yayınladığı Karadeniz Sinerjisi ile Bölge'ye atfettiği büyük önemi gözler önüne sermiştir. AB için Karadeniz sadece balıkçılık demek değil enerji, ulaşım gibi konularda hayati önem taşıyan stratejik bir alandır. Bu nedenle AB bölgede bulunan her türlü kuruluştaki ve platformda yer almaya çalışmaktadır. OBP'nin Karadeniz ayağında ise AB'nin korumacı ve etki alanını genişletmeye yönelik bir politika izlediği görülmektedir. AB, Karadeniz'de yaşanan aşırı avcılık problemiyle yakından ilgilenmekte, tehlikede olan stokların korunması için çaba sarf etmektedir. AB, Romanya ve Bulgaristan üyeliği sonrasında OBP'yi Karadeniz'de de uygulamaya başlamıştır. Ancak, Romanya ve Bulgaristan'ın Karadeniz'deki etki alanı Bölge'de onlardan başka dört devlet daha bulunması sebebi ile çok sınırlı kalmıştır. AB, Karadeniz'deki bu dezavantajını avantaja döndürmek için GFCM'in yeniden yapılanma sürecinde Karadeniz'in de GFCM yetki alanı altında olduğunu vurgulamış GFCM'de de Karadeniz'e yönelik kararlar alınabilmesi için çalışmalar yürütmüştür.

Karadeniz’de faaliyet göstermekte olan KEİ ve KK gibi bölgesel kuruluşlar ise balıkçılık konularına çok uzak kalmış kendi içlerinde tavsiye niteliğinde aldıkları kararlar ile Bölge ülkeleri üzerinde etki sağlayamamışlardır. Söz konusu kuruluşların balıkçılık konusunda potansiyellerini kullanamadıkları gözlemlenmektedir. Görev alanı itibari ile Karadeniz’e ilişkin politikalar üretmekte olan RFMO’lardan ise ICCAT ton balığı üzerine politikalar ürettiği için Karadeniz’de çok etkisi olmamaktadır. Karadeniz’deki diğer RFMO olan GFCM ise bölgenin balıkçılık alanında politika üreten en etkin kuruluştur. GFCM’in Karadeniz’de balıkçılık politikası oluşturmada en büyük dezavantajı ise Rusya’nın GFCM’e üye olmayışındır.

Karadeniz, Türkiye’nin avcılığının yaklaşık % 70’ini gerçekleştirdiği, balıkçılık açısından çok önem arz eden bir alandır. Böylesine önemli bir alanda yaşanan her türlü sorun Türkiye’nin önceliği olmalı ve çözüm önerileri aranmalıdır. Bilindiği gibi Karadeniz’de yaşanan aşırı avlanma problemi nedeniyle Karadeniz’de bulunan bazı stoklar tehlike içindedir. Karadeniz için diğer bir sorun ise çevre kirliliğidir. Avrupa’daki Tuna ve Ren nehirlerinden gelen sanayi artıkları ve ülkemizdeki Marmara Denizi kaynaklı kirlenme Karadeniz’i olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, Marmara Denizi’nin bazı pelajik stokların yumurtlama ve üreme alanı olması bu durumu daha da kötüleştirmektedir. Türk balıkçılığının hayvansal kaynaklı protein tedariki dolayısı ile gıda güvenliği ve beslenme açısından can damarını oluşturan bu denizin korunması her şeyden önce Türk balıkçılık sektörü için de çok önemli olduğundan, Türkiye’nin her türlü koruyucu tarafsız bilimsel tedbire olumlu yaklaşmasının gelecek nesillere temiz bir çevre ve tükenmemiş stoklar bırakılması açısından çok önemli olduğu düşünülmektedir.

GTHB tarafından hazırlanan tebliğler ile mevsimsel, bölgesel ve boyutsal sınırlamalarla balıkçılık aktiviteleri düzenlemektedir. Mart ve Eylül ayları arasında trol ve gırgır ağlarının kullanımının yasaklanması gibi dönemsel yasaklar üreme dönemindeki stokları korumaktadır. Bölgesel olarak ise alan sınırlamaları uygulamaları görülebilmektir. Örneğin, kıyıdan itibaren 24 metrelik derinliğe kadar alanlarda gırgır avcılığı yasaklanmıştır. Doğu Karadeniz Bölgesinde, Ordu ilinden Gürcistan sınırına kadar kıyının çok dar olması sebebiyle trol kullanarak avlanmak yasaklanmıştır. Trol, gırgır gibi avcılık yöntemleri deniz ekosistemine ve sürdürülebilirliğine zarar vermekte olduğu için avcılık yöntemleri ile ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, YKD balıkçılığın önlenmesi için

GTHB ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından sürdürülen denetimlerin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Karadeniz Bölgesi'nde balıkçılık Bölge'nin ana gelir kaynaklarından biri olup Bölge'nin ekonomik refahı için çok önemlidir. Karadeniz'de yapılmakta olan avcılık genelde küçük bütçelerle ve küçük teknelerle gerçekleştirildiği için küçük ölçekli balıkçılık olarak adlandırılabilir. Türkiye'de küçük ölçekli balıkçılığa ilişkin yasal bir tanım bulunmamaktadır. AB'nin 208/2014 Sayılı Tüzüğü'nün 3. Maddesinin 14. Bendinde yapmış olduğu tanım ise küçük ölçekli balıkçılık 12 metre altındaki balıkçılık tekneleri tarafından çekme ağlar kullanılmaya yapılan balıkçılık olarak tanımlanmıştır. Türkiye'de de AB'nin tanımına yakın bir tanım yapılması küçük ölçekli balıkçılığın sınırlarının çizilmesi için faydalı olacaktır. Balıkçılığın Bölge ekonomisine katkısı düşünüldüğünde, Karadeniz'de gerçekleştirilen küçük ölçekli balıkçılığa verilen desteklerin artırılmasının hem balıkçılar hem de Bölge ekonomisi için olumlu sonuçlara doğuracağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, Karadeniz'de küçük ölçekli balıkçılık faaliyetinde bulunan balıkçıların Kooperatiflere üye olması ve Kooperatiflerin etkinliğinin artırılması da balıkçılar için lehte sonuçlar üretebileceği düşünülmektedir.

GTHB bünyesinde yapılan son düzenlemeler ile kurulan BSGM'nin günümüze kadar yürüttüğü çalışmalar incelendiğinde balıkçılık sektöründeki sorunları çözmeye başarılı olacağı düşünülmektedir. 1380 Sayılı Balıkçılık ve Su Ürünleri Kanunu'nun yürürlüğe giriş tarihi dikkate alındığında günümüzdeki sorunlara cevap veremediği gözlemlenmektedir. Günümüzde yeni Balıkçılık ve Su Ürünleri Kanunu hazırlanması için çalışmalar devam etmekte olup taslak aşamasında olan yeni Kanun'un AB ve diğer uluslararası kuruluşlarca yürürlüğe konan tavsiye kararları vb. dikkate alarak hazırlanmasının balıkçılık yönetiminin etkinliğini artıracakı öngörülmektedir.

2004 yılında AB'ye üye olan devletlere Ankara Anlaşması'nın hükümlerini tanıyacak olan Ek Protokol'de Türkiye'nin GKRY'yi tanımadığını belirtmesi ve söz konusu hükümleri GKRY'yi içerecek şekilde genişletmeyeceğini belirtmesi üzerine AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin 8 tane fasılın açılmasını engellemiştir. Engellenen fasıllardan bir tanesi de Balıkçılık Faslı'dır. Türkiye'nin GKRY'ye karşı sürdürdüğü mevcut tutumunu değiştirmemesi halinde söz konusu fasılın tekrar açılması mümkün olmayacaktır. Ayrıca,

Türkiye OBP'ye uyum sağlamaya çalışmakta ama OBP'ye ilişkin karar alma sürecine doğrudan katılamamaktadır. Türkiye'nin AB ile müzakere sürecinde 2015-2019 yılları için hazırlanan Ulusal Eylem Planı'nda Türkiye balıkçılık yönetiminde AB'de yer alan STECF gibi bilimsel tavsiye kararlarının da politika sürecine dâhil olmasını sağlayacak ve GTHB altında faaliyet gösterecek bir yapılanma planlanmaktadır. Söz konusu yapılanmanın gerçekleşmesi Türkiye balıkçılık yönetiminin geleceği ve AB ile sürdürülen müktesebat uyum çalışmaları için çok önemlidir. Türkiye GTHB'ye bağlı olarak çalışan Balıkçılık ve Su Ürünleri Araştırma Enstitüleri sayesinde bilimsel çalışmaların gerçekleştirilmesi için avantajlı bir konuma sahiptir. Bunların yanı sıra balıkçılık politikalarının oluşturulabilmesi için en önemli etkenlerden biri de güvenilir veriye ulaşmaktır. Türkiye SÜBİS'i kurarak bu alanda büyük bir adım atmıştır. Sistemin güncel ve etkin kullanıma açık olmasının balıkçılık politikaları oluşturulmasında çok faydalı olacağı düşünülmektedir. Türkiye'nin AB mevzuatına uyum sağlamasının hem müzakere süreci için hem de Türkiye'deki etkin balıkçılık yönetimi için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye, Karadeniz ile ilgili çalışmalar yürüten gerek uluslararası gerek bölgesel kuruluşlarda aktif rol izlemekte ve politika oluşturma süreçlerini yakından takip etmektedir. Bu tutum Türkiye'nin son derece lehine sonuçlar üretmekte, söz konusu kuruluşlarda Türkiye'nin müzakere gücünü artırmaktadır. Uluslararası kuruluşlara verilen desteğin artırılmasının Türkiye'nin Karadeniz balıkçılık politikasını olumlu etkileyeceği düşünülmektedir. Günümüzde Karadeniz balıkçılığı için en etkin çalışan kuruluş GFCM'dir. Türkiye GFCM Anlaşması'nın 2012 yılında başlayıp 2015 yılında tamamlanan tadil aşamasının her anında yer almış böylece GFCM'in geleceğine kendi müzakere teknikleri ile yön vermiştir. Yürütülen etkin çalışmalar sonucunda, Türkiye değişen GFCM Anlaşması ile GFCM'de Karadeniz'le ilgili görüşülecek her konunun ilk önce altı kıyıdaş ülke tarafından WGBS'de görüşülerek GFCM'e sunulmasını garanti altına almıştır. Diğer uluslararası kuruluşlarda yürütülecek aktif çalışmalar da bunun gibi önemli sonuçlar doğurabileceğinden Türkiye'nin Karadeniz ile ilgili her türlü uluslararası kuruluşu aktif katılımının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Son olarak, Türkiye'nin kuzey sınırını oluşturan Karadeniz stratejik önemi nedeniyle küresel çapta kuruluşların, bölgesel kuruluşların ve hatta devletlerin bile politikalarına konu olmaktadır. Böylesine önemli bir Bölge'ye sahip olması nedeniyle Türkiye'nin uluslararası

alandanda atacağı siyasi adımlarda çok dikkatli olması ve isabetli adımlar atması gerekmektedir. Bunlara ek olarak, Karadeniz’de var olan su ürünleri kaynaklarının korunmasının ilk önce Türk balıkçılığının geleceği için önemli olduğu unutulmamalıdır. Karadeniz’deki kaynakların sürdürülebilir kullanımı neticesinde gelecek nesillerin de bu kaynaklara ulaşabilmesi ve Türk balıkçılığının istikbali güvence altına alınmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksungur, M. (2004). Ülkemiz Su Ürünleri Teşkilat Yapısı Tarihi Gelişimi. *Yunus Araştırma Bülteni*, 4:1.
- Akyol, O., & Kınacıgil, T. H. (2002). *"Uluslararası Deniz Anlaşmaları ve Balıkçılığa Etkileri"*. 05 12, 2015 tarihinde http://egejfas.org/pdf/2002-3-4/2002_19_3_4_29.pdf adresinden alındı
- Anonim. (1957). *The Treaty of Rome*. 04 28, 2015 tarihinde http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf adresinden alındı
- Anonim. (2012a). 3/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünlerini Düzenleyen Tebliğ.
- Anonim. (2012b). 3/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ.
- BSC. (1992). *Convention on the Protection of the Black Sea against Pollution*. 03 26, 2015 tarihinde www.blacksea-commission.org/_bssap1996.asp adresinden alındı
- BSEC. (2011). *Action Plan of the BSEC Working Group on Agriculture and Agro-Industry*. İstanbul: Organisation of the Black Sea Economic Cooperation.
- BSEC. (2015). *Report of the Meeting of the BSEC Working Group on Agriculture and Agro-Industry*. İstanbul: Organisation of the Black Sea Economic Cooperation.
- Churchill, R., & Owen, D. (2010). *The EC Common Fisheries Policy*. New York: Oxford University Press.
- Çelikkale, M. S., Düzgüneş, E., & Okumuş, I. (1999). Türkiye Su Ürünleri Sektörü: Potansiyeli, Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Yolları. ITO Yay.
- Çelikkale, M., Düzgüneş, E., & Okumuş, I. (1999). Türkiye Su Ürünleri Sektörü: Potansiyeli, Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm yolları. İTO Yayınları.
- Çelikkale., Düzgüneş, & v.d. (1999). Türkiye Su Ürünleri Sektörü: Potansiyeli, Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Yolları. ITO Yay.

- Daskalov, G., Grishin, A., & et.al. (2007). *Thropic Cascades Triggered by Overfishing Reveal Possible Mechanisms iof Ecosystem Regime Shifts*.
- Delegation of EU to Turkey. (n.d.). *Agriculture and Fisheries Project*. 08 01, 2015 tarihinde <http://avrupa.info.tr/eu-and-civil-society/civil-society-dialogue-ii/agriculture-fisheries-af-project-list.html> adresinden alındı
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2012). *10. Kalkınma Planı*. Ankara: TC Başbakanlık.
- Doğan, Ç. (2011, 02). “*AB Balıkçılık Politikası ve Türkiye “nin Uyum Sürecindeki Durumu”*”. 05 20, 2015 tarihinde http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/ab_balikcilik_politikasi_25.06.2012%2012-37-22.pdf adresinden alındı
- Düzgüneş, E. (2008, 05). Fisheries is Still a Promising Sector in Turkey. *EUROFISH Magazine*, 18-20.
- Düzgüneş, E., Sağlam, H., & et.al. (2014). *General Outlines of Fisheries in the Turkish Black Sea*. İstanbul: TÜDAV.
- Düzgüneş, E., Seçer, S., & v.d. (t.y.). *Balıkçılık Sektöründe Türkiye AB İlişkileri*. 05 20, 2015 tarihinde http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/de16b86c64390f0_ek.pdf adresinden alındı
- Eraktan, G. (2009). *Ortak Tarım ve Balıkçılık Politikası*. Ankara.
- Eraktan, G. (2011). *Ortak Tarım ve Balıkçılık Politikaları. Avrupa Birliği Politikaları* (s. 87-120). içinde Ankara: İmaj Kitabevi.
- Erdoğan, N., Düzgüneş, E., & et.al. (2008). Climate Change and Its Impacts on the Black Sea Fisheries. E. P. Sea (Dü.), *Hypothesis, Observations, Trends, Scenarios and Migration Strategy for the Ecosystem*. içinde Sofia.
- European Commission. (2002). *The Common Organisation of the Markets in Fishery and Aquaculture Products. European Communities*.
- European Commission. (2007, 04 11). *Black Sea Synergy*. 06 12, 2015 tarihinde Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: http://eeas.europa.eu/enp/pdf/pdf/com07_160_en.pdf adresinden alındı

European Commission. (2009, Nisan). *GREEN PAPER Reform of the Common Fisheries Policy*. 07 15, 2015 tarihinde <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0163:FIN:EN:PDF> adresinden alındı

European Commission. (2011, 07 13). 07 15, 2015 tarihinde REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the Common Fisheries Policy: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011PC0425&from=EN> adresinden alındı

European Commission. (2011, 10 12). *Türkiye 2011 Yılı İlerleme Raporu*. 06 15, 2015 tarihinde http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alındı

European Commission. (2012, 10 10). *Türkiye 2012 İlerleme Raporu*. 03 14, 2015 tarihinde http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alındı

European Commission. (2013, 12 11). 07 15, 2015 tarihinde Regulation (Eu) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council on the Common Fisheries Policy: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0022:0061:EN:PDF> adresinden alındı

European Commission. (2013, 10 16). *Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu*. 06 15, 2015 tarihinde http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alındı

European Commission. (2014). *Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu*. Brüksel: http://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf.

European Commission. (2014a, 12 08). *Integrated Maritime Policy*. 11 18, 2015 tarihinde Maritime Affairs: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/index_en.htm adresinden alındı

- European Commission. (2014a, 05 15). *Regulation (EU) No 508/2014 of the European Parliament and of the Council on the European Maritime and Fisheries Fund*. 07 15, 2015 tarihinde Eur-lex: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0508&from=EN> adresinden alındı
- European Commission. (2015). *Black Sea Synergy: review of a regional cooperation initiative*. Brussels: European Commission.
- European Commission. (2015a). *Managing fish stocks*. 05 17, 2015 tarihinde http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/index_en.htm adresinden alındı
- European Commission. (2015b). *Sea basin strategy: Black Sea*. 07 24, 2015 tarihinde Maritime Affairs: http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/sea_basins/black_sea/index_en.htm adresinden alındı
- European Commission. (n.d.). *Market Organisation*. 06 14, 2015 tarihinde European Commission Official Webstie: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market/index_en.htm adresinden alındı
- European Council. (2008, 09 29). Council Regulation. (1005/2008).
- European Council. (2011, 12 13). *Regulation (EU) No 1343/2011 of the European Parliament and of the Council on certain provisions for fishing in the GFCM*. 04 20, 2015 tarihinde <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1343&qid=1439992267501&from=EN> adresinden alındı
- European Council. (2013, 12 28). Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy.
- European Parliament. (2009). *The Impact of WTO and other Trade Negotiations on Fisheries*. 06 13, 2015 tarihinde [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2009/419119/IPOL-PECH_ET\(2009\)419119_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2009/419119/IPOL-PECH_ET(2009)419119_EN.pdf) adresinden alındı

- FAO. (1995). *Code of Conduct for Responsible Fisheries*. 07 19, 2015 tarihinde Food and Agriculture Organisation: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/005/v9878e/v9878e00.pdf> adresinden alındı
- FAO. (2001). *International Plan of Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing*. 07 14, 2015 tarihinde Food and Agriculture Organisation: <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/012/y1224e/y1224e00.pdf> adresinden alındı
- FAO. (2014). *Food and Agriculture Organization of the United Nations*. 04 09, 2015 tarihinde <http://www.fao.org/3/a-i3720e.pdf> adresinden alındı
- FAO. (2015). *FAO-Fisheries and Aquaculture Department*. 07 22, 2015 tarihinde <http://www.fao.org/fishery/about/en> adresinden alındı
- FAO. (2015a, 05 27). *FAO Compliance Agreement*. 07 15, 2015 tarihinde FAO Official Website: <http://www.fao.org/fishery/topic/14766/en> adresinden alındı
- FAO. (2015b, 06 04). *Port State Measures Agreement*. 07 14, 2015 tarihinde Food and Agriculture Organisation: <http://www.fao.org/fishery/topic/166283/en> adresinden alındı
- FAO. (2015c, 05 27). *Small-scale and artisanal fisheries*. 06 12, 2015 tarihinde FAO Official Website: <http://www.fao.org/fishery/topic/14753/en> adresinden alındı
- FAO. (2015d). *Structure and finance*. 11 12, 2015 tarihinde <http://www.fao.org/about/who-we-are/en/> adresinden alındı
- Gaytancıoğlu, O. (2009). *Türkiye'de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası*. İstanbul: Sektörel Yayınlar.
- GFCM & BSC. (2013). *Joint GFCM-BSC Workshop on IUU Fishing in the Black Sea*. İstanbul: General Fisheries Commission for the Mediterranean and Black Sea Commission.
- GFCM. (2012, 01 16-18). *Background Document on the Black Sea Fisheries*. 10 4, 2014 tarihinde Genel Fisheries Commission for the Mediterranean ad hoc Working Group on the Black Sea:

<http://151.1.154.86/GfcmWebSite/SAC/WGBS/2012/GFCM-Background-Doc-BlackSea-Fisheries.pdf> adresinden alındı

GFCM. (2012a, 01 16-18). *First Meeting of the ad hoc Working Group on the Black Sea*. 07 30, 2015 tarihinde General Fisheries Commission for the Mediterranean Official Website: <http://151.1.154.86/GfcmWebSite/SAC/WGBS/2012/GFCM-Background-Doc-BlackSea-Fisheries.pdf> adresinden alındı

GFCM. (2015). *General Fisheries Commission for the Mediterranean Official Website*. 03 15, 2015 tarihinde <http://www.gfcmonline.org/about/area/> adresinden alındı

Goulding, I., Stobberup, K., & et.al. (2014). Potential economic impacts of achieving good environmental status in Black Sea fisheries. *Ecology and Society*, 19(3)(32).

Havstein, H. (2013). "Change and continuity: 40 years of reforming the Common Fisheries Policy". *Master Thesis*. Trondheim.

Holden, M. (1994). *The Common Fisheries Policy. Origin, Evaluation and Future*. Fishing News Bookss, The Buckland Foundation.

İktisadi Kalkınma Vakfı. (t.y.). *Ortak Balıkçılık Politikası*. 07 14, 2015 tarihinde <http://www.ikv.org.tr/ikv.asp?id=238#sthash.Xhzz2o4M.dpuf> adresinden alındı

İktisadi Kalkınma Vakfı. (t.y.a). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Müzakerelerinde Son Durum*. 06 13, 2015 tarihinde http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/muzakerelerde_son_durum.pdf adresinden alındı

Kalanlar, Ş. (2004). Doha'nın Türk Tarımına Etkileri . *TEAE - Bakış Dergisi*.

Kalaycı, F., Samsun, N., & v.d. (2007). Sinop Bölgesinde Dip Ağlarında İskarta Olarak Avlanan Lapin Balığının Biyolojik Özellikleri Ve Et Veriminin Belirlenmesi.

Karakuş, Y. (2014). Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu. *Uzman Gözüyle*, 9-13.

Karauçak, Ş. (2009). *AB Ortak Balıkçılık Politikası, Türk İş Dünyası İçin AB Mevzuatı, Tarım ve Balıkçılıkta Standartları Karşılama*. 07 15, 2015 tarihinde ETCF: http://v2.etcf.org.tr/TR/doc/kasim_2009_etcf/Manual_3%20Cevre.pdf adresinden alındı

- KEEP. (n.d.). *Strengthening the regional capacity to support the sustainable management of the Black Sea Fisheries*. 07 23, 2015 tarihinde Knowledge and Expertise in European Programmes: <http://www.keep.eu/search/show/40964> adresinden alındı
- Kelleher, K. (2005). Discards in The World's Marine Fisheries, An update. *FAO Fisheries Technical Paper*, 470.
- Komisyonu, A. (2015). *Fishing outside the EU*. 05 14, 2015 tarihinde http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/index_en.htm adresinden alındı
- Makarenko, I. (2015). The Role of the Black Sea Commission in the Sustainable Management of the Marine Living Resources. I. Zlateva, V. Raykov, & N. Nikolov içinde, *Progressive Engineering Practices in Marine Resource Management* (s. 306-326). Hershey PA,USA: IGI Global.
- ODTÜ. (t.y.). *Proje Bilgileri*. 06 18, 2015 tarihinde Odtü Deniz Bilimleri Enstitüsü: <http://hamsi.ims.metu.edu.tr/index.php?Git=Proje> adresinden alındı
- OECD. (2015). *Members and partners*. 06 11, 2015 tarihinde <http://www.oecd.org/about/membersandpartners/> adresinden alındı
- ORSAM. (2011, 03 24-25). *Uluslararası Deniz Hukuku'nda Kıyı Devletinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları Sempozyumu*. 10 25, 2015 tarihinde http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201238_orsamkitap2_karadeniz.pdf adresinden alındı
- Özdemir, A. (2014). Administration and Legislation in the Turkish Black Sea Fisheries. *Turkish Fisheries in the Black Sea* (s. 175-199). içinde İstanbul: TÜDAV.
- Özdemir, S., Erdem, E., & Erdem, Y. (2006). Karadeniz'de Dip Trol Avcılığında Toplam Avın Bileşenleri Ve Tür Seçiciliği Açısından Değerlendirilmesi.
- Özel, C. (t.y.). *“Avrupa Birliği Balıkçılık Politikası ve Türkiye'nin Uyumı”*. 06 10, 2015 tarihinde <http://www.gelbalder.org/balikcilik-sorunlari/947-avrupa-birligi-balikcilik-politikasi-ve-turkiyenin-uyumu-hukuk.html> adresinden alındı
- Şahin, C., & ark., v. (2008). Doğu Karadeniz Bölgesinde Gırgır Ağlarında Hedef Dışı Av Kompozisyonunun Araştırılması Üzerine Bir Ön Çalışma.

- T.C. Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *9. Kalkınma Planı*. Ankara: TC Başbakanlık.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2015). *İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD)*. 05 14, 2015 tarihinde http://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-_oecd_.tr.mfa adresinden alındı
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2015a). *Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ)*. 06 12, 2015 tarihinde Dışişleri Bakanlığı Resmi Sayfası: http://www.mfa.gov.tr/dunya-ticaret-orgutu-__dto_.tr.mfa adresinden alındı
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2013, 02). *T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile İşbirliği Olan Küresel ve Bölgesel Uluslararası Kuruluşlar*. Ankara: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015a). *Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uyum Daire Başkanlığı Kayıtları*. Ankara.
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015b). *Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü Kayıtları*. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015e). *Tarım Reformu Genel Müdürlüğü 2015 Verileri*. 09 01, 2015 tarihinde <http://www.tarim.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/TRGM.pdf> adresinden alındı
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2011, 06 01). *Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yatırımlarında İhtiyaç Duyulan Su ve Su Alanları ile Deniz ve İç Sulardaki Su Ürünleri İhtisal Hakkının Kiraya Verilmesi Hakkında Yönetmelik. (27951)*. Ankara: Resmi Gazete.
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015). *Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Uluslararası Kuruluşlar Daire Başkanlığı Kayıtları*. Ankara.
- T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015c). *Tarım Reformu Genel Müdürlüğü*. 08 10, 2015 tarihinde www.tarim.gov.tr/TRGM/.../TEŞKİLATLANMA%20PROJELER.docx adresinden alındı

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015d, 03 14). “T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği”. 06 14, 2015 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/03/20150314-8.htm> adresinden alındı

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (t.y.). *Balıkçılık Faslı*. 04 16, 2015 tarihinde <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Avrupa-Birligi-ve-Dis-Iliskiler/Avrupa-Birligi/Balikcilik-Fasli> adresinden alındı

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2012). *10. Kalkınma Planı*. Ankara.

TBMM. (1998, 03 10). *Türkiye Cumhuriyeti İle Gürcistan Arasında Sınır Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*. 11 10, 2015 tarihinde https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc081/kanuntbmmc081/kanuntbmmc08104353.pdf adresinden alındı

TBMM. (2004, 1 14). *Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sahil Güvenlik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*. 10 25, 2015 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5061.html> adresinden alındı

TBMM. (2012). *Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Kural Dışı Balıkçılığı Önleme, Caydırma ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Liman Devleti Tedbirlerine Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Daire Kanun Tasarısı*. 07 14, 2015 tarihinde <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0661.pdf> adresinden alındı

TBMM. (2013, 10 30). *TBMM 24. Yasama Dönemi, 4. Yasama Yılı*. 11 15, 2015 tarihinde Dışişleri Komisyonu Tutanak Dergisi: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=70 adresinden alındı

UN. (n.d.). *The United Nations Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks*. 07 01, 2015 tarihinde Oceans & Law of the Sea United Nations:

http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_fish_stocks.htm adresinden alındı

UNCLOS. (1982). United Nations Convention on the Law of the Sea. http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.

Vestrom, T. (2011). “The European Union’s Common Fisheries Policy – Historical Challenges and Future Outlook”. *Master Thesis*. Bergen.

World Bank. (2009). *The Sunken Billions*. Washington DC: World Bank.

World Bank. (2015). *Current President*. 04 12, 2015 tarihinde The World Bank : <http://www.worldbank.org/en/about/president/about-the-office/bio> adresinden alındı

WTO. (n.d.). *Introduction to fisheries subsidies in the WTO*. 07 03, 2015 tarihinde World Trade Organisation Official Website: https://www.wto.org/english/tratop_e/rulesneg_e/fish_e/fish_intro_e.htm adresinden alındı

Yazıcı, M., İşmen, A., Altınağaç, U., & A. A. (2006). Marmara Denizinde Karides Algamasının Av Kompozisyonu ve Hedeflenmeyen Av Üzerine Bir Çalışma.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Tozlu Yılmaz, Çağla
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri: 23.08.1987, Giresun
Medeni hali : Evli
Telefon : 0 (312) 2873360 / 4534
Faks : -
e-posta : cagla.tozlu@tarim.gov.tr

Eğitim Derecesi Okul/Program Mezuniyet yılı

Yüksek Lisans : Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrasya Çalışmaları Bölümü (2013- tez aşamasında)

Lisans :Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü (2005-2010)

Lise : Hamdi Bozbağ Anadolu Lisesi (2001-2005)

İş Deneyimi, Yıl Çalıştığı Yer Görev

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı :Mayıs 2012 -
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
AB Uzman Yardımcısı

Paragon Danışmanlık :Nisan 2011-Mayıs 2012
Patent Vekili

Yabancı Dili : İngilizce (İleri Seviye)
Fransızca (Orta Seviye)
İspanyolca (Başlangıç Seviyesi)

Yayınlar :

Tozlu, Ç. (2014). Invisible Workforce of Women in the Fisheries and Aquaculture Sector in Turkey, CIHEAM Watch Letter. No:31

Hobiler: Kitap okumak, seyahat etmek, dünya mutfakları

ETİK BEYAN

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ☐ Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ☐ Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ☐ Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- ☐ Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ☐ Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Çağla TOZLU YILMAZ

.../.../2015